

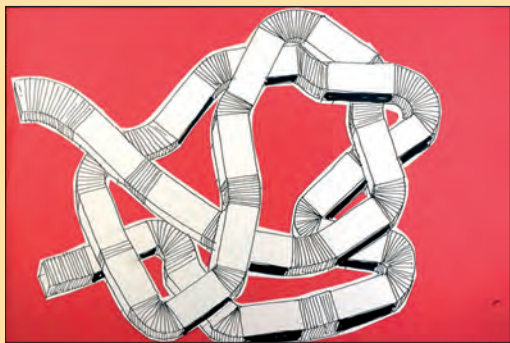
A HVG ZRT. KIADVÁNYA

MŰÉRTŐ

2011. DECEMBER

MŰVÉSZETI ÉS MŰKERESKEDELMI FOLYÓIRAT

ÁRA: 745 FT

Nemépítve építeni

kiállítás a Ludwig Múzeumban
Yona Friedman: Cím nélkül, é. n.
5. oldal

Rosszból is megárt a sok

Holland Design Hét Eindhovenben
Massoud Hassani: Mine Kafon
22. oldal

Belvedere Szalon

34. Művészeti Aukció 2011. december 10.
Weininger Andor: Gömbszínház, 1927
kikiáltási ára: 2 200 000 forint

Magyar Power 50

a Műértő erősrendje, 2011
12-13. oldal

Szép karácsonyt és eredményekben gazdag új évet kívánnak minden kedves olvasónak a Műértő szerzői és szerkesztői:

ÁFRA JÁNOS, AKNAI KATALIN, ANDRÁS EDIT, ANDRÁSI GÁBOR, BAGLYAS ERIKA, BAGYÓ ANNA, BAKOS KATALIN, BALÁZS SÁNDOR, BÁN ANDRÁS, BÁN ZSÓFIA, BARTA EDIT, BEREZC ÁGNES, BERÉNYI ZSUZSA, BICZÓ GÁBOR, BIZZER ISTVÁN, BODÓCZKY ISTVÁN, BORDÁCS ANDREA, BOROS LILI, BÖRÖCZFY VÍRÁG, BUBRYÁK ORSOLYA, CALBUCURA LAURA, CSERBA JÚLIA, CSÉVE GÁBOR, CSIZMADIA ALEXA, CSOSZÓ GABRIELLA, DARÁNYI GYÖRGY, DEBRECENI BOGLÁRKA, DÉKEI KRISZTA, DUDÁS BARBARA, ÉBLI GÁBOR, EMÓD PÉTER, ERDÉLYI PÉTER, FAA BALÁZS, FALUDY JUDIT, FEHÉR ILDIKÓ, FEJÉR ZOLTÁN, FENYVES KATALIN, FENYVESI ÁRON, FÖLDI ESZTER, GELENCSE ROTHMAN ÉVA, GERGELY MARIANN, GLÁZER ATTILA, GRÉCZI EMÓKE, GYURKOVICS ANTAL, HEMRIK LÁSZLÓ, HORÁNYI ATTILA, HORNYIK SÁNDOR, HORVÁTH DEZSŐ, HUNYADI SZILVIA, HUSHEGYI GÁBOR, HÜBNER TEODÓRA, IBOS ÉVA, JEROVETZ GYÖRGY, JOVÁNOVICS TAMÁS, JUHÁSZ SÁNDOR, JÚLIUS GYULA, JURECSKÓ LÁSZLÓ, K. KABAI LÓRÁNT, K. TÓTH LÁSZLÓ, KATONA ANIKÓ, KERÉNYI ÉVA, KIRÁLY JUDIT, KISHONTHY ZSOLT, KÓKAI KÁROLY, KONDOR ATTILA, KOVÁCS ÁGNES, KOVÁTS ALBERT, KOZÁK CSABA, KOZMA ZSOLT, KRASZNAHORKAI KATA, KRIZA ÁGNES, LAJTA GÁBOR, LAKOS ATTILA, LENÁRD ANNA, LÉVAI-KANYÓ JUDIT, MANDLER JUDIT, MARTOS GÁBOR, MATITS FERENC, MÉLYI JÓZSEF, MÉSZÁROS ZSOLT, MOJZER ANNA, MOLNÁR AN-NAMÁRIA, MOLNÁR DÓRA, MOLNÁR EDIT, MOLNÁR ESZTER, NAGY EDINA, NAGY GERGELY, NAGY T. KATALIN, NOVOTNY TIHAMÉR, OLTAI KATA, PACSIKA RUDOLF, PAKSI ENDRE LEHEL, PASSUTH KRISZTINA, PATAKI GÁBOR, PELESEK DÓRA, PERENYEI MONIKA, PHISZTNER GÁBOR, PILINGER ERZSÉBET, PÓCS VERONIKA, PÓTÓ JÁNOS, PRÉKOPA ÁGNES, RÉVÉSZ BÉLA, RÉVÉSZ EMESE, ROZGONYI ÉTELKA, RÓNAI BALÁZS ZOLTÁN, RUZSA GYÖRGY, SINKÓ ISTVÁN, SÍPOS LÁSZLÓ, SÓLYOM ANDRÁS, SOMHEGYI ZOLTÁN, SOMOGYI ZSÓFIA, SOMOSI RITA, SPENGLER KATALIN, STEIERHOFFER ESZTER, SÜLYOK MIKLÓS, SURÁNYI MIKLÓS, SÜMEGI GYÖRGY, SÜVECZ EMESE, SZABÓ NOÉMI, SZÁSZI JÚLIA, SZÉKELY MIKLÓS, SZELEVÉNYI JUDIT, SZENTANDRÁSI-SÓS ZSUZSANNA, SZOBOSZLAI JÁNOS, SZOMBATHY BALINT, TAMÁS GÁBOR, TATAI ERZSÉBET, TIMÁR KATALIN, TÓTA JÓZSEF, TÖRÖK-HUSZTI BEÁTA, TURAI HEDVIG, UHL GABRIELLA, VARGA MARINA, VÁRNAGY TIBOR, WAGNER ISTVÁN, ZOMBORI MÓNICA, ZWICKL ANDRÁS, ZSIKLA MÓNICA.

Munkácsy Mihály Múzeum, Békéscsaba

A közjó szolgálatában

Orlai Petrics Soma: Coriolanus, olaj, vászon, 190,5x294 cm, 1869

Igencsak elgondolkodtató tény, hogy Orlai Petrics Somának még sosem volt gyűjteményes kiállítása. Azóta, hogy 1852-ben Debrecenben maga a mester mutatta be addig elkészült munkáit, műveit nem láthatta együtt a hazai közönség. Ez a sajnálatos körülmény vélhetően kevésbé oka, mint inkább következménye változó megítélésnek.

Noha korának elismert művésze volt, 1880-ban bekövetkezett halála után neve gyorsan feledésbe merült. Szana Tamás pedig alig tíz évvel később már értetlenül állt művei előtt: „Orlai jóhangzású nevet szerzett az ötvenes évek alatt, compositióival azonban mélyebben megadni sohasem tudta a műértőket sem a nagyközönséget. Nem-

csak a berendezés, a csoportosítás volt színpadias; nemcsak az alakok rajzában mutatkoztak szembeszökő fogatkozások: koloritjából is csaknem mindig hiányzott az élet melege és lüktetése. Képei egyhangúakká, unalmasakká váltak a hideg és nyers tónusok használata miatt.” A századvég új festői irányzatai felől tekintve Orlai művei valóban

nélkülözték az oldott festésmódot és az eleven koloritot, alakjai pedig nem a mindennapi világban, hanem a történelmi hősök színpadán mozogtak otthonosan. Festészete ma sem tartozik a könnyen fogyasztható kategóriába, nevét jószerével csak a historizmus szerelmesei ismerik.

Napjaink közönyének egyik oka – gyaníthatóan – festészetének az a sajátossága, amelyet egy kortárs találón így jellemezett: „eszmető-mött”. A nemzeti festészet hajnalán, az 1840-es években fellépő Orlai és kortársai számára ugyanis a műalkotás közösségi hivatása elsősorban gondolatosságában nyilvánult meg. Ez viszont feltételezte a befogadó jártasságát azon humán tudományok körében, amelyek megadták az értelmezés keretét: Kazinczy és Kisfaludy találkozásának jelentősége tudott volt, ahogyan Mária és Erzsébet bebörtönzésének előzményei is. Akkoriban még a női lapok is régvolt történelmi hősök kalandjaival szórakoztatták olvasóikat, ma mindez a tágabb és szűkebb történelmi kontextus ismeretét feltételezi.

Pedig megéri a fáradságot! Az elmúlt évtizedek művészettörténete sorra feltörte a XIX. század művészetének „titkos kódjait”. A mostani kiállítás főkurátora, Keserü Katalin egyike az úttörőknek: Orlairól 1984-ben írott monográfiájában már megadta annak a sok szempontú elemzésnek a kereteit, amelynek e tárlat méltó folytatása. Ezúttal az ELTE Művészet-történeti Intézetének általa vezetett hallgatóival értelmezték új nézőpontból az életművet.

Az éledő hazai művészeti szcena jellegét, törekvéseit és közállapotait jól modellezi Orlai művészete és pályája.

(folytatás az 5. oldalon)

Kogart, Budapest

Az ellenkultúra jegyében

„Olvasható-e” a plakát, anélkül hogy elolvassánk? A kérdés megválaszolásához Victor Moscoso, az amerikai rockplakát talán legismertebb mesterének a kiállítás kiadványában idézett ars poeticája adja meg a kulcsot. „Például azt mondták, hogy a tipográfia legyen mindig olvasható, úgyhogy ezt megfordítottam, és azt mondtam, legyen olyan olvashatatlan, amennyire ez lehetséges. Egy másik szabály szerint a plakát gyorsan és egyszerűen közvetítse üzenetét. Úgyhogy azt mondtam: egy plakát tartson fel, ameddig csak lehet. Egy további szerint ne használjunk vibráló színeket, mert irritálják a szemet. Úgyhogy azt mondtam: használjunk vibráló színt, amikor csak lehet. Elvégre a zenészek any-

nyira feltekerték az erősítőket, hogy beszakadt az ember dobhártyája. Én a szemmel tettem ugyanezt.” Moscoso a modern és a populáris kereskedelmi plakát ellenében hirdetett új grafikai nyelvet egy ellenkultúra jegyében, amelyben a zene játszott a főszerepet. Egy olyan plakát befogadásában, amelynek grafikai ritmusa együtt lüktet a zenével, nem a közlés az elsődleges, hanem a sokkoló, felkavaró hatás. Ennek célja és egyben eszköze is az érzékek összezavarása, az érzékelés felfokozása, amely a pszichedelikus szerek hatásához hasonló élményhez vezet. Természetesen történt közlés is, hisz Moscoso és társainak plakátjai koncertekre invitáltak.

(folytatás a 3. oldalon)

MEGVÉTELRE KERESSÜK

EGRY JÓZSEF NAGY ISTVÁN ERDÉLYI BÉLA
KASSÁK LAJOS MÁRFFY ÖDÖN
ABA-NOVÁK VILMOS BATTHYÁNY GYULA GRÓF
CSÓK ISTVÁN FERENCZY KÁROLY
BENCZÚR GYULA CZIGÁNY DEZSŐ PATKÓ KÁROLY
SCHEIBER HUGÓ KOSZTA JÓZSEF

BERÉNYI RÓBERT MEDNYÁNSZKY LÁSZLÓ BÁRÓ
VASZARY JÁNOS RIPPL-RÓNAI JÓZSEF
KÁDÁR BÉLA GULÁCSY LAJOS SZÖNYI ISTVÁN
MŰVEIT, VALAMINT **17-20. SZÁZADI**
KÜLFÖLDI MESTEREK ALKOTÁSAIT.

NEMES
GALÉRIA

Telefon:
0036 1 302-8696
0036 1 212-3156
0036 1 266-8301

info@nemesgaleria.hu
www.nemesgaleria.hu

9 771419 056018 1 1 0 1 2

Ami a kaméleonos képről lemaradt

Nem volna itt miről írni és beszélni. Hiszen a Kerényi-projekten a netes közösségi portálok használói nyomán már szétröhögte magát a fél ország. Másrészt már Karinthy Frigyes megírta róla a tutit 1916-ban: „Wlach a táblára lerajzolta Kökörcsin tanár urat, alsónadrágban, de különben cilinderrel a fején, amint II. Józsefnek jelentést tesz az Osztály magaviseletéről. II. József az orrát piszkálja, és egy üveg Zacherlint nyújt át Kökörcsinnek, aki köszöni alássan, és jót húz az üvegből.” Nagyjából ilyen színvonalú művek születtek, de Wlach, a tiszteletre méltó amatőr, legalább megelégedett a hatodik bé nagy, fekete táblájával is, nem kérte mindjárt az ország legelső kiállítóhelyét meg a Parlamentet. És itt már közeledünk ahhoz, amiért mégis érdemes szót vesztegetni a Kerényi-projektre.

A hivatalos esztétika szintjére sikerült emelni a dilettantizmust, s ez még csak a probléma egyik fele. Pontosítok: harmada. A második harmad – összszéfgűggesben az elsővel – a projektet átható, manipulatív ideológiai célzatú történelemhamisítás. Az eredmény épp olyan lett, mint a megbízás. Hamis. Nincs olyan, hogy megfesteni „a” Rákosi-korszakot. Nincs, nem állítható ma elő „egyetlen”, mindent elbeszélő kép egy történelmi korról. Másfelől pedig egyetlen korabeli dokumentumfotó is többet elmondhat egy korszakról, mint akárhány, politikai megrendelésre készült, hatalmas táblakép.

A harmadik pedig... nos, itt álljunk meg egy pillanatra. Nem is olyan régen, Budai Gyula elszámoltatási kormánybiztos indított hajtóvadászatot egyes kortárs műalkotások ellen. Az Universitas-program keretében közintézményekbe került művekről volt szó. A vadászatot – ahogy ez a fortélyos félelem szisztémájában lenni szokott – sajtókampány harangozta be (Egymilliárd „műalkotásokra”; Magyar Nemzet, 2011. február 5.), visszahangozva a „modern” művészettel szembeni legostobább előítéleteket. Színvonalas és fontos művészeket ért akkor támadás.

A kép így, ezzel a mostani nevetséges és szegyetlenjes projekttel vált tökéletessé. Megbüntetjük azt, ami nekünk nem tetszik, és megjutalmazzuk azt, ami dicsőségünket zengi. A magyar közkultúra másfél éve felült a múltba repítő űrhajóra, s Kerényi Imre most begyűjtötte a rakétákat. A horizonton impozáns történelmi tabló bontakozik ki. Már minálunk, babám, a Dörner-Csurka-páros igazgat színházat, Pekingbe, a Nemzeti Művészeti Múzeumba exportálják az ásatag művészetet, komisszárok törnek pálcát a kortárs kultúra fölött, Kerényi Imre mondja meg, hogy néz ki a történelmünk, a politikailag motivált giccs bemasírozik a Magyar Nemzeti Galériába és érettségiző gyerekeink emlékkönyvébe. Az egész alatt pedig természetesen romok, az intézményrendszer romjai. De legalább innentől fogva tényleg világos, hol élünk. S érettségiző gyerekeink megtanulják: a negatív tapasztalat is tapasztalat. Amit a rendszer szemétre valónak nevez, arrafelé kell keresni a művészetet. Éppen úgy, mint akkor, amikor ők még nem éltek.

CSÓK: ISTVÁN

AMERIKAI GYŰJTŐ MAGAS ÁRAT FIZET AZ 1840–1940-ES IDŐSZAKBÓL SZÁRMAZÓ, KÖVETKEZŐ RÉGISÉGEKÉRT:

bronz applikációval disztített francia bútor, zongora, nagyméretű márvány szobor, márvány kandalló, porcelán disztárgy, női alakot, aktot ábrázoló festmény, valamint 19. századi magyar, ezüst diszmagyargarnitúra, diszdobozban, karddal, gombokkal és sarkantyúkkal.

KAPCSOLAT: +36-1-321-3742, +36-20-939-0821, info@forantex.hu

Magyar Nemzeti Múzeum

Tiszta sor

Újabb nagy ívű és jelentős fotótárlat nyílt Budapesten: az André Kertész-kiállítás semmi kívánnivalót nem hagy maga után. A teljesség igényével lép fel, és igyekszik többféle interpretációs lehetőséget felvillantani, anélkül hogy felrúgná az időrendi szerkesztést. Ez így persze ellentmondásos, de hátulütői csak az utolsó periódust (1936–1985) bemutató teremben mutatkoznak. A földszinti „magyar” szakasz a Kertész-látogatások és az emeleti kiállítás anyagából kimaradt – hazai közgyűjteményi tulajdonban lévő – képek bemutatásából fest tartalmas képet a hazai Kertész-recepcióról.

Életmű-kiállítás, így a kronologikus rendezés adott: indulunk a korai

Eric Cepotis és David Williams gyűjteménye

André Kertész: Kar és ventilátor, 1937
zselatinos ezüst, nagyítás az 1940–50-es évekből

évektől, a világháborús katonáskodás után Párizsig (1925) a korai zsánereket látjuk, melyekben (persze az egész oeuvre ismeretében) már sejtjük az alapmotívumokat: az erős absztrakciós készséget, ahogy Kertész a felületek különféleségét kezeli és érzékelteti, a mozgás megjeleníté-

sét a meglepő pillanatok exponálásában, és a kontrasztok használatában rejtőző érzelmi kifejezőerőt. Már itt az első tér tematikusan tovább osztódik, nagy gondot fordítottak azonban arra, hogy az egységek ne váljanak szét teljesen. Sok a kontaktkép (kapunk hozzájuk nagyítót), de néhányból még a művész életében készült nagyítás.

Egy másik nagyobb egység a párizsi időszak (1925–1936), aminek heterogenitása már kevésbé szembetűnő, a témák jól kiegészítik egymást. A műterem- és portréfotók, Bölöni György Ady-könyvének anyaga mind megtalálja a helyét, a következő sokszögletű térben pedig a „torzított” sorozat látható, ami szellemes és hatásos installálás: maga az alaprajz változik meg a képek sémájával együtt; így mindannyiunk számára átlátható lesz, milyen meghökkentő lehetett ez a „sachlich” fotó korában, mennyire provokatív és határsértő (és mennyire értetlenül fogadták még a kor progresszív szcénája is).

Az utolsó – egyesült államokbeli éveket feldolgozó – szakasz kicsit gyengébb. A kis híján ötven évet bemutató teremben a sokféle – inkább érzelmi-pszichológizáló szempontokkal operáló – csoportosítás elhomályosul. Az első évek depressziója egy helyre kerül a „megfiatalodással” (amikor az „értetlen” Amerika után 1963-ban az „értő” Párizs megrendezi kiállítását a Bibliothèque Nationale-ban), és a befogadó némiképp összezavarodik, hogy akkor most jó-e Kertésznek vagy sem. Magánya – amivel külön szakasz foglalkozik – minden periódusra vonatkozik-e vagy csak úgy, „általában” van. A végére viszont egy nagyágyú: a polaroidsorozat a nyolcvanas évekből a kérdést elsöpri, sült halként távoznak a teremből.

Raiffeisen Galéria, Budapest

Vakfolt

Eric Berne, a világhírű pszichológus rendkívül pontosan mondja el az ember énállapotait bemutató modelljével, hogy van bennünk egy rész, amely sosem nő fel. Ahogy a szülő és a felnőtt működésmódjai is bennünk vannak egész kiskorunktól kezdve (elég a kisgyermeknekél tapasztalható gondoskodás megnyilvánulásaira gondolnunk), úgy a gyermek énünk sem tűnik el belőlünk, akárhány évesek legyünk is. Mindig szeretünk játszani, lázadni, ellenállni, megfelelni – mikor melyiket. Általában nem látunk rá arra, hogy gyermek énünk vezérel bennünket a felnőtt élet számtalan terepén, azaz hogy felnőttesdit játszunk. Többek között infantilizmusunk, „cuki” dolgokhoz (nyuszis kulcstartó, cicás képernyővédő) való vonzódásunk, a kis autó nagyra cserélése árulkodik erről. És a viszonyaink. Kapcsolataink és a világ (meg önmagunk) számára felépített képünk.

Chilf Mária Vakfolt című kiállításán már-már ijesztő magátólértetődőséggel hántja le a felszínt, és mutatja az emberi kapcsolatok szereplőit méretükben és a másikhoz való viszonyukban helyesen, azaz valóságosan: az idős apa, kezében kedvenc plüssnyulával lánya gyermekeként néz vissza riadtan, hogy minden rendben van-e. Az anya kamasz gyermekeit mint kisbabákat lovagoltatja a hasán. A személyes, intim viszonyok mellett tágabb, társadalmi szintű kritika, vagy inkább leleplezés is történik képein:

Collection of Sarah Morthland, New York

André Kertész: Erzsébet és én, 1933
zselatinos ezüst, nagyítás az 1960-as évekből

A magyar recepciót megörökítő tárlat fontos adalék. A témát megillető nagyságú teret foglalja el, és szakmai szemmel nézve igen alapos, ugyanakkor diszkréten figyelmeztet arra, hogy az, „aki elment”, Kertész, mind életművével, mind személyével nagyon is jelen volt a magyar fotóművészetben, és ha nem is „a miénk”, de a miénk is. Olyan képeket vonultat föl a korai évekből, mint az 1920-as, Szigetbecsén készült akt, melyet szabadsága és közvetlensége Kertész legrangosabb fényképei közé emel, és röviden, célratörően kitér a Kádár-kori politika viszonyára a külföldön élő magyar művészekkel.

A kiállítás biztosra megy: az érzéki élményekre koncentrálnak, nem próbálja Kertész „helyét meghatározni a kor fotóművészetében”, s blockbuster módra a mennyiségi tényezőt is beveti a lehengerlő hatás eléréséhez: ez pedig természettudományos bizonyossággal, garantáltan bekövetkezik. *(Megtekinthető december 31-ig.)*

JEROVETZ GYÖRGY

Fotó: Baglyas Erika

Chilf Mária: Eset, 2011
pác, papír, 100x70 cm

mint a fölénk boruló kaosz, a ránk folyó sötétség, a minket létrehozó és aztán elnyelő ősananyag.

A racionális, a kézzel fogható és a nem racionális, szabad szemmel nem látható, csak az intuíciónkkal, ösztöneinkkel letapogatható világok együtt léteznek Chilf képein. A társadalomkritikai hang, a játékoság, infantilizmusunk többször volt már a művész témája, ahogy a képi világ is ismerős. Ez utóbbi most az eddigieknél drámaibb oldalát mutatja, a kicsi és törekeny ember a nála hatalmasabb őserővel kerül benne össze. Hogy legalább e képek erejéig megtapasztalja, hogy nem csak egy vakfoltunk van. *(Megtekinthető január 8-ig.)*

SOMOGYI ZSÓFIA

MÚÉRTŐ

MŰVÉSZETI ÉS MŰKERESKEDELMI FOLYÓIRAT

Főszerkesztő: ANDRÁSI GÁBOR
Főszerkesztő-helyettes: PRÉKOPA ÁGNES
Tervezőszerkesztő: CSÉVE GÁBOR
Olvasószerkesztő: FENYVES KATALIN
Korrektor: MANDLER JUDIT
Munkatársak: AKNAI KATALIN, GRÉCZI EMÓKE, EMŐD PÉTER, KOZMA ZSOLT, NAGY GERGELY, SPENGLER KATALIN
Szerkesztőségi titkár: TÖRÖK-HUSZTI BEÁTA

Külföldi tudósítók:

BERECZ ÁGNES – New York
CALBUCURA LAURA – Bécs
DARÁNYI GYÖRGY – Bézél
HUNYADI SZILVIA – Eindhoven
HUSHEGYI GÁBOR – Pozsony
KERÉNYI ÉVA – Madrid
KRASZNAHORKAI KATA – Berlin
MOLNÁR DÓRA – Párizs
MOLNÁR EDIT – Berlin
UHL GABRIELLA – Tallinn
MARIANA VIDA – Bukarest
STEIERHOFFER ESZTER – London

Szerkesztőség:

1037 Budapest, Montevideo u. 14.
Telefon: 436-2270, fax: 436-2275
E-mail: muerto@hvg.hu

KIADJA A HVG KIADÓ ZRT.

Felelős kiadó: Szauer Péter
ügyvezető igazgató
Kiadóhivatal:
1037 Budapest, Montevideo u. 14.
Telefon: 436-2000
Hirdetés: Szelevényi Judit
Telefon: 436-2027, fax: 436-2089
E-mail: hirdet@hvg.hu
Előfizethető:
HVG Zrt. terjesztési osztály
1037 Budapest, Montevideo u. 14.
Telefon: 436-2045, fax: 436-2012
E-mail: terjeszt@hvg.hu
Előfizetési díj negyedévre: 2235 Ft, fél évre: 3775 Ft, egész évre 15% kedvezménnyel: 7130 Ft, HVG klubkártyás előfizetői ár egész évre: 6715 Ft.
Nyomdai előkészítés: HVG Press Kft.
Erényi Ágnes ügyvezető igazgató
Nyomtatás: MESTERPRINT Kft.
Felelős vezető: Szita Lajos ügyvezető igazgató
ISSN: 1419-0567

A Múértő folyóirat kiadója, a HVG Kiadó Zrt. a lap bármely részének másolásával, terjesztésével, a benne megjelent adatok elektronikus tárolásával és feldolgozásával kapcsolatos minden jogot fenntart. A Múértőben megjelent minden szerzői mű (cikkek, fotók, táblázatok, grafikai) csak a kiadó előzetes írásbeli vagy elektronikus dokumentumban foglalt engedélyével tehető hozzáférhetővé, illetve másolható a nyilvánosság számára a sajtóban. Ez a nyilatkozat a szerzői jogról szóló 1990. évi LXXVI. törvény 36. § (2) bekezdésében foglaltak szerint tétő nyilatkozatnak minősül.
A hirdetések tartalmáért a kiadó nem vállal felelősséget.

Kogart, Budapest

Az ellenkultúra jegyében

(folytatás az 1. oldalról)

Ha a nyomtatott betűtől eltérő, amorf írásjelek, a pozitív és negatív forma-játék, a vibráló hatást keltő szín-kontrasztok, vagy éppen a körkörös-en futó sorok miatt nehezen is, de kibetűzhetőek voltak a feliratok. De nem könnyítették meg az „olvasást”, a megértést a képi motívumok sem, amelyeket a grafikusok a legkülönbözőbb kultúrreégekből és korszakokból merítettek, a szecessziós plakáttól a comicson át a XIX–XX. század fordulóján készült erotikus fotóig.

A kérdésre a válasz tehát: igen. Az egymásba olvadó kép és szöveg egésze volt azonnal leolvasható a beavatott közönség számára, amely közös élményvilágára ismert benne. A plakátok fogyasztója az a nemzedék lett, amely 1965–1971 között a fiatal felnőttkor küszöbére érve saját, gyökeresen új világnézet és életforma kialakítására törekedett. A hip-pik, a „virágemberek” részt vettek a béke- és a polgárjogi mozgalmakban, új közösségi és családformákat próbáltak kialakítani a kommunákban. Szabadságvágyuk kifejezése volt a rockkoncertek eksztázisa és a tudatmódosító szerek élvezete, új esztétikum keresése a művészetben és a kör-

Rick Griffin: Avalon Ballroom, 1967, Quicksilver Messenger Service

nyezetkultúrában, az öltözködéstől kezdve az autókifestésen, fényjátékon át a lemezborítókig. E plakátok legfőbb funkciója nem az informálás, hanem a kulturális önazonosítás. Legtöbbjük kiragasztás után azonnal eltűnt, emlék- vagy kultusz tárgy lett, meditációs objektum. A magángyűjteményekbe vagy múzeumokba került példányok az utókor számára már halványabban közvetíthetik ezt az aurát, de részletes krónikáját nyújtják e rövid, de intenzív korszaknak. Rögzítik fontos állomásait, a San Francisco-öböl környékén, Virginia Cityben, Detroitban, Denverben tartott rockkoncerteket, megőrzik olyan legendássá vált koncerttermek nevét, mint az Avalon Ballroom, a Fillmore Auditorium, a Matrix vagy a Winterland, megörökítik a Miller Blues Band, a Byrds, a Grateful Dead, a Jefferson Airplane, a Doors, az Animals és Jimi Hendrix fellépéseit.

A Kogart tárlatán a legnevesebb plakáttervezők mintegy 150 emblematisus alkotását láthatjuk. Bár munkáikban jól felismerhető bizonyos egyéni kézjegy, közös bennük a régi képi hagyományok és a kortárs képzőművészet elemeinek eklektikája. Wes Wilson, akit a pszichedelikus plakát megteremtőjeként tartanak számon, Alfred Rollernek, a bécsi szecesszió mesterének betűtípusából vezette le a tipográfiáját, amely hullámzó függőnyként borítja be a képmezőt. A munkáin erőteljes, indázó vonaljátékkal megjelenített, erotizált

Rick Griffin: Fillmore Auditorium – Winterland, 1968, San Francisco

nóalakok is a szecesszióval mutatnak rokonságot. Bonnie MacLean kortárs nőtípusokat helyez a szecesszióhoz hasonló dús ornamentális közegbe. Stanley Mouse és Alton Kelley Mucha Job cigarettapapír-reklámjának kölcsönöz új jelentést a marihuána világában, s a XIX. századi angol illusztrátor, Edmund J. Sullivan Omar Khajám Rubáiját-illusztrációjából alkotják meg a Grateful Dead emblematisus plakátját a rózsákkal övezett csontvázzal. Gyakori a XIX. századi amerikai reklám gazdag, zsúfolt, eklektikus tipográfiájának kisajátítása is, amit például Rick Griffin, Mouse és Kelley is előszeretettel aknázik ki. A régi Amerika világának megidézése része a pszichedelikus plakátokban megjelenő szabadságutópiának, ám ez nem a cowboymitosz képeiben, hanem az indián őslakosokról készült archív fotók bemontírozásával jelenik meg.

A pszichedelikus plakátok tervezői között Victor Moscoso az egyetlen tanult művész, aki meg is maradt a tervezőgrafika területén. A Yale Egyetemen oktatója volt Josef Albers (a Bauhaus növendéke, majd tanára), akit különösen foglalkoztatott a szín problematikája, a kontrasztok és harmóniák sokféle lehetősége, de a tanítvány visszájára fordította mindazt, amit tanárától tanult. Moscoso mestere a mozgás virtuális érzékeltetésének, képes a síkban megidézni a fényjáték villódzását, a tudattágító szerek hatására keletkező érzékszaladásokat,

Wes Wilson: Fillmore Auditorium, 1966 San Francisco

látomásokat. Színekben tobzódó grafikai nemegyszer a kaleidoszkóp folyamatosan változó, gyönyörködtető gyermek-i játékára emlékeztetnek.

Vajon gondolták-e a grafikusok a kifejezés keresésének lázában, hogy plakátjaikat egyszer majd számozott soro-

zatokba rendezik, amelyek kódszámait úgy használják, mint a Rembrandt-gyűjtők Adam Bartsch katalógusát? Az ő Bartschukat Eric Kingnek hívják (Eric King: The Collector's Guide to Psychedelic Rock Concert Posters, Postcards, and Handbills 1965–1973. Berkeley CA, 2010).

A Kogart bemutatója gyűjtők kiállítása – az ő lelkesedésüknek és azonos érdeklődésű magyar barátaiknak köszönhető, akik a katalógusban is szólnak a rockkultúrához való kötődésükről. A tárlat a white cube elvét követi, a plakátok nemes grafikaként, bekeretezve, egyenletes ritmusban elhelyezve láthatók, elsősorban az egyes művek sajátos esztétikai minőségét, ki-fejező erejét tárva a nézők elé.

A pszichedelikus művészet kultúrá-s művészettörténeti újrafelfedezése 2005-ben jött el, a Tate Liverpool Summer of Love (A szerelem nyara) kiállításával. Ennek kurátora, Christoph Grunenberg gondozta a tárlat bécsi, frankfurti és New Yorki változatát is 2006–2007-ben. A tárlatokon a rocktörténetet dokumentáló plakátok, lemezborítók, underground folyóiratok fotók kíséretében, a „virágemberek” életének eseményeit, szellemi vezetőit, a háborúellenes és polgárjogi mozga-

Victor Moscoso: A Touring Poster Show, 1968

lom momentumait megörökítő felvételek társaságában jelentek meg, azonos felfogásban készült festményekkel, grafikákkal, bútorokkal együtt. A filmvetítésekkel és fényjátékokkal mozgalmassá tett enteriőr megidézett valamit a pszichedelikus művészet lényeges vonásaiból: a határok feszegetéséből, az összművészeti jellegből, élet és művészet összefonódásából.

A Kogartban nem jelenik meg ez a tágabb közeg, a katalógus szerkesztői viszont törekedtek egy szélesebb kontextus bemutatására. Simonyi András és Sebők János írása még a „határok nélküli” rockzene magyarországi hatásának, a magyar fiatalok ellenkultúrájának a kérdését is felveti, s mindezek megjelenését a filmben és az irodalomban. Magyarázat nélkül ugyan, de Sebők szövegét néhány magyar plakáttal illusztrálták. Vannak példák arra, hogyan lehetne ezt folytatni. A Summer of Love bécsi variációjában felsoroztatták az amerikai és angol művészettel rokon osztrák törekvéseket; 2009-ben a wilanóvi plakátmúzeum San Francisco szele címmel rendezett kiállításán vette számba a lengyel plakátművészetben jelentkező pszichedelikus jelenségeket. Érdemes lenne megvizsgálni a magyar „nagy generáció” történetét is életmód, zene, film, képzőművészet és tervezőgrafika összefüggésében. Hisz Magyarországon is előfordult, hogy kultusz tárggyá vált egy-egy plakát vagy lemezborító.

Van még valakinek egy Pop-Tavaszi magazinja? (Megtekinthető december 31-ig.)

BAKOS KATALIN

Tisztelt Olvasóink!

2012. januártól 890 forintba emelkedik az egyes számok ára. Ha a kölcsönösen előnyös éves előfizetés – 15% kedvezménnyel 8575 forint; HVG Klubkártyával 8070 forint – mellett döntenek, kérjük, vegyék fel a kapcsolatot munkatársainkkal az impresszumban (2. oldal) található lehetőségek egyikét választva. Reméljük, hogy továbbra is megtisztelnak figyelmükkel és érdeklődésükkel. Köszönjük megértésüket!

A MÚÉRTŐ SZERKESZTŐSÉGE

Osztrák kitüntetés Hans Knollnak

Magas állami elismerésként az Osztrák Köztársaság Arany Érdemkeresztjét nyújtotta át Hans Knoll galériatulajdonosnak november 16-án dr. Michael Zimmermann, a budapesti osztrák nagykövet. Laudációjában dr. Elisabeth Kornfeind, az Osztrák Kulturális Fórum igazgatónöje kiemelte Knoll szerepét az osztrák–magyar kulturális együttműködés erősítésében, és emlékeztetett arra, hogy a kitüntetett úttörő szerepre vállalkozott, amikor 1989-ben, még a berlini fal leomlása előtt megnyitotta Budapesten a „keleti blokk” első művészeti magángalériáját.

Páldi Livia a Baltic Art Center élén

A Baltic Art Center december elsejével Páldi Líviát bízta meg igazgatói teendőinek ellátásával. A festő szakot is végzett magyar művészettörténész a Dunaújvárosi Kortárs Művészeti Intézet egyik alapítója, 1997 és 2000 között társigazgatója, aki az elmúlt négy évben a Múcsarnok kurátoraként számos nemzetközi kiállítást és kollokviumot szervezett. A svéd Gotland szigetén, Visbyben található BAC művészek, kurátorok és kortárművészeti írók munka- és találkozhelye. Regionális és nemzetközi szervezetekkel együttműködésben számos produkciós és residency programot szervez.

Esterházy Művészeti Díj

Karácsonyi László Attila, Király András és Szabó Ábel kapta az idén másodszor kiosztott Esterházy Művészeti Díjat. Az elismerésre jelölt művészek alkotásaiból 2011. november 18-ától december 4-ig a Szépművészeti Múzeum rendez kiállítást. A 40. életévüket még be nem töltött magyar festőknek minden második évben odaítélhető, fejenként 5000 euróval járó Esterházy Művészeti Díjat 2009-ben hívták életre és az UNIQA szponzorálja.

Henkel-díj

Orosz művész, az 1981-ben Rosztovban született David Ter-Oganyan nyerte el idén a Henkel Central Eastern Europe (Henkel CEE) immár tizedik alkalommal meghirdetett díját. Az elismeréshez 7000 eurós pénzjutalom és két önálló kiállítás megrendezésének lehetősége tartozik, így összértéke 35 ezer euró. A régió 23 országából ez alkalommal összesen 870 nevezés érkezett. A kelet-közép-európai régió művészeti kultúrájának kibontakozását szolgáló kezdeményezés pályázatainak eddigi 10 éve során több mint 20 kelet-közép-európai ország 4500 művésze 25 ezernél is több műalkotást nyújtott be.

Veszélyben a kecskeméti Nemzetközi Kerámia Stúdió

Az összevonnási tervek átgondolására, megváltoztatására szólítják fel a döntéshozókat nyílt levelükben a kecskeméti Nemzetközi Kerámia Stúdió jövőjéért aggódó alkotók és civilek. A Stúdió alapítója és tulajdonosa, Bács-Kiskun Megye Önkormányzata egyetlen nonprofit kft.-vé kívánja alakítani a kecskeméti Zománcművészeti Alkotóműhelyt, a Forrás Kiadót és a Kerámia Stúdiót. A nyílt levél szerint azonban a létrehozni szándékozott társaság keretei között nem látszik biztosíthatónak az eddig önálló szellemi műhelyek további függetlensége: a Stúdió két olyan intézménnyel egyesül, amely már az induláskor veszélyes, és az új szervezet élére kinevezett ügyvezető üzleti tervében gyűjteményének értékesítését tervezi bevételnövelés céljából.

Kulturális GPS

Novembertől ingyenesen letölthető az okostelefonokra csaknem 500 kiemelt kulturális helyszínrre vonatkozó multimédiás tartalom, amely valamennyi fontos információt tartalmazó kalauzként szolgál. A tervek szerint két éven belül 14 ezerre bővül a letölthető kulturális helyszínek száma.

A KLASSZIKUS STÍLUS GYŐZÖTT A CAPRICE FOTÓPÁLYÁZATÁN

A CAPRICE ÉKSZERHÁZ RENDHAGYÓ MÓDON ÜNNEPLI 10 ÉVES MAGYARORSZÁGI FENNÁLLÁSÁT. AZ ÉVFORDULÓ ALKALMÁBÓL A MAGYAR FOTOGÁFUSOK ÚJ GENERÁCIÓJÁNAK KIVÁN BEMUTAKOZÁSI ÉS MEGJELÉSI LEHETŐSÉG BIZTOSÍTANI, EZZEL ÉS A MAGYAR MŰVÉSZETI KÉPZÉS FELKAROLÁSÁVAL TOVÁBB ERŐSÍTVE TÁRSADALMI FELELŐSSÉGVÁLLALÁSI TEVÉKENYSÉGÉT.

E CÉLOK MEGVALÓSÍTÁSÁRA A MOHOLY-NAGY MŰVÉSZETI EGYETEM (MOME) FOTOGRAFIA KÉPZÉSEN „TEN” CÍMMEL MEGHÍVÁSOS PÁLYÁZATOT HIRDETETT ÉKSZER IMAGE FOTÓZÁSRA. A NEVES SZAKÉRTŐKBŐL ÉS MÉDIASZEMÉLYISÉGEKBŐL ÁLLÓ ZSÚRI A HALÁSZ-BÁSTYA ÉTTEREMBEN MUTATTA BE A NAGYKÖZÖNSÉGNEK A GYŐZTES KÉPET, LUCAS BREUER MÁSODÉVES HALLGATÓ MUNKÁJÁT.

A PÁLYAMUNKÁK MEGTEKINTHETŐK A WWW.CAPRICE.CO.HU OLDALON.

Photograph by Lucas Breuer
CAPRICE

Az érték harmóniát teremt.

PRIVATE BANKING

MissionArt Galéria, Budapest

Kép/filozófia

Gémes Péter, az 1996-ban igen fiatalon, mindössze 45 évesen elhunyt alkotó életműve csak az utóbbi években kapott méltó értékelést. Művészetének jelentősége azonban manapság nem tisztán esztétikai vagy művészettörténeti aspektusból nyer értelmet, hanem tágabb összefüggésben, kifejezetten interdiszciplináris témaként nyit utat a műértelmezés-kísérletek előtt.

Esetünkben ez azt jelenti, hogy Gémes alkotásainak egyik lehetséges befogadásmódja a művek mögött kitapintható filozófiai inspiráció megragadásához nélkülözhetetlen komplex „beállítódás” kifejlesztése. Magyarán, a Gémes Péter műveivel elfoglalt befogadó-néző az érvényes vonatkoztatási pontokat nem kizárólag a látvány, az ábrázolt figurák vagy tárgyak vizuális megjelenítésének közvetlenségében találja meg, hanem az ezek közötti szellemi kapcsolatot meghatározó filozófiai gondolatban. Lássuk ezt a MissionArt Galéria aktuális Gémes-kiállítása egyetlen alkotásának rövid elemzésén keresztül!

Az 1993-ban keletkezett Apokrif vagy Mágikus négyzet a Vándorévek sorozat egzisztenciálfilozófiai polémiáját, a lét és létezés viszonyának ábrázolását láttatja. A sorozat 25 darab fotója egyenként betűket formáz, melyek meghatározott sorrendben 5x5 négyzetben a SATOR AREPO TENET OPERA ROTAS latin mondatot alkotják. A kép lényege, hogy vízszintesen

Gémes Péter: Apokrif, 1993

25 darab fekete-fehér fotó, 200x200 cm

és függőlegesen, valamint visszafelé olvasva is ugyanazt a szöveget kapjuk. A görögben boustrophedonnak nevezett szövegek egykor nagyon népszerűek voltak, majd a hellenizmus időszakában kimentek a divatból. A SATOR AREPO... első ismert előfordulása Pompei. A történeti kutatások arra utalnak, hogy a szó szerinti fordítását tekintve egyszerű mondat fokozatosan vált az üldöztetés idején a keresztények azonosításának egyik emblémájává. Mégpedig azért, mert – ahogy ez Gémes alkotásán is hangsúlyozott – a TENET szó vízszintes és függőleges írása szimmetrikusan metszi egymást, és így egy görög kereszt látványát nyújtja. A keresztény misztikában a mondat értelme – kihasználva az asszociációs értelmezés lehetőségeit

– fokozatosan távolodott a szó szerinti jelentéstől és vált a hit, illetve Krisztus áldozatvállalásában rejlő nehézség metaforájává. A mondat jelentése filológiai értelemben a következő: A földműves Arepónak van egy ekéje munkájához. A hit bizonyosságaként felfogott példázatértékű keresztény szentenciaként pedig azt jelenti, hogy az alkotó nehezen birtokolja a kerek egészet. (A szöveghez kapcsolódó megoldások számtalan variációja – az egyik legismertebb: Arepo, a földműves tartja a világot forgásban – nem lehet tárgya e rövid elemzésnek.) Nem tudom, hogy Gémes Péter mindkét értelmezést – tehát a filológiai és a teológiai megközelítést is – ismerte-e, de szempontunkból ez kevésbé fontos. Izgalmasabb és a befogadó-néző álláspontját alapvetően befolyásolja, hogy a mondat betűit Gémes saját kezének segítségével komponálta meg látványként.

A néző számára ennek tükrében nem okoz nehézséget annak belátása, hogy az Apokrif a lét/létezés problematikát nem a látvány, a kép, hanem a szöveg, a nyelv felől közelíti meg. A szentencia képi ábrázolása, a művész – teremtor – kezeinek játéka a nyelvre fókuszálva hozza létre a látványt, rákényszerítve a nézőt a megértő erőfeszítésre, az olvasásra, hogy ezzel a mondat értelmének tárgyaként szembesüljön a személyes egzisztenciával történő szembenézés megkerülhetetlen szükségességével. *(Megtekinthető december 13-ig.)*

BICZÓ GÁBOR

Munkácsy Mihály Múzeum, Békéscsaba

A közjó szolgálatában

(folytatás az 1. oldalról)

A békési cipész fiának pályaválasztásában nagy szerepet játszott a pápai iskolai években kötött barátság Jókai Mórral és Petőfi Sándorral. (Jókai ekkor még festőnek, Petőfi színiésznek, Orlai pedig írónak készült.) Végül a festészet mellett döntött, de rendszeres akadémiai képzésben nem részesült, hiányzott hozzá a támogató állami ösztöndíjrendszer. Miután főúri pártfogói révén 1846 és 1853 között Münchenben Kaulbach magániskolájában, majd Bécsben Karl Rahl mellett tanult, végleg elkötelezte magát a neoreneszánsz formavilág mellett. Ennek világos kompozíciós tagolása, summazott formaképzése, visszafogott koloritja különösen alkalmasnak tűnt a közérthető „közösségi művészet” eszményének hordozására.

Orlai kiváló érzékkel egyensúlyozott „ideál és real” határmezsgyéjén. Arcképein az egyéni „jellemzetes” jegyeit elmosta az elvárt eszményítés fátyola. Rokona és jó barátja, Petőfi is így nyerte el Orlai ecsetvonásai révén azon vonásait, amelyek távol estek ugyan az ismert dagerrotípia szikár, szúrós tekintetű sihederétől, de közel álltak a rajongók álmodozó, angyalarcú poétájához. Orlai biztos kézzel konstruált emblémát a tényanyagból, világos tömondatokká absztrahálva a megidézett személyiséget. Életképi szituációba helyezett Petőfi-portréi átgondolt kultuszképek, a Költő és a Katona ikonikus megjelenítései. Kevésbé érdekelte a lélekrajz, hivatása nem az analízis, hanem az időtálló értékek képpé formálása volt. Az ő Zách Feliciánja cselekvő hős – Madarász Viktoré kételyek közt öröklődő, féltékeny és bosszúvágyó apa. Az emblematisz képi sűrítmény olykor még a történeti hitelesség pa-

rancsát is felülírta. A Csele-patakba fulladt II. Lajos holttestét nem páncélban, hanem tiszta, fehér gyolcsban ábrázolta, mártírúma ugyanis csak a halott Krisztus szakrális keretétől mentesen nyerte el a nemzethálálra utaló jelképi értelmét. Történt mindez 1851-ben, az osztrák önkényuralom legsötétebb esztendejében, amikor a történeti képek szemléltetői még nagy gyakorlattal rendelkeztek az aktuálpolitikai utalásokkal átszőtt virágnyelv megfejtésében. Müncheni tanulmányai idején megismert támogatói, a hazai reformértelmiség elitjéhez tartozó Eötvös József és Toldy Ferenc a méltó tárgyat, a történeti hűséget, a lélekábrázolást, a világos kompozíciót és az egyértelmű elbeszélést sorolták a jó historiai kép ismérvei közé. Orlai festészetét mind ezen elvek jegyében állította a közjó szolgálatába. Az Európa-szerte ismert „hős halála” kerettéma a szabadságharc bukása után a közös gyász feldolgozását segítette. Ezzel párhuzamosan képpé formálta az ármánnyal szembeszegülő, cselekvő hős alakját: Hunyadi János a rablókkal, Rákóczi Ferenc a cselszövékkel, Martinuzzi orgyilkosaival kelt birokra. Nőalakjaival új nőtípus lépett színre: a nemzet közösségeért felelősséget viselő anya és gyermek alakja. Zrínyi Ilona, Perényiné, Mária és Erzsébet királynő tragédiájában a kollektív veszteséget nyert szimbolikus alakot.

Közönsége jól ismerte Orlai hőseinek gesztusrendszerét, hiszen a karaktereket jellemző deklamáló mozdulatokat, a figurák elrendezését a kortárs színházművészetből emelte át festett scénaíába. Műveire a szöveg raszterhálóját borítják a kortárs drámairodalom és költészet alkotásai. Ahogy megfordítva, Orlai – egykori irodalmi ambíciója emlé-

keként – maga is többször ragadott tollat elmélkedéseiben és műbírálatában összegezve képelméleti megfontolásait. (Művészetelméleti írásainak gazdagsága ismét felveti, hogy milyen nagy szükség is lenne a XIX. századi magyar művészet legfontosabb írott forrásainak egybegyűjtésére.) Írásai vitathatatlan bizonyosságai annak, hogy Orlai a század derekán aktív és ismert szereplője volt a hazai művészeti közéletnek, amelynek később irányadóvá vált szervezetét, a Képzőművészeti Társulatot az ő lakásán hívták életre. Nevét és műveit azok az igényes kivitelű, nagyméretű kórajzok is közkeletűvé tették, amelyek a hatvanas években a társulat és képes újságok révén jutottak el az olvasókhöz, majd bekeretelve a köz- és magánterek falaira kerültek. E mives kivitelű grafikák annál is inkább jelentősek voltak, mivel Orlai festményei csak elvétve kaptak nyilvánosságot. A Magyar Nemzeti Múzeum Nemzeti Képcsarnokában 1870-ben egyedül a Zách Feliciánt láthatták az érdeklődők. Egykor oly nagy reményekkel megalkotott történeti vásznai múzeumi raktárak mélyén vagy magángyűjtemények rejtekében lappanganak ma is.

A békéscsabai Munkácsy Mihály Múzeum tárlata azért jelentős, mert ami aktuálisan bemutatható Orlai festészetében, azt élénk tárja. A pompás, nagyméretű vásznak vagy az intim családi portrék eredeti auráját nem pótolja egyetlen reprodukció virtuális jelenléte sem. Csak a múzeum méltóképp reprezentatív terébe lépve válik világossá, hogy a Coriolanus és a Sappho festőjének ott van a helye nemzeti festészetünk dicsteljes úttörői között. *(Megtekinthető 2012. január 8-ig.)*

RÉVÉSZ EMESE

Ludwig Múzeum, Budapest

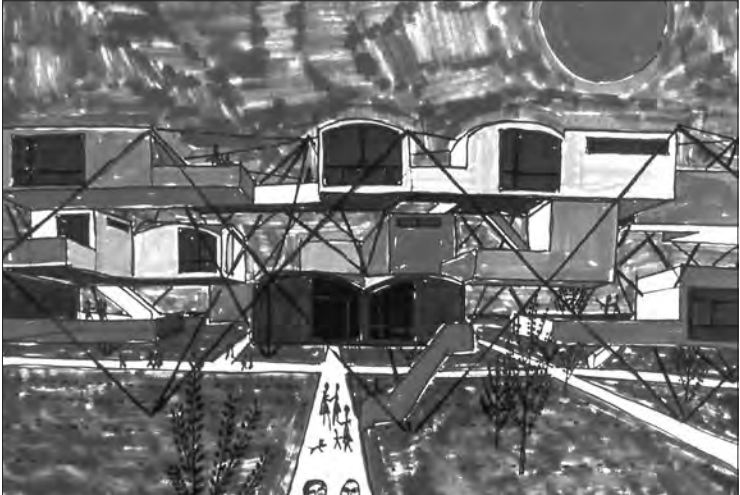
Nemépítve építeni

A képzőművészek gyakran építészkarrierre vágyanak, talán mert az építésszek számára elérhető közelségben van egy évszázadokon át ható és megkerülhetetlen életmű lehetősége, míg az építésszek sok esetben az élénkebb visszacsatolást biztosító művészeti színtér részeként szeretnének megjelenni. Yona Friedman mindkét térfélen otthonosan mozog. Azok közé tartozik, akikről általában azt írják, a „művészet és építészet közötti határvonalat lépi át meg át”. Ha ez a frázis már-már unalmasan hangzik is, a Ludwig Múzeum kiállítása bárkit meggyőzhet arról, hogy Friedman – megvalósult munkái kis száma ellenére – a XX. századi urbanista építészetre és a társadalmi relevanciájú művészetre gyakorolt hatása megkérdőjelezhetetlen. A nemépítés gyakorlata című kiállítás a magyar származású Friedman városépítészeti gondolkodásmódjába nyújt betekintést, az életmű kulcsfogalmait köré rendezve.

A központi installációban Friedman provokatív városépítészeti elképzeléseinek legfontosabb elemeivel találkozunk: fémállványzatból épített, szinteltolással megsokszorozott teret járhatunk be. Friedman vizionárius építészete a városi élet lehetséges új modelljeit kívánja előre vetíteni. A több szinten berendezett installáció az életművön átvéló Ville spatiale című projektre utal: a megemelt, különös módon egybefonódó terek hálózatára.

1958-ban megjelent manifesztumában, a Mobil építészetben Friedman nem az építészeti szakembereket, hanem a felhasználót helyezi meghatározó pozícióba, a váratlan, a kiszámíthatatlan elemeknek is teret nyitva. A random esztétika elveit követve kínál valós problémákra logikus megoldásokat – mindig szem előtt tartva az építészet társadalmi beágyazottságát, az épített környezet és az ember kapcsolatát. Elképzeléseit a gyakorlatban az UNESCO és az ENSZ megrendelésére készített munkái igazolták. Térrendező elve futurisztikusnak hat, ugyanakkor az ázsiai és dél-amerikai folyók, csatornák fölé épült, organikusan bővülő nyomornegyedek mikro-ökoszisztémáját is felidézli.

A modernista perfekcióval szemben Friedman kizárólag az emberi szükségletek generálta igényeket tartja szem előtt. Úgy véli, a túlélés, az alapvető

Yona Friedman: Kép arról, hogy semmi sem lehetetlen, 1956

létfeltételek megteremtése a legfontosabb emberi készség, ha úgy tetszik, tudomány. Ennek alapjait végtelenül egyszerű, képregényhez hasonló formában, nemzetközi humanitárius akciók keretében osztja meg a rászorulókkal, most pedig a budapesti kiállítás látogatóival. Tervezési elképzeléseit is „pálcikafigurás” ábrák szemléltetik, azt sugallva, hogy lám, egyszerű dolgokról van szó.

Munkái a vizionárius építészet korai alakját, az amerikai építész, matematikust és feltalálót, Buckminster Fullert idézik, aki szerint teljesen friss szemmel kell néznünk a világot, elfelejteni (unlearn) mindent, amit korábban megtanultunk, mert csak így leszünk képesek valódi innovatív megoldásokhoz eljutni.

A budapesti kiállítás Friedman meg nem valósult épületterveiből is bemutat néhányat. A fantomépületek közt van a budapesti Nemzeti Színház pályázatára készült terv, amelyet szemlélve éppen a megvalósult Nemzeti áll a hátunk mögött. Ha 180 fokkal fordulatot véve rápillantanánk, akár Sir Nicolas Pevsner építészettörténész gondolatait is felidézhetnénk, aki szerint a kortárs (amerikai) építészet siralmas állapotaiért a megrendelők nagy részének műveletlensége, szűklátókörűsége és kicsinyessége a felelős (szemben a korábbi évszázadok magasan iskolázott és kockázatoktól sem visszariadó építetőivel). Vajon az asztalfiókban maradt nagy ívű tervek számának növekedésével párhuzamos-e a vizionárius építészet térhódítása? A művészetként prezentált tervek felkeltik-e a megrendelők érdeklődését? Friedman válasza aligha optimista, máskülönben nem lenne (többek közt) a „csináld magad” esztétika és módszer egyik úttörője.

A közösségekben gondolkodás az életművet és a térrel egyaránt végigkíséri. Ezt hangsúlyozza a kiállítás építéséhez kapcsolódó workshop fotóinak a falakra kerülése. Friedman rajzai és makettjei mellett a múzeumpedagógiai foglalkozásokon készült munkák ugyancsak megjelennek a kiállítóterben, azt illusztrálva, hogy az építész a felszabadult, konstruktív gondolkodásmódot és annak átadását fontosabbnak tartja, mint terveinek megvalósulását. S mintha ez lenne a mű maga: egy szerteágazó folyamat elindítása. Ami életműként talán még szilárdabb és maradandóbb, mint megannyi megvalósult épület. *(Megtekinthető 2012. január 8-ig.)*

CSIZMADIA ALEXA

Tárlatvezető

Lánggal rajzolja ki magát is

Ez a mondat a Toldi Fotógaléria meghívóján szerepelt, 1981-ben. A Fénykalligráfiák című fotósorozatot a Műegyetem Bercsényi Kollégiumában élő építészhallgatók készítették: Kotsis István, Salamin Ferenc, Szalai Tibor és Vincze László, vagyis az a Brettschneider Csoport, amely 1981 és 1988 között architektonikus szerkezeteken létrehozott improvizatív zenével és fotózással kísérletezett. A Fénykalligráfiák képei egy-egy akció folyamatát rögzítik: a csoport egy tagja sötét térben, égő gyertyát tartva geometrikus formák körvonalait rajzolja a levegőbe, amely a hosszú expozíciós idővel dolgozó kamera negatívján jelenik meg. A Vintage most ugyanezt az anyagot, a Vincze László birtokában maradt papírképeket teszi közzé. A csoport építményei, koncertjei és akciófotói a modernizmusban, elsősorban a Bauhaus összművészeti koncepciójában gyökereztek, de a kor posztmodern áramlatainak hatása alatt tagjai egyéni útjai részben az organikus építészetbe, részben a dekonstrukcióba futottak. A csoport felbomlását követően Szalai Tibor folytatta az akciófotózást, elmélyítve a kísérletek technikai, művészeti és egzisztenciális tapasztalatait. A tragikusan fiatalon elhunyt Szalai életművét bemutató tárlatok katalógusa (Budapest Galéria, Kortárs Művészeti Intézet – Dunaújváros, 2001) feldolgozza a Brettschneider-munkásság nagy részét. A Vintage Galéria már évek óta következetesen építkezve szélesíti portfólióját a 1970–1980-as évek művészetének fotós alkotásaival. Mostani kiállítása is ebbe a korszakba néz vissza, e kellően nem ismert művekre és alkotókra vet pillantást: ezeknek a fotóknak ott a helyük a kultúr- és politikatörténeti feldolgozásra váró, agyonmásmolt URH-kazetták, a stencilezett Beuys-katalógusok, az írógépellt Steiner-szövegek vagy a fénymásolt Aktuális Levelek között. *(Vintage Galéria, január 20-ig.)*

Lélekben tomboló háború

„A Kis Varsó komoly, ám mégis játékos montázs formájában végez feltárást a magyar kulturális emlékezet archívumában...” E mondat a Trafó Galéria projektjének kísérőszövegéből származik, és kiállításajánlóként is kiváló, mert minden lényeges elemet tartalmaz. Megkerülhetetlen az a diskurzus, azok a témák, műformák, művészeti koncepciók és javaslatok, amelyeket a Kis Varsó (Gálik András és Havas Bálint) tett közzé az elmúlt bő egy évtizedben. A köztéri szobrászat komplexitása olyan (komoly) vonatkozási rendszereket tartalmaz, mint a folyamatosan új koncepciókat javasló művészetfogalmak, az ezeken alapuló műalkotások és a művészet egészének pozíciói a különböző társadalmi képletekben vagy az egyéni és közösségi emlékezet narratívái. A közgyűjteményekből kölcsönzött kispasztikákat a galéria padlóján vicces csataképbe (játékos montázsba) komponálták: Varga Imre illegalitásban bujkáló partizánja megpróbál észrevétlenül elosonni Daun tábornagy (Alexy Károly) és a Kardját néző huszár (Kisfaludi Strobl Zsigmond) mellett, miközben kissé távolabb Bem apó (Istók János) mutatja a tamadás irányát Hubának, Tasnak és Töhötömnek (Zala György). A hazai történelem figurái azonban monumentális történetek, kudarcok, vágyak és akaratok szimbolikus hordozói, s egyúttal az erőszak ábrázolásának mintái. Történelmünk és hadtörténetünk mosódik össze, a hősie (jogos és szükséges, önfeláldozó) harccal járó agresszió s vele a pátoasz, a történeti közösség és

SZOBOSZLAI JÁNOS

Magyar Képzőművészeti Egyetem, Képzőművészet-elmélet Tanszék, megbízott tanszékvezető

az egyén viszonya üresedik ki a Trafóban. A kompozíció ezzel a kegyetlen játékkal a köztéri szobrászat politikai, reprezentációs és közösségi szerepét, valamint a történeti múlt és az emlékezet narratíváit megkonstruáló tulajdonságait jelenti ki. A Kis Varsó legújabb kutatása során olyan, a lélekben tomboló háborúra bukkant, amely csak részben tekinthető a közösség és a művészet univerzális ügyének. Nem vonatkoztathatunk el attól a tényről, hogy e háború reprezentációs igényei – vágyai és akaratai – immár a kortárs festészetben is manifesztálódnak 2011-ben. *(Trafó Galéria, december 30-ig.)*

Emberi beavatkozással készült művek

Aki nem járt még a Paksí Képtárban, annak azért; aki már ismeri Magyarországot egyik legjobb kortárs kiállítóterét és programját, annak meg azért; aki pedig a hazai terepről induló művészek következő generációjának kiváló képviselőit szeretné megismerni, annak meg ezért érdemes Paksra utaznia. Az Emberi beavatkozással készült művek című kiállítás résztvevői a Magyar Képzőművészeti Egyetem Doktori Iskolájának DLA doktoranduszai, kivéve a médiaművész Szegedy-Maszák Zoltánt, aki a többiek oktatója és mentora. Nem egyetemi hallgatók kezdő csoportjáról van azonban szó. A már érett, egyéni koncepciókat fejlesztő, komoly kutatási projekteket végző – kollektívan gondolkodó, egymás munkáit véleményező és egymástól inspirációt merítő – művészek az utóbbi években több kiállításon szerepeltek együtt (Csikász Galéria, Veszprém, 2010, Kortárs Művészeti Intézet – Dunaújváros, 2011). Mindegyikükre jellemző az elmélyült kutatás képessége, a technológia anyanyelvi szinten beszélésének igénye, a kortárs kultúra szenvedélyes elemzése. A megnyitón volt magyar húsleves-főzés, amelynek energia-szükségletét mérték és összehasonlíttatták más levesekével. Azt tesztelték, hogy a németországi atomreaktorok bezárását követő energiahiányt milyen gasztronómiai döntésekkel lehet kompenzálni, megsegítendő a német kormányzatot (Lepsényi Imre). Láthatunk multimédiás kompozíciót gigantikus vasipari képek és hangok felhasználásával (Harsányi Réka), 40 darab lentikuláris technikával ellátott printet 8 méteres csíkban, amely 198 nap belső képeit mutatja meg (Szűts Eszter), a pixelezettségen túlra roncsolt, az értelmezhetőség hatáira rákérdező videót és printeket (Áfrány Gábor), ironikus reklámparafrázist (Áfrány Gábor–Tóth Zs. Szabolcs), valamint interaktív audiovizuális installációt (Szegedy-Maszák Zoltán). Valószínűsíthető, hogy az alkotók már a közeljövőben jelentős szerepet tölthetnek be – s e kockázatos kijelentés ellenőrzése miatt is érdemes Paksra látogatni. *(Paksí Képtár, január 29-ig.)*

1982. december

Tárlatvezető – a múltba

Tisztelet a szülőföldnek

A Múcsarnok 1970-ben rendezte meg a XX. századi magyar származású művészek külföldön című kiállítást, amely az első kísérlet volt külhonban élő alkotók átfogó bemutatására. 12 év elmúltával szükségesnek látszott egy újabb, az előzőnél nagyobb szabású tárlat

megszervezése. A Művelődési Minisztérium és a Magyarok Világszövetsége munkája révén több mint 250 külföldi magyar művész szerepel a Tisztelet a szülőföldnek című kiállításon. A 23 országból érkező művek zsúfolásig megtöltötték a Múcsarnok termeit. A kiállítótérben olyan különböző alkotók munkái kerülnek kapcsolatba egymással, mint Pán Márta és Lakner László vagy Jakovits József és Major Kamill. A képzőművészek mellett nagy számban szerepelnek építészek és fotósok is. Az eseményhez vaskos katalógus készült forrásértékű információkkal; megtalálható benne minden művész életrajza és egy művének reprodukciója. A kapcsolatokat a jövőben a kiállítók egyharmadának hazalátogatásain túl a nagyszámú műtárgy-adományozások is bizonyára erősíteni fogják. Bár a seregszemle széles áttekintést ad a világban élő magyar művészekről, meg kell állapítani, hogy az alkotók jelentős része pusztán a kvalitást tekintve nem kerülhetett volna be a Múcsarnok falai közé. Amíg ugyanis a Passuth Krisztina fáradhatatlan kutatómunkáján alapuló 1970-es kiállítás a művészettörténeti hiányosságokat kívánta pótolni főleg már lezárt életművek bemutatásával, addig a mostani tárlat a jelenre koncentrál, azaz szinte minden külföldön élő magyar művész részt vehet rajta. Spektruma így olyannyira széles, hogy a 98 éves Orbán Dezsőtől egészen a huszonéves, másodgenerációs magyar művészekig terjed. *(Megtekinthető volt 1982. december 17. és 1983. január 30. között.)*

Az utolsó vacsora

Kemény Györgyöt elsősorban grafikusként, plakáttervezőként ismerhetjük, hiszen alkalmazott grafikai munkáival a hatvanas évek óta folyamatosan jelen van a nyilvánosságban. A Dorottya utcai Kiállítóteremben rendezett egyéni kiállításán viszont egy másik oldalát mutatja meg: a képzőművészt. A közel két évvel ezelőtt kapott lehetőséget Kemény alaposan végiggondolta, és egy olyan műtárgyegyüttest hozott létre, amelynek többszörösen is részesévé válik a látogató. A fekete kiállítótérben folyamatos hatások érik a nézőt: egyrészt

a négy mű közül kettő interaktív, másrészt a mozgást érzékelve változnak a fények, sőt a zene is állandóan szól. A színházi „szcenírozást” idéző environment kiindulópontja Leonardo Utolsó vacsora című festménye. A kiállítás központi eleme egy 13 főre megterített asztal, amelynek 12 széke fölött Kemény jellegzetes, vonalas stílusában szabadkézi rajzzal készült portrék

láthatók a művész barátairól, ismerőseiről, akiknek neve megegyezik a 12 apostolával. Középre, Krisztus helyére azonban egy tévékészüléket helyezett, amely a Magyar Televízió adását közvetíti. Ám ha az asztal előtt megáll valaki, akkor a televízióban saját képét pillanthatja meg. Különös feszültség keletkezik a valóságos jelenet és a saját kort jelképező készülék között, s ez a tárlat többi művénél is megtapasztalható. Kemény már évek óta használ működő televíziókészülékeket térbeli műveihez. Mivel a nagy ablakokat elfüggönyözte, csak a kirakatba tett tévékészüléken keresztül van kapcsolat a külvilág és a tárlat között, így a terem galéria helyett sokkal inkább egy tévéstúdióra emlékeztet. Kemény célja komplex mű létrehozása volt: ami a kiállításon a néző számára kaotikusnak tűnhet, az a művész emlékeiben koherens kapcsolatot alkot. *(Megtekinthető volt 1982. november 19. és december 19. között.)*

Kállai Ernő emlékezete

Az Óbuda Galériában látható kiállítás Kállai Ernő hiánypótló és páratlan műkritikusi munkásságára hívja fel a figyelmet. Hivatását Kállai misszióként fogta fel, olyan művészekkel foglalkozott tanulmányaiban, akiket akkortájt senki sem értékelt. Kikezddhetetlen érdeme, hogy minden körülmények között következetes tudott maradni elveihez, és könyörtelenül fogalmazta meg kritikáit a hivatalos művészekkel és irányzatok

KÁLLAI ERNŐ ÓBUDA GALÉRIA EMLÉKEZETE 1982. nov. 18. – 1983. jan. 9.

kal szemben. Az emlékkiállítás célja a kritikusai életmű nyomán megszülető szellemi örökség követése volt. A Zichy-kastély szárnyépületének emeleti termében megrendezett tárlat húsz képzőművész alkotásain keresztül érzékelteti azt a szellemi közeget, melynek megszületéséhez Kállai kritikái, műteremlátogatásai és sokszor barátsága is jelentős mértékben hozzájárult. A kiállításához készült katalógusban a rendező András Gábor bevezetője és Mezei Ottó tanulmánya mellett Kállai néhány fontos, német nyelvű írásának fordítása is olvasható. Ez azért hasznos, mert az 1981-ben a Corvina Kiadó által megjelentetett, Forgács Éva szerkesztette – és a kiállítást inspiráló – Művészet veszélyes csillagzat alatt című kötetten kívül Kállai írásai alig hozzáférhetők. A válogatás fókuszában a második világháború utáni időszak áll, amikor Kállai lelkesen kapcsolódott az Európai Iskola progresszív törekvéseihez, majd onnan utóbb kiválva a hazai „elvont művészek” csoportjait (Galéria a 4 világtájhöz, Duna-völgyi Avantgárdok) szervezte. A művek többsége a Kállai által bioromantikának elnevezett irányzathoz tartozik, amely kétséget kizáróan a legfontosabb időszakot jelöli életművében. De hasonlóan jelentős korábbi művészettörténeti szerepe is, melyet a kiállításon Mednyánszky, Czóbel, Egry és Kassák művei érzékeltetnek. *(Megtekinthető volt 1982. november 18. és 1983. január 9. között.)*

ZOMBORI MÓNIKA

Az MNG és a Szépművészeti Múzeum összeolvad

A múltat, végképp

„Úgy érzem magam, mint akinek jegye volt a Titanicra, de lemaradt róla.” A bonmot a Magyar Nemzeti Galéria (MNG) egyik, már nyugdíjba vonult munkatársáé, de a süllyedő hajó hasonlat valószínűleg többek érzéseit kifejezi. Olyannyira, hogy november 7-én maga a főigazgató, Csák Ferenc is lemondott, december 31-én leszáll a Titanicról. A Klub Rádiónak így indokolt: „Életem jelentős részét külföldön töltöttem, Németországban és Angliában, ahol ilyenfajta központi irányítás, az intézményrendszerbe történő ilyen beavatkozás ennyire rapid módon, durván, egyeztetés nélkül, nem fordulhat elő. A legnagyobb magyar közgyűjtemény igazgatója nem tűrheti ezt szó nélkül és ebből konzekvenciákat kell levonni.” Akik maradnak, asszisztálni kénytelenek intézményük beolvasdásához a Szépművészeti Múzeumba. A Magyar Közlönyből tudhatták ezt meg, valamint azt is, hogy a lebonyolítással a miniszterelnök a Szépművészeti főigazgatóját, dr. Baán Lászlót mint kormánybiztost bízta meg.

Mitisír a hogyishíjják? – az egykori kabarétréfa joggal juthat eszünkbe, hiszen ma jobbra a közlönyből értesül a múzeumi világ saját sorsáról. Arról is ott olvashattak, hogy új intézmény jön létre az elképzelt múzeumi megakomplexum részeként az Andrassy-negyedben. Össze is állt a kép: Baántól elvette a kormány a Szépművészeti felszín alatti bővítését, megbízta egy nagy feladattal, s beigért egy monstre beruházást, amelyhez egyelőre még (az előkészítésre szánt 31 milliót kívül) semmilyen feltétel sem adott. Olyan ez már, mint egy régi nóta refrénje, ám azért írjuk ide: a döntés-előkészítésben nem zajlott szakmai vita, nem volt egyeztetés, semelyik ügyben. A kormányzat az MNG – Szépművészeti – Andrassy-negyed dolgában is azt a logikát követte, mint eddig minden más, a kultúrát érintő szerkezetátalakító döntésében. A szakmákat nem ismeri el autentikusnak saját ügyükben, illetve egy személyt jelöl ki, akit elfogad és akivel hajlandó egyeztetni, és a szaktárcát is kihagyja. Szócs Géának megint csak a kalaptartón utazó bologató kutytus szerepe jutott, Réthelyi Miklósnak még ennyi sem. Baán az egyeztetés hiányát felhánytorgatóknak rögtön ki is jelentette, őt éppen az egyeztetéssel bízták meg. Nagyszerű, ám a tény ettől még tény marad: a döntés megszületett, post festa vagyunk. Beolvasztás lesz, de hogy hogyan és főként hol, az számára is tökéletes rejtély. Az MNG falai mögül kiszivárgott hírek szerint az ott dolgozókat is felkérte, töltsék meg szakmai tartalommal az új intézményt.

A fordított logika mifelénk nem ritka, hisz amikor a MÚPA épült, benne a múzeummal, akkor is a falak álltak előbb és utána lett hozzá többször is változó szakmai tartalom. Hanem olyan talán még nem fordult elő, hogy két nemzeti nagyinstitúció igazgatója az MTI Sajtóirodáján keresztül feszüljön egymásnak. Csák Ferenc ugyan is az MTI-nek juttatta el az intézmény véleményét az egész ügyről. „Ez egy olyan döntés, Kormánybiztos Úr, amit semmilyen előzetes konzultáció vagy szakmai tanácskozás nem előzött meg. Sem velem, sem az MNG vezetőivel, sem az érintett szakmai szervezetekkel...” Baán közben a tiltakozását bejelentő AICA-val is szópárbajba bonyolódott a médiatérben, mondván, a Műkritikusok Nemzetközi Szövetsége (AICA) Magyar Tagozata „félreérti” a döntést. Hisz „csupán intézményi működötési szinten történik átstrukturálás, amelynek keretében újraegyesül a Szépművészeti Múzeum és a budavári intézmény, helyreállítva ezzel a múzeum 1957-et megelőző egységét. (...) Mindaddig, amíg az új épület nem készül el, az összevonás a jelenlegi Nemzeti Galéria gyűjteményeit semmilyen formában nem érinti, minden marad a helyén”. Az állítás tartalmát senkinek nem áll módjában ellenőriz-

ni, mert az összevonás tervei, valamint az új múzeumi negyed koncepciója, ha léteznek egyáltalán, nem publikusak. Ahogy az 1100sor.hu blog szerzője rámutat, a retorika dupla fenekű: „a majdani összeköltözést, gyűjteményvegyítést adja meg az intézmény-összevonás indokaként, amikor viszont valaki az intézmény-összevonást kritizálja, akkor azzal védekezik, hogy egyelőre nem lesz összeköltözés.”

Az MNG közben szinte kétségbeesetten sorolta szakmai érveit mindazzal szemben, ami a döntést indokolni hivatott. Bőven hivatkozik Sinkó Katalin művészettörténész Nemzeti Képtár (2009) című történeti munkájára, de jelen állás szerint hiába. Takács Imrének, az Iparművészeti Múzeum főigazgatójának szavai sem hatottak a döntéshozókra. Pedig elég keményen fogalmazott az október 28-i parlamenti kulturális bizottsági ülés meghívottjaként. „Aligha kétséges, hogy a budapesti Nemzeti Galéria alapítása kapcsán a szovjet minta emlegetése minimálisan jókora félreértés vagy tévedés, ami ingatag alap bármiféle stabilnak gondolt építmény számára.” Takács áttekintette a Baán által is gyakorta hangoztatott érveket, míg, a Múértő úgy tudja, utóbbi nem szolt érdemben hozzá szavaihoz. Az egyestés melletti fő évről se lehet túl sok konkrétumot hallani. Hogy mit is jelent a „magyar művészet nemzetközi kontextusban történő bemutatása”? A Duna TV Éjjeli Őrjárat című műsorában november 11-én a kormánybiztos a némileg naiv műsorvezető, Veiszer Alinda segítségével is ezt jelölte meg a beszélgetés és az egyesítés fő céljaként. Mindenki bólintott, György Péter esztéta, Mélyi József kritikus, Csák is, és a néző is: persze, az jó dolog, ki mondaná, hogy nem az? A feltűnően szakmai felvértezettsgű blog, az 1100sor.hu így reagál erre az (ál) kérdésre: „Irreleváns és értelmetlen azért, mert semmiféle tekintettel nincs a két múzeum műtárgyállományára.” S kifejti, ezek „összeeresztésével” a magyarországi művészet még nem foglalja el helyét automatikusan

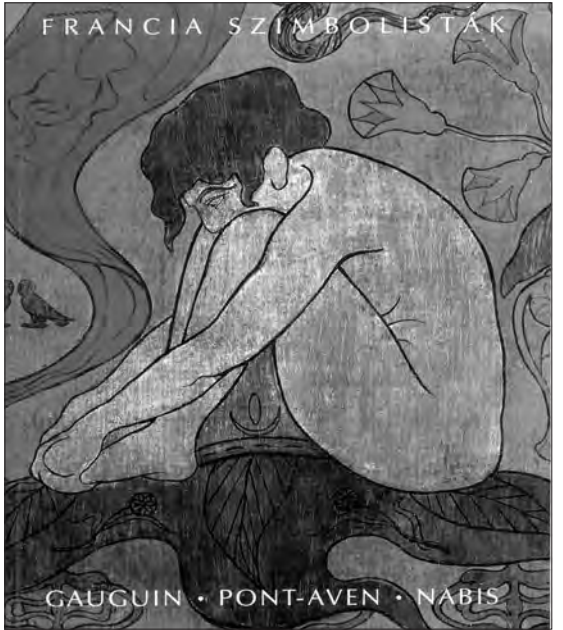
tása konkrétan a költöztetés, szállítás, tárolás, megőrzés, kutatás és prezentáció vonatkozásában? Az MNG-ben egy nagyobb márványszobor levitele az első emeletről a földszintre ma több mint ötvenezer forint. És akkor a szárnyas oltárok szétszerelésével, szállításával még nem is kalkuláltunk. Azaz: legalább az legyen transzparens, mire költené az egyelőre nem létező, galak-

és foglalt keretbe túl sokat a magyar kultúra távlatairól. Hogyan mutassuk be és miként finanszírozzuk? Volt és van nálunk igazi, működő, világos cultural policy? Nem született valamirevaló szponzorációs törvényünk sem, s e percben éppen múzeumi törvény sincs. Az elmúlt húsz év története a magyar kultúrában a szakmaiság folyamatos háttérbe szorulásának

mai nyomán támadt elvárások hajszolták bele az összehasonlíthatatlanul kedvezőtlenebb feltételek között működő intézményeket a jobbra közpénzen finanszírozott versenybe. Ma a meggyék szabadulni igyekeznek múzeumaiktól, az országos intézményeknél meg alig marad ember a feladatok elvégzésére. November közepén azonnali hatályú, 20 százalékos létszámcsoökkentést rendelt el a Nemzeti Erőforrás Minisztériuma a hozzá tartozó közgyűjteményeknél és művelődési intézeteknél. Az Országos Széchényi Könyvtárból közel 100, a Magyar Nemzeti Múzeumból csak

Forma és struktúra: Konstruktivizmus a modern finn építészetben, képzőművészetben és formatervezésben, kiállítás, MNG, 1980

Francia szimbolisták: Gauguin, Pont Aven, Nabis, A saint-germain-en-laye-i Maurice Denis „Le Prieuré” kiállítása, MNG, 1998

tikus léptékű összeget a kormányzat, amikor múzeumi negyedet határoz el.

A vita végre egyre hangosabb, bár az eredményhirdetés már megvolt. S e vitában olykor keserű mondatok jönnek elő. A Duna TV-n György Péter esztéta szegezte Mélyi Józsefnek és Csák Ferencnek a kérdést, hogy az elmúlt húsz évben ugyan mikor fogalmazta meg akár a magyar muzeológia, akár az MNG a saját magáról alkotott jövőképet? Jövőképeket, javaslatokat éppen megfogalmazott a szakma (ilyen szöveg például a Marosi Ernő, Jávor Anna, Kovács Péter, Csehi Zoltán, Szilágyi András, Sin-

története is. Pontos a fiatal művészet-történeszeket tömörítő CentrArt állásfoglalása: „a tény, hogy az összevonás mellett érvelők eddigi megnyilvánulásaikban az intézménytörténetet sajátos módon és múzeumi szakemberhez méltatlanul félreértelmezték, arra ad gyanút, hogy az átalakításhoz nélkülözhetetlen szakmai felkészültségük nem áll kétségben felül.”

Hol és mikor voltak, lehettek művészeti szakemberek valódi döntési, vagy akár csak előkészítői helyzetben a magyar kulturális politikában? Főlöszleg a kérdés. Mint ahogy az is: miképp gondolkodják bármelyik ha-

nem 70, a Néprajzi Múzeumtól 20, a Magyar Művelődési Intézettől tucatnyi, az MNG-ből pedig 45 embert kellene elküldeni. Akinek még volt indíttatása megszólalni e helyeken, most már ezerszer is meggondolja.

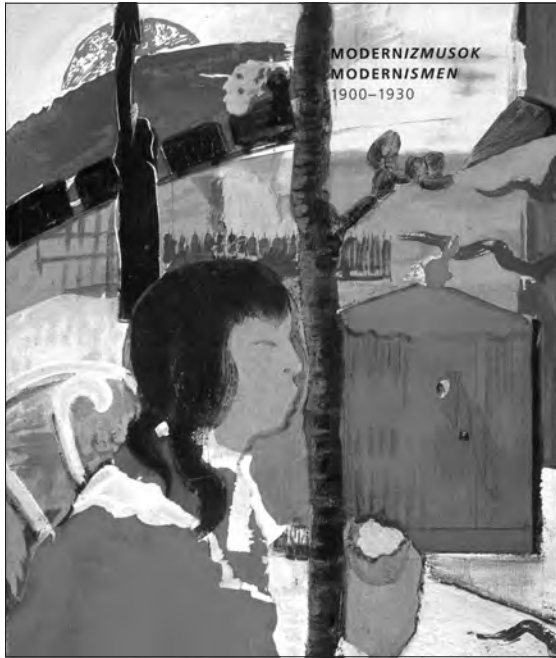
Lapzártakor itt zárul be a kör. A folyamat azonban csak most indul el, s beláthatatlan, hova tart. Senki nem tud semmit arról, hogyan alakul majd át az intézményi struktúra és erre milyen hatása lesz az egyelőre csak a futurológiában létező Andrassy-negyednek. Ha fel is épül a mi Museumsquartier-nk, egyelőre elgondolhatatlan, s nem is gondolta el senki, miként viszonyul majd az intézményrendszer egészéhez. Hogy nem lesz tőle kevésbé fejnehéz a struktúra, az biztos. Mélyi november elején a Klub Rádióban szemléletesen fogalmazott: „Megmozdítanak valamilyen kis szálát, és nem foglalkoznak azzal, hogy közben elkeszesztő struktúrák lendülnek mozgásba. Ha meghúzom a Nemzeti Galéria szálát, abban a pillanatban megkérdőjeleződik a Budavári Palota mint kulturális épületkomplexum egésze.” Ha nincsenek hiteles információk, felerősödnek a hírsztések. Lássuk csak! Régi pletyka, hogy a kormányzat önmaga bevonulását készíti elő a Palotába. Már a Ludwig Múzeum költözésének előkészítése idején felröppent a sztori: az első Orbán-kormány emberei bejáráson voltak a Ludwig (egykori Munkásmozgalmi Múzeum) termeiben. S ami foglalkoztatta őket, az nemcsak a panoráma volt. A kormány szakralizáló, mítoszteremtő gesztusaihoz s a Preambulum által az égre festett 1944 márciusa előtti állapotokhoz tökéletesen passzolna e térfoglalás. Azt is beszélnek múzeumi körökben, hogy az összeolvasztás melléktermékeként műtárgyeladások is lehetnek, s már erre is megvolnának a kiszemelt kereskedők.

De mielőtt elmerülnénk a konspirációs elméletek lápjában, maradjunk a látható valóságnál. Dr. Baán László az Art Newspapernek egyebek mellett azt mondta, egy ilyen kulturális megaprojekt „tökéletesen beleillik a kormány logikájába”. Így igaz.

NAGY GERGELY

Francia közelmúlt: az MNG és a Fonds National d'Art Contemporain kiállítása, 1992

Modernizmusok, 1900–1930: modern grafika a stuttgarti Staatsgalerie és az MNG gyűjteményéből, kiállítás, 2004

az egyetemes művészet történetében, az nem ezen múlik, s a két kollekciónak nem feltétlenül alkalmas erre. Az már az AICA 2009-es nyilvános fórumán is felmerült (Múzeumdiskurzusz és kultúrpolitizálás, Múértő, 2009. április), hogy az intézményközi együttműködések rugalmasabb megoldást jelenthetnének az összeolvasztásnál. S az egyszeri adófizető fejével: mit jelent a gyűjtemények összeborí-

kó Katalin, Lovag Zsuzsa, Lóvei Pál, Takács Imre jegyezte Távlatok és teendők; Magyar Szemle, 2009. augusztus), ám a kérdésben van igazság. A muzeológiának és az MNG-nek is van mulasztása. Nem véletlen, hogy Bereczky Lóránd távoása után nem tolongtak a pályázók az intézmény vezetéséért. De a labda nem csak ezen a térfélen pattog: az országos politika sem gondolt, mondott

zai intézmény a hosszú távú jövőről, ha fő gondja az esedékes maradványképzés, zárolás, elbocsátás, a napi ügyekkel való küzdelem? Ami nem változott húsz év alatt a (helyesen mondták a műsorban: marginalizálódó) közgyűjteményeknél, az a maradék el és fenntartó rángatta rövid póráz. A látogatók igényei pedig közben nőnek. S éppen a Szépművészeti Múzeum óriáskiállításai és nézőszá-

Békéscsabai Kulturális Központ és intézményei

Önelszámolás

Öt szimbolikus stáció jelöl öt hátrahagyott évtizedet. Baji Miklós Zoltán öt békéscsabai helyszínen tekint vissza munkásságára december 2-ától. A megnyitó események átnyalábolták szinte az egész napot, mint egy népiünnepély vagy vallási szertartás. Mindkettő benne foglaltatott, hiszen a műsor gyermekekre és felnőttekre egyaránt tekintettel volt, miközben muzeológusok, művelődési intézményvezetők és szépségkutatók próbálták értelmezni BMZ misztikus szálakra felfűzött, számos vitára okot adó, sőt sok szempontból botrányosnak is mondható, felbolygató művészetét.

Az ötven évnek épp a fele telt el alkotói munkálkodással. BMZ negyven-éves korára jutott el odáig, hogy tudatosuljon benne, hol is tart, melyik úton jár, felismerve: az immár kitaposott ösvényen haladva előbb-utóbb átjárhat a „világok kapuin” s megérkezhet önmagához. Ebben a hitben jutott el a mai napig.

BMZ: Privát ufó, 2011
vegyes technika, ponyva, 122x147 cm

cseleti fogódzói a zsidó vallásban, a korai kereszténység írásaiban, valamint a buddhizmusban mutatkoztak meg. Az öt éven át húzóódó, nehéz kísérleti munkát költői metaforával jelzi: Testem Alkimista Kohójában. Mít is jelent ez konkrétan? A testre irányított külső behatások, az érzéki irritációk segítségével, a test és a psziché tűrőképességének vizsgálatával felfedezte a saját fizikumában és benső lényében rejlő új minőségeket, egyszersmind a kifejezés új lehetőségeit. Performanszai az önrombolás határán álló testi próbatételekként nyilvánultak meg. Semmilyen önsanyargatástól sem riadt vissza, nem befolyásolták a közönség reakciói, bár nagyon is odafigyelt rájuk. A levegő- és vérhiány, a testébe és húsába mesterséges nyílásokon át történő behatolás, a fájdalom fokozatainak megtapasztalása vált hosszú időn át nyilvános megnyilatkozásai vezérmotívumává. BMZ csatlakozott a body art és a performanszművészet azon képviselőinek táborába, akik – mint Rudolf Schwarzkogler és Marina Abramovic – az öndestrukció kanonizált elterjesztőiként írták be nevüket a művészettörténetbe. Célul tűzte ki, hogy eljusson a lélekvesztéssel járó ama transzállapotba, amelyben a lélek menekülni próbál a végsőkéig meggyötört testből.

Az 1998–2005 közötti munkálkodását viszont saját paradigmaváltása töltötte ki, amelyben már elfordult az elődök és a kortársak általános gyakorlatától olyan minőségek után kutatva, mint a tudatváltások és a révületek. Rádöbbsent ugyanis, hogy a győtrelem által előidézett transzállapotok csak időlegesek – legfeljebb a halál beálltáig tartanak –, ezzel együtt pedig negatív irányúak, önfeláldozók. Saját, választott útján kívánt továbblépni, és ez az elhatározás arra ösztönözte, hogy az önmaga által szabályozható tudatváltások technikáit tanulmányozza, az archaikus és a neosámán módszereket, amelyek kiiktatják gyakorlatukból a maradandó sérüléseket és a testi fájdalmakat. A cél immár pozitív előjellel bírt: elsajátítani a hétköznapi tudatból a sámántudatba történő átjárást. Képzőművészeti értelemben mindez másfajta, megújuló nyelvi eszközöket hozott felszínre, akár táblaképművészetére, akár pedig élő fellépéseire gondolunk.

A testükkel kommunikáló vagy a testüket médiumként használó performanszművészek mindig is az ősi katarzisa vágytak, a léten túlit szertették volna megtapasztalni. A hiteles előadó megtapasztalt valamit, ami ott lebegett a létezés és a megsemmisülés határán; transzba került, átlépett az anyagi léten. BMZ ezzel szemben a kilencvenes években a transzcendenst kereső, a szakralitást körüljáró performanszokat valósfított meg, melyekben ő volt a szertartást végző pap és maga az áldozat. Különböző

BMZ: Rétegegyszetek, 2011
c-print, akril, olaj, nemes vakolat, ponyva, 148x315 cm

vallások liturgiáiból merített, jóga- és csikunggyakorlatokkal ötvözve ezeket. A vallások ősmagjában, a sámánizmusban meglelte az úgynevezett „művészetek” gyökerét. Maga is sámánná változott, pappá, orvossá, csilagásszá, költővé, festővé – egyszóval teremtvé. De leginkább gyógyítvá, aki jelenleg is szeretetszertartásokat hajt végre saját tanyáján vagy kiállítóhelyiségekben, performanszfellépései alkalmával.

BMZ úgy véli, 13 éve szüntelenül egyetlen folyamatművön dolgozott, így hát a békéscsabai Csillagpor a Folyosóról című párhuzamos öt kiállítás is lényegében ugyanazt a problémakört járja körül annak ellenére, hogy főként rajzokat és festményeket sorakoztat fel – mellőzve a korai korszakra jellemző provokatív szélsőségeket. Ezzel is jelezni kívánta művészetének és gondolatvilágának markáns elhajlását a spiritualitás felé. Újabb munkáinak középpontjában rendre a „mágikus jel” áll, amely része az úgynevezett egyetemes mintának, hangsúlyozva az ősi törvényt: a létezés a mű. *(Megtekinthető január 18-ig.)*

SZOMBATHY BÁLINT

MODEM, Debrecen

Retrospektív variációk

Drozdik Orshi életművét három gyűjteményes kiállítás dolgozta föl valamilyen formában. A legelsőt a budapesti Ludwig Múzeum rendezte meg 2001 decemberében (Drozdik Orshi retrospektív). Ezt követte a Városi Művészeti Múzeum Győr 2004-es tárlata (Individuális mitológia – Medikai Vénusz – Szép és fiatal). Mindezekből következik, hogy az idei debreceni MODEM-beli bemutatkozás – A Másik Vénusz – nem előzmények nélküli megszólalás, mely sajátosság alapvetően meg is határozza a hangulatát.

A válogatást kontemplatív letisztultság jellemzi. A rendezés felszabadsága leginkább a rendelkezésre álló terekkel való ügyes gazdálkodásban érhető tetten. A MODEM modernista kiállítótérre alakul, hogy egy klasszikus életmű méltó díszleteként biztosítson teret a feminista társa-

Drozdik Orshi: Individuális mitológia, Felvonulás, 1977
c-print, 100x125 cm

dalomkritika csendes mélységeinek. Az életművet ismerők számára a Másik Vénusz újdonsága, hogy Drozdik úgy protestál, hogy egyáltalán nem hangos, noha természetesen ezúttal is jelen van a feminista teória. A bemutatott szerzői hang jellegzetessége

továbbá az is, hogy nem tompítja le a kontextualitást. Ez a sajátosság különöbzteti meg a debreceni kiállítást előzményeitől.

Példa erre rögtön az első kép, amely a Másik Vénusz programadója is egyben: egy hetvenes évekbeli munka, az Individuális Mitológia egy darabja fogadja a kiállítótérbe érkezőt. Az 1976-os fotó, amelyen az alkotó egy ketrecre összehúzórova a nézőnek háttal látható, Drozdik művészi tapasztalatának metaforája: miszerint a patriarchális és totalitárius közeg mindent körülvesz és meghatároz, kilépni belőle lehetetlen, csupán dekonstruálására van némi esély. A kontextualitás a baráti kapcsolatok szintjén is erőteljesebben megnyilatkozik, olyan munkákat is láthatunk (Birkás Ákos: Múzeumban, 1977; Károlyi Zsigmond: A tükörből indulsz, 1977), amelyeket a hetvenes évekbeli konceptuális művészet két meghatározó fiatal egyénisége – mindkettő személyes jó barát – jegyez, Drozdik ezeken csupán résztvevőként van jelen. Kiemelt fontossággal bír, hogy Debrecenben a magyar feminista kiállítástörténet nyitányának tekinthető 1976–1977-es AktModell performansz és kiállítás anyagai is megfelelő kontextust és teret kaptak.

A retrospektív a hetvenes évek mellett a kétezres éveket mutatja be elsősorban. A feminista kritika radikális hangja csupán két – jöllehet emblematisus – alkotással jelentkezik: az Agyak túsarkakon és az Én manufakturalása: Medikai Vénusz installációkkal. A kétezres

Drozdik Orshi: Medusa, 2011
installáció, 400x600x800 cm

években készült Rúzsfestmények, a Drapéria- és Testhajlat-sorozatok, valamint a Kiscelli Múzeumban nemrégiben bemutatott Mária Terézia csillárja sorozat Drozdik festészeti gondolkodásának illusztratív példái. E gondolkodás folytatása a debreceni tárlatra készült két új munka is: a Szövegfestmények, illetve a Medusa-sorozat és légszobor.

A „retrospektív” értelmezése mindig megmarad a gyűjteményes kiállítás klasszikus keretei között, ahova sajnos nem fért bele Drozdik kilencvenes években folytatott hiánypótló publikációs, valamint aktuális pedagógiai tevékenységének értékelése. Ez a kurátori stratégia alapvetően el-lene megy a kortárs kiállításrendezés demisztifikációt szolgáló elképzeléseinek. A MODEM kontemplációnak szentelt levegős tereit azonban túlharsogta Tereskova megnyitó performansza – a kortárs társadalmi valóságban kötött női (alkotói) szöveg megvalósult példázata. *(Megtekinthető 2012. január 8-ig.)*

SÜVE CZ EMESE

Kiscelli Múzeum, Budapest

LX

December 15-én nyílik Jovián György LX című retrospektív kiállítása a Kiscelli Múzeum templomterében. A tárlatot hosszú és változatos pályafutás előzi meg, amely többek között a bukaresti képzőművészeti főiskolán, a Római Magyar Akadémián, spanyol, portugál tanulmányutakon, osztrák ösztöndíjon és Munkácsy-díjon keresztül vezetett jelenlegi állomásáig. Az életmű felesleges kitérőktől mentes, színvonalas állandó. Jovián mindvégig kitartott a klasszikus festészet hagyományai mellett – bizonyítván, hogy a médium tehetség és a megfelelő mesterségbeli tudás függvényében napjainkban is alkalmas a szociális jelenségek leképezésére. Duchamp száz év előtti prognózisa a klasszikus festészet értelmetlenségét hirdette, és bár a látványon alapuló ábrázolásmód a neoavantgárd konceptuális tendenciáinak megjelenésével több évtizedre háttérbe szorult, a posztmodern feltámasztotta a figurális festészetet: a transzavantgárd a képzőművészet múltbeli eredményeire építve, az aktuális időszak igényeinek megfelelően fejezte ki a korszellemet. A jelenlegi kiállítás anyaga azon kívül, hogy társadalmi és egzisztenciális kérdéseket feszeget, a XXI. századi festészet létjogosultságáról folyó diskurzushoz is pozitív módon szól hozzá.

A jellegzetes formanyelv (fotó alapú realizmus, szürkés árnyalatok, raszterhálót jelző színes négyzetek) alapján könnyen azonosítható, komoly technikai felkészültségről tanúskodó műveket szemlélve a festészet több kiemelkedő mesterének remiszisztenciái merülhetnek fel bennünk: Mantegna, Manet, Lucian Freud vagy Anselm Kiefer munkái láthatóan nagy hatással voltak a festőművészre. Jovián képalkotása alapelveit tekintve a klasszikusokhoz húz; több kép is korábbi évszázadok nagy műveire reflektál, de formavilágukat a jelen kontextusába helyezi. Ilyen például a nemrég befejezett, komplex szimbolikájú munka, a Pallium Mariae, amelyen Jovián Mantegna halott Krisztusának testtartásában, kórházi ágyon, Szűz Mária kék köpenyével letakarva jelenik meg, vagy a kiállítás címadó kompozíciója, az LX, amely a festőt arcán korábbi balesetének nyomaival ábrázolja. A Kiscelliiben látha-

Jovián György: Lépcsők, 2009
olaj, vászon, 170x200 cm

tó az 1987-ben készült nagyméretű vízió, az Aquarius és a Láng című kompozíció is (amely Czibmal Gyula fotóművész egyik díjnyertes fényképén ugyancsak szerepel). A tárlaton több, a konkrét figurális ábrázolást nélkülöző, társadalomkritikus festménnyel is találkozhatunk, amelyeket a kelet-európai lét alig elviselhető nehézségei ihlettek. A kétpólusú világ megszűnt, az egykori vasfüggönytől keletre pedig be kellett látnunk, hogy az új, kommunizmusmentes kontinensen még az alacsony színvonalú, de viszonylagos biztonságban fenntartható élet lehetősége is megszűnt. A térségben emberek százezrei kerültek az utcára (mint a Lépcsők című kép alakja), a bukt rendszer helyén pedig vákuum keletkezett, amely harmadik évtizede szívja magába a kapitalizmus indusztriális hulladékát (Szép új világ I-II.; A rozsdá dicsérete). A Kiscelli Múzeum templomtere elmélyíti a kiállítás koncepcióját, így a kiüresedésre és elmúlásra figyelmeztető művek az újrakezdés ígérétét is megjelenítik. *(Megtekinthető február 15-ig.)*

SÍPOS LÁSZLÓ

BELVEDERE

SZALON, GALÉRIA ÉS AUKCIÓSHÁZ

34. Művészeti aukció, 2011. december 10. (szombat) 15.00

A kiállítás megtekinthető: 2011. november 26 – december 9. között

H-1051 Budapest, Szent István tér 12.

Telefon: (36-1) 473-1400, fax: (36-1) 302-2502

www.belvedereszalon.hu, info@belvedereszalon.hu

A címet olvasva-hallva azonnal tudni véljük, miről van szó: „félabsztrakt” tájképekről. Ezzel a közkeletű szóval jelölve meg mindazokat a síkművészeti alkotásokat, melyeken kivehető az ábrázolás tárgya, de a látvány stilizáláson, átformáláson, átértelmezésen esett át. Ha azonban szó szerint vesszük az amúgy találó kifejezést, ellentmondást kell benne látnunk: hiszen ha táj, nem lehet elvont (nem ábrázoló, nonfiguratív), és ha elvont a mű, akkor egyéb adat híján csak sejtéseink lehetnek a festői indítékról. Nevezzük bárhogyan, nehezen vitatható, hogy festészetünknek önmagában is tárgyalható, létező vonulatát,

Horthobágyi Endre: Fa, 1966

olaj, vászon, 120,5x170 cm, Első Magyar Látványtár, Tapolca-Diszel

festői attitűdjét vizsgálja a kiállítás, és eközben jelzésszerűen villant fel egy-egy mű által megjelenített szempontot, kíváncsiságot ébresztve a magyar művészet rejtettebb szegmensei iránt. Így az elvonatkoztatás átmenei fokozatait is megmutatja az oldott, színben áthangolt tájképtől a puszta jelekké redukált absztrakcióig.

Lóska Lajos koncepciója tulajdonképpen logikusan következett a ko-

rábbi Vaszkó Erzsébet-rendezéséből. Már e kiállítás kapcsán felmerült (Műértő, 2009. február), hogy a háború előtti fiatal nemzedék egyes tagjai között összecsengő festői közelítések és formálásmódok terjedtek és cserélődtek. Kopócsy Anna gondolata szerint egy, a Vajda–Korniss-programmal párhuzamos „másik modern alternatíva” körvonalazódott. S ennek lehetett adekvát kifejezésformája a táj-

festészet, melyet sugaras naplementék, sötét színű földszívekkel szabdalalt domboldalak, kockává redukált házak jellemeztek. Ám ez a konvenció és maradiság ellen kibontakozó törekvés már a harmincas évek első felétől megjelent. Nem világos ezért, miért éppen 1940 a tárlat kezdete. A „Barcsay–Vaszkó–Gadányi–Bene-vonal” reprezentálja ezt az irányt; formálódásán végigkövethető a képtér fokozatos síkba hajlása mint a modernitás térnyerése a múlt évek során.

A kiállítás további kapcsolódó és párhuzamos jelenségeket emel ki a (most úgy tetszik) soha teljesen fel nem tárható gazdagságú festészetünk múltjából, de már csak terjedelmi okból sem járhat végig minden elágazást. Megismerszik például, hogy

Deák Gyűjtemény, Székesfehérvár

Elvont táj

Egy József művészete, amit hajlamosak vagyunk magában valónak hinni, szervesen függ össze kortársaiéval, akár Göllner Miklóssal. Tóth Menyhértől épp ezt nem mondhatjuk el; mint mindenben, az „elvont táj” dolgában is a merőben öntörvényű szín- és formavilág képviselője. Kelemen Emilnek az Európai Iskolát megelőlegező Kozmikus tája valódi meglepetés, egy kevésbé ismert művész indokolt ébresztése. Sugár Andor expresszív képe – mint a háborús évek drámai felérzése – ismét egy másik korfestő jelenség felvillanása. Stark Anna szép európai iskolás munkája az alaposabb megismerés iránti igényünket erősíti. Gyarmathy Tihamér képszemélyei a teljes elvontság irányába tett nagy lépést illusztrálják; táj mivoltukra inkább mint „a természet rejtett arcára” következtethetünk. Monostori-Moller Pál annak a művészetünkben ritka, de meggyerő esetnek a képviselője, amikor a tájélmény geometrikus módon lényegül át. Ez is kíváncsiságot keltő meglepetés. Bartha László „félabsztrakciója” az 1960–1970-es években művészetpolitikát lazító szerepet játszott; az ő példája ugyan csak erősíti a tárlatot.

A táj elvonatkoztatásában (ahol az indíték még világos a néző előtt) bizonyára Veszelszky Béla művészete az egyik végpont. Hosszas meditáció és elemzés révén elhelyezett festékfoltjai látvány és átélője alkotásban való mély és egzisztenciális összeforrottságot dokumentálják. Veszelszky képei a kiállítás fontos tartóoszlopai. Egy másik lehetséges végpontnak te-

Gadányi Jenő: Békásmegyeri táj, 1951–1952

olaj, vászon, 81x100 cm, Szent István Király Múzeum, Székesfehérvár

kinthetjük Vajda Júlia krétarajzait, melyek mintegy Barcsay egykori mádtávlatos tájainak jelekké, pontokká és vonalakká oldott és tömörített, átszűrűs és kristályosított elvonatkoztatásai. Kár, hogy ezek több és színes változatával nem találkozhattunk.

A hatvanas évek friss generációjának egy karakteres csoportja Párizsra, a kor absztrakt expresszionista párizsi iskolájára vetette tekintetét. A közvetlen és közvetett hatás felszabadult, színes, mozgalmas kompozíciókat eredményezett, ahol a természeti eredet organikus formák kavargásában sejthető. Horthobágyi Endre, Molnár Sándor és Molnár László művészi pályáját rangos kezdetként határozta meg ez az indulás. Manapság festészetünknek ez a szegmense kevesek által ismert,

és örömteli, hogy a kiállítás erre is figyelmet irányít.

A tárlat – a kiállítóhely lehetőségei szerint – egy keskeny sávon, olykor csak ötletek és célzások formájában mutatja meg a téma, „a természetábrázolás változása festészetünkben” lehetőségeit. A gondolat roppant termékeny: időben és térben, elágazásaiban és a gazdag csomópontok részletező kibontásával még egy műcsarnoknyi bemutató lehetőségét is magában rejti. Másfelől pedig, túl a művek történeti és plasztikai jelentőségén és az örömmön, amit szemlélésük kelt, ez a kiállítási forma igen alkalmasnak látszik a magyar festészet és általában a képzőművészet értékeinek népszerűsítésére. (Megtekinthető 2012. január 15-ig.)

KOVÁTS ALBERT

88. Ékszeraukcio

2011. december 13., 17 óra

ALAPÍTVÁ 1773

5. Ezüstaukcio

2011. december 14., 17 óra

Legyen
érték
az ünnep!

BÁV AUKCIÓSHÁZ

AUKCIÓS KIÁLLÍTÁS • 2011. december 3 – 11. • mindennap 10 – 18 óra között

1052 Budapest, Bécsi utca 1–3. • Tel.: 06-1-429-3020 • bavamukereskedelem • www.bav.hu

Beszélgetés Tobias G. Natterrel, a bécsi Leopold Múzeum új igazgatójával

Jön a Leopold II. gyűjtemény?

Jó egy év telt el Rudolf Leopold halála óta, míg a nevét viselő és gyűjteményének otthont adó múzeum élére dr. Tobias G. Natter személyében kinevezték az új igazgatót. Vajon miért tartott ilyen szokatlanul hosszú ideig a keresgélés? A választ az október elsején hivatalba lépett művészettörténész hárítja, helyette a beszélgetésen részt vevő Klaus Pokorny válaszol. Ő hosszú évek óta – és jelenleg is – a múzeum sajtófőnöke, e minőségében közvetlen közlőrlől kísérte figyelemmel a kiválasztás folyamatát.

Oskar Kokoschka: Önarckép, 1922
olaj, vászon 181x111 cm

Pokorny: A Leopold Múzeum magánalapítvány, más formában működik, mint a nagy állami intézmények. A most hivatalba lépett művészeti igazgató nem az egyetlen vezető, mellette egy gazdasági igazgató is működik: Peter Weinhäupl 2003 óta van hivatalban, maga is rendelkezik művészeti képzettséggel, így részlegesen biztosított volt a folytonosság. Másrészt stratégiai kérdésekben ügyis a hétagú kuratóriumi elnökség dönt. Ebben ott ülnek a gyűjtemény minden darabját jól ismerő családtagok: az özvegy, Elisabeth Leopold és a gyűjtő házaspár fia, Diethard. Ők ketten elismert szaktekintélyek, az elhunyt Rudolf Leopold teljes bizalmát élvezték. Mivel a múzeum napi tevékenységét nem akadályozta az igazgató hiánya, lehetőség volt alaposan mérlegelni. A pályázatra harmincan jelentkeztek, köztük ismert külföldi szakemberek is, főként Németországból. Nem volt ok a kapkodásra.

– Natter úr, a Leopold Múzeum most ünnepelte fennállásának tízéves évfordulóját, így az oly patinás intézményekkel rendelkező Bécsben igen fiatal létesítménynek mondható. Mi az, ami az ön számára vonzóan tűnt e megbízatásban?

Natter: Számomra egy múzeum szíve a gyűjtemény, márpedig ez itt egészen különleges, értékes anyag, amelynek hírneve van a képzőművészeti világban, mondhatni „global player”. Nekem az 1900 körüli bécsi művészet a szakterületem, és itt egy fedél alatt van minden, ami ezt a korszakot jellemzi. Elképzelheti, milyen élvezet és egyben kihívás számomra testközelbe kerülni ezekkel a művekkel. Szeretem, hogy mint minden gyűjtemény, ez is szubjektív, tükrözi a gyűjtő személyiségét. És fontos szempont, hogy a múzeum sikeres, nem kell újonnan „kitalálni”.

– Nem riasztó feladat egy ilyen családi alapítvány igazgatása, ráadásul olyan körülmények között, hogy nem is teljesen egyedül, hanem egy egyenrangú igazgatótárssal viseli a felelősséget? Van receptje a súrlódásmentes együttműködésre a gyűjtőcsalád tagjaival?

Natter: Elég sok tapasztalattal rendelkezem, ugyanis nemcsak állami múzeumokban dolgoztam – 15 évig a Belvedereben –, hanem közelről, mondhatni belülről ismerhettem meg a magánalapítványi működést is. New Yorkban Ronald Lauder Neue Galerie-jének leheltem a munkatársa 2001–2002-ben. Én voltam a kurátorra az első nagy vendégiállításnak: Kokoschka korai, 1909 és 1914 között Bécsben és Berlinben készült portréit mutattuk be. Egy magánmúzeumban minden gyorsabban megy végbe – még ha erre az igazgatói kinevezésem látszólag rá is cafol. Másrészt lenyűgöz a gyűjtő személyisége és tevékenysége, legyen szó akár a gyűjtemény építéséről, akár a múzeum működtetéséről.

– Kérem, mutassa be röviden a Leopold Múzeum létrejöttét!

Natter: Dr. Rudolf Leopold – eredeti hivatását tekintve szemészprofesszor, egyetemista kora óta szenvedélyes Schiele-gyűjtő – 2004-ben hosszas tárgyalások után megegyezett az Osztrák Köztársaság kormányával arról, hogy páratlan, 5200 darabos gyűjteményét a saját múzeum ígéréteért – és az érték mintegy negyedét kitevő 2,2 milliárd schillingért – átadja az államnak, illetve a gyűjtemény egyben tartására és gyarapítására létrehozott alapítványnak. Ez utóbbi működtetésére az osztrák parlament „Lex Leopold”-nak nevezett külön törvényt fogadott el, egyebek közt arról is rendelkezve, hogy az alapítvány kuratóriumi elnökségének Leopold is a tagja, sőt élethosszigan a múzeum igazgatója lesz. Az épület 2001-re készült el a Múzeumi Negyedben, ekkor nyitott a Leopold Múzeum. Máig ez a Múzeumi Negyed legsikeresebb létesítménye.

– Melyek a következő időszak legfontosabb célkitűzései?

Natter: Rudolf Leopold halála megfosztotta a múzeumot attól a központi személyiségtől, aki mind gyűjtőként, mind a meglévő anyag

értelmezőjeként irányadó volt, mint egy az intézmény hangja és arca. A mi feladatunk az ő örökségének gondozása, a múzeum profiljának, identitásának erősítése. Az a tény, hogy gyűjteményen alapuló intézménnyel van dolgunk, tudományos elkötelezettséget is jelent: tudósok és kutatók is vagyunk egyben. Engem különösen izgat a gyűjtők személyisége, s úgy érzem, az itteni anyag ennek kutatására is jó lehetőséget kínál.

– Vannak ilyen tervei?

Natter: Mindenképpen szeretnék kicsit mélyebben belelátni abba, kik ezek a mindenre elszánt gyűjtők, miért lettek azzá, hogyan alakult ki ez a szenvedélyük. Szó sincs arról, hogy Rudolf Leopold lett volna az egyetlen, inkább csak a legnagyobb azok közül, akik az 1900 körüli bécsi képzőművészeti alkotásokat vásárolták. Itt van például a Lederer házaspár: August és Serena. A hölgy (egyébként

Egon Schiele: Önarckép Physalis-szal, 1912
olaj, fa, 32,2x39,8 cm

született Pulitzer) Klimt jó ismerőse volt, férje szép kollekciót épített fel; fiuk, Erich később Schiele-gyűjtő volt. A család magyar származású.

– Hol van a gyűjteményük? Él még valaki a családból?

Natter: Nem, sajnos senki sincs már életben. A képek – mind a Klimt-, mind a Schiele-festmények – szanaszét szóródtak a világban.

– E témának kiállítását is kíván szentelni?

Natter: Minden körülmények között szeretnék egy sorozatot az ismert és kevésbé ismert gyűjtőkről.

– Az igazgatói ténykedésének kezdete előtt nem sokkal Melankolia és provokáció címen megnyílt tárlat újszerű, amennyiben Schiele művei itt más alkotókkal összefüggésben láthatók. Ez az ön elképzeléseinek is megfelel?

Natter: A legteljesebb mértékben. Fontosnak tartom a nyitást a kortársművészet irányában, egyfajta párbeszédet jelenkori alkotókkal, hiszen mindez egészen más aspektust jelent, akár ismert és sokszor elemzett műveket is más megvilágításba helyez. A jövőben kevesebb monografikus bemutatót és több ilyen összevetésen alapuló kiállítást tervezek. A másik irány, amely felé nyitni szeretnék, a fotográfia.

– A Leopold Múzeum igazgatójával Klimtről és Schiele-ről beszélgetve aligha kerülhet meg a restitúció kinos kérdése.

Natter: Természetesen. A Wally portréja-ügyből mindenki sokat tanult. Végeredményben ez irányította rá a figyelmet arra a körülményre, hogy igen sok műtárgy került jogel-

az 1900 körüli bécsi művészet a szakterületem

lenesen a későbbi tulajdonosokhoz, még ha ez utóbbiak közül soknak ma fogalma sincs erről a történetről. Ez az ügy indította el a gyűjtemények máig tartó átvilágítását: nálunk két külső munkatárs és a múzeumunk egyik szakértője együtt vizsgálja a képek eredetét. De úgy tudom, ez

Erwin Wurm: Táj, 1985

bádog, fa, ágak, olaj, a Leopold II. gyűjtemény kiállításáról

ságot találni, tehát szó sincs a felderítés behatárolásáról.

– A képek visszaadása a törvényes örökösöknek minden bizonnyal nem fájdalommentes. A visszavásárlás azonban költséges, és úgy hallani, a Leopold Múzeum is csak más képek eladásából képes erre előteremteni a pénzt.

Natter: A Wally-ügy tisztázása, a tárgyalás az örökösökkel, majd a kép visszavásárlása rendkívül hosszú ideig tartott. Ma már tudjuk,

hogyan lehet ezt a folyamatot adott esetben lerövidíteni: ha mi magunk közvetlenül tárgyalunk az érintett tulajdonossal. Ez nemcsak a mi érdekünk, hiszen általában idős emberekrl van szó – nekik sem mindegy, mennyi idő alatt és mennyi izgalom árán sikerül pontot tenni az ügy végére. Ráadásul az esetek többségében nem lehetséges „igen vagy nem” válasz: bonyolult jogi és morális kérdéseket kell megvitatni, szóval a tárgyalást nem lehet csakis ügyvédekre bízni. A visszavásárlás sem egyszerű. A múzeum 2,7 millió eurós költségvetési támogatása tíz éve változatlan, ezért végső esetben valóban eladásra kényszerülhetünk. Ilyen lépésről csakis az alapítvány elnöksége dönthet. Egy azonban bizonyos: kiállítás rendezése érdekében mi nem válunk meg a gyűjtemény egyetlen darabjától sem (vannak múzeumok, amelyek így tesznek), nálunk csak végső esetben és csakis visszavásárlás okán jöhet szóba ilyesmi.

– Mostanában sokat lehetett olvasni egy eddig szinte titkos második Leopold-gyűjteményről, amelynek létezését a most nyílt földszinti kiállítás a napnál is világosabban bizonyítja.

Natter: Rudolf Leopold a múzeum létrejötte után sem hagyott fel a vásárlással. A kollekciójáért kapott pénzt (évi 5 millió eurót) teljes egészében erre fordította, így a tíz év alatt létrejött egy újabb, mintegy 6000 darabból álló gyűjtemény. Ez teljes egészében a család tulajdona, s nemcsak 1900 körüli bécsi alkotásokból áll – az anyagban kortárs munka éppúgy található, mint középkori mű.

– Ezt is a család grinzinger villájában őrzik, mint korábban a Klimt- és Schiele-gyűjteményt?

Natter: Igen, ez elképesztő, ugye? Mi úgy gondoljuk, hogy a két anyag szervesen összetartozik, hiszen ha más szerkezetű is, mégis ugyanannak a gyűjtőnek a szemléletét és ízlését követi. A család, Elisabeth és Diethard Leopold maga is gondolkodik az elhelyezésen, esetleg egy új múzeum létesítésén. Alsó-Ausztria szívesen vállalkozna erre. Tárgyalunk és küzdünk, nagyon szeretnénk, ha ez a kollekció is hozzánk kerülne. Biztosak vagyunk benne, hogy itt, a Leopold Múzeumban a helye.

– Mikor látható az ön igazgatóságának első kiállítása?

Natter: A jubileumi évet, Klimt születésének 150. évfordulóját nagy, átfo-

Tobias G. Natter

A dornbirni (vorarlbergi) születésű, idén 50 éves Tobias G. Natter Innsbruck, Bécs és München egyetemén folytatta tanulmányait. Művészettörténészként diplomázott, de történelmet és kulturális menedzsmentet is hallgatott. Előbb a bécsi Történeti Múzeumban (ma Wien Museum) dolgozott, majd 15 éven át a Belvedere Osztrák Galéria munkatársa volt, legutóbb mint főkurátor. Vendégkurátorként folyamatosan közreműködött a Bécsi Zsidó Múzeum kiállításainak rendezésében. 2001–2002-ben New Yorkban, Ronald Lauder Neue Galerie-jében dolgozott. 2006 óta a bregenzi Tartományi Múzeum igazgatójaként irányította az intézmény újjáépítését és anyagának újarendezését. Az 1900 körüli bécsi művészet szakértőjeként számos publikációja jelent meg világszerte, nagy múzeumok különböző tárlatait rendezte. Egyebek között 2005-ben a Leopold Múzeum Klimt és a nők című kiállításának is ő volt a kurátora. A Leopold Múzeum igazgatói posztját 2011. október 1. óta tölti be; megbízatása öt évre szól.

A MŰÉRTŐ MAGYAR ERŐSORRENDJE

50 POWER

Az ArtReview nemzetközi művészeti magazin Power 100-as listája minden évben rangsorolja a képzőművészet és a műkereskedelem száz legbefolyásosabb, a nemzetközi szintérre a legnagyobb hatással bíró személyiségét. (A Power 100 megtalálható a www.artreview100.com weboldalon.) A listát lapunk is rendszeresen bemutatja (legutóbb novemberi számunkban). A kedvező visszhang láttán merült fel, hogy érdekes lenne egy hasonló rang-

Az első Magyar Power 50

sort Magyarországon is összeállítani, de kellő szerénységgel, országunk méretéhez igazítva: 50 szereplővel. A munkában alapvetően az ArtReview gyakorlatát követtük.

A titkos zsűrit 25, a szerkesztőség által felkért, a hazai képzőművészet és a műkereskedelem világát belülről ismerő neves, az alább részletezett négy kategóriát egyenlő arányban képviselő szakember alkotta. Nevük – megállapodásunkhoz híven – nem kerül nyilvánosságra. A diszkrécióra kötelezett zsűritagok nem ismerhették meg egymást, szavazataikat anonimizálva dolgoztuk fel. A végső sorrend egy egyszerű megoldással: az egyes zsűritagok listáján kapott helyezések alapján elért pontszámok összeadásával alakult ki. (Ebben eltértünk az ArtReview módszerétől, ahol a kevesebb tagot számláló zsűri vitája után alakul ki a végeredmény.) A szakemberektől azt kértük továbbá, hogy a listáik első 5 helyén jelölt személyek nevéhez fűzzenek párszavas kommentárt is. Az első ötvennél ugyan határvonalat húztunk, de az összesítés 315 személy nevével tartalmazza.

A rangsor abszolút sorrendbe állítja a képzőművészet és a műkereskedelem világának négy legfontosabb szereplő-kategóriáját: 1. művészek, 2. galériások és műkereskedők, 3. múzeumigazgatók és kurátorok, 4. műgyűjtők. Kisebb számban rendszeresen szerepelnek az ArtReview listáin

művészeti vásárszervezők, aukciósház-vezetők, kritikusok, művészeti honlapok készítői, művészeti könyvek és folyóiratok kiadói, építészek – ahogy minderre a mi listánkon is találni példákat. A Power 50 szakmai jellegének megőrzése érdekében úgy döntöttünk, hogy hivatásos politikusok ne szerepeljenek a rangsorban, bár ilyen személyekre is érkeztek szavazatok.

A rangsor az elmúlt 12 hónap teljesítményére koncentrál, de természetesen az egyes szereplőknek az adott évben mért fontossága nem választható el addigi életútjuktól, esetlegesen már ismertté vált jövőbeli feladataiktól sem. A rangsor a zsűri szavazatai alapján kizárólag az adott személynek a hazai művészeti szcéna és műkereskedelem fejlődésére, folyamataira és eseményeire gyakorolt hatásának a súlyát méri, függetlenül annak irányától, minőségétől.

A rangsor – így a Műértő is – nyíltan vállalja, hogy a pontosan mérhető mutatók csaknem teljes hiánya miatt nem lehet objektív. Ezért – mint minden hasonló lista – egyszerűre vehető komolyan és tekinthető játéknak. Szigorú statisztikai értelemben ugyan nem minősülhet reprezentatívnak, de hosszabb távon értékes kordokumentumnak bizonyulhat. Szándékaink szerint ezért évente közzétesszük majd.

ANDRÁSI GÁBOR–EMÖD PÉTER

A magyar szintér tíz legbefolyásosabb személyisége

1. Bencsik Barnabás, főszerkesztő, Ludwig Múzeum – Kortárs Művészeti Múzeum

Kevés nagy múzeumunk egyike a Ludwig, ahol az elmúlt évben nem történt vezetőváltás, és amelyet megkíméltek a politikai viharok. A kérdés, hogy meddig – töprengenek többen a listánk összeállításában segédkezők közül, akik egy esetleges

beavatkozástól az intézmény feszes, nemzetközi igényeknek megfelelő kiállítási koncepcióját és kánon-alakító szerepét féltik. A múzeumot 2008 márciusa óta vezeti Bencsik Barnabás művészettörténész, aki pár hónappal később az általa alapított, a hazai és nemzetközi kortárművészet hatékony kommunikációját elősegítő ACAX-irodát is a Ludwig szervezeti rendszerébe illesztette. A múzeum ideai programjai közül Martin Munkacsy Think While you Shot, Moholy-Nagy László The Art of Light, illetve az intézmény öndefinícióját hangsúlyozó Helyszíni szemle című tárlatokat emelhetjük ki. (Természetesen a tárgyalt időszakban zajlottak a Yona Friedman- és a Rita Ackermann-kiállítások előkészületei is.) A múzeum presztízse lehetővé teszi, hogy a jelenlegi körülmények között is gyarapodjon közép-európai viszonylatban is jelentős gyűjteménye.

Egyik megkérdozett zsűritagunk Bencsik Barnabást „a jelen művészeti folyamatok teoretikusának” nevezi, más úgy véli, hogy „hatása messze túlmutat az általa vezetett intézmény határain”, a Ludwig Múzeum „Magyarországon pillanatnyilag az egyetlen jelentős kortárművészeti intézmény, amely európai módon működik és európai normákat követi”.

Bencsik Barnabás hatékonyan közreműködik a magyar művészek külföldi szereplésének előmozdításában, emellett idén részt vett a bécsi Strabag Nemzetközi Művészeti Díja

nemzetközi zsűrijének munkájában, ahol Czene Márta is elnyerte a rangos elismerést.

2. Baán László, főszerkesztő, Szépművészeti Múzeum

Baán László számára nem indult jól az év, hiszen februárban végérvényesen búcsút kellett mondania évekig tervezett nagyszabású múzeumbővítési tervének. A hirtelen jött döntés többek közt azzal a következménnyel járt, hogy újra kellett tervezni az éves programot, mivel az előkészítés alatt álló „megakiállítások” időpontjai mozdíthatatlanok, az átalakítás idejére nem készült kiállítási naptár. „Hozott anyag” volt a Nyolcak, saját a Múmiák- és a Nemes Marcell-tárlat. Az év második felére a kultúrpolitika áldozata kedvezményezetté lépett elő, pontosabban kormánybiztossá, aki az elkövetkező két évben meghatározhatja az 56-osok terére tervezett új múzeumnegyed koncepcióját, megkezdheti a Magyar Nemzeti Galéria és a Szépművészeti Múzeum (újra)egyesítésének előkészítését. A kormánybiztosi feladatkör ellátása mellett nyilván legalább akkora kihívás lesz Baán számára a döntés után vele szemben gyakorlatilag összezáró szakma meggyőzése a szinte a teljes hazai múzeumi rendszert érintő projekt hatékonyságáról és szükségességéről.

Noha az általa kidolgozandó tervek majdani megvalósítása a jelen gazdasági körülmények között kissé utó-

pisztikusnak is tűnik, kinevezése régóta igényelt szakmai vitákat indított el a múzeumi rendszer megújításáról és a nemzeti művészet bemutatásának korszerűsítéséről.

A lista összeállítói közül van, aki a politikai hatásgyakorlás, más a professzionális intézménymenedzselés

megtestesítőjét látja benne. A Szépművészeti Múzeum kétségtelenül a nemzetközi szaksajtó legtöbbször szerepeltetett magyar közgyűjteménye, nagyobb kiállításai az utóbbi években felkerültek a világ leglátogatottabb tárlatainak éves listáira.

3. Gulyás Gábor, főszerkesztő, Múcsarnok

A debreceni MODEM-ből látogatott és elismert kiállítóhelyet menedzsel, ám a Múcsarnok – külső szemlélő számára – váratlanul és pályázat nélkül kinevezett vezetőjeként már egy egészen másik színpadon kénytelen megfelelni a szakma – Petrányi Zsolt

után – magasra tett mércéjének. Bonyolította, hogy ért a figyelemfelkeltéshez, és ahhoz is, hogy saját szerepét nem pusztán háttérben szorgoskodó intézményvezetőként, inkább egyféle kulturális „celebként” definiálja. Láthatóan két vonalon indult el: a Bizottság-kiállítással és annak zárt körűvé tett vernisszázsával fittyt hányt a kialakult kánonra, ugyanakkor a tavaszi kétnapos konferenciával, egy szakmai párbeszéd elindításával megpróbálta megkeresni az integrálódáshoz vezető utat. Most már nyilvánvaló, hogy a hivatalba lépésekor bejelentett nagyszabású projektek némelyike elmarad, de ahogy ígérte, végül olyan kiállítást rendezett, amelyik alaposan megmozgatta a közvéleményt és a művészvilágot, pró és kontra. Politikai háttérű kinevezése ellenére sem látszik kedvezményezettnek a többi intézményvezetőnél, talán ezért is óvatossággal megkérdozettjeink Gulyás eddigi tevékenységének értékelésével kapcsolatban. Mély nyomot hagyott az emberekben a filozófusügyben történt karakán kiállása, de a Xavier Veilhan-botrányt sem felejtik el. (Személye, akárcsak Baán Lászlóé, azt példázza, hogy a politikai hátszél szakmai ellenszemet gerjeszthet.) Abban viszont egységes az álláspont, hogy bármit is tesz,

hatással lesz a következő évek magyar kortárművészetére – egészen másfélre, mint ami Petrányi Zsolt igazgatói éveit jellemezte –, „akkor is, ha semmi érdemlegest nem csinál, vagy éppen azzal” – konstatálta Gulyás szerepét a zsűri egyik tagja.

4. Pócze Attila, műkereskedő, Vintage Galéria

A hazai művészvilág hierarchiáját sokatmondóan jellemzi, hogy három intézményvezető került a lista elejére, és csak a negyedik helyen jelent meg a „civil kurázi”, vagyis az ArtReview rangsorával összehasonlítva lényegesen hátrébb.

„Bejutott Bázalba” – sommázták többen a felkért értékelők közül Pócze Attila ideai teljesítményét, és bizony egy magyar galériatulajdonostól nem is kéne annál több, mint hogy bekerüljön a szcéna legbefolyásosabbjai közé. Ám tett ennél többet is.

Tudjuk, hogy nem (csak) pénzkérdés a nagy nemzetközi vásárokon való részvétel, hanem sokéves nemzetközi szintű kiállítási és kurátori tevékenység, valamint a megfelelő kapcsolati háló kiépítése. Ez Pócze Attilának, a Gromekből Vintage-ra kersztelt, 1996-ban nyílt fotógaléria tulajdonosának sikerült. 1999 óta kiállítója a Paris Photo vásárnak, ahol klasszikus és kortárs művekkel egyaránt megjelenik, és többek között ez az évtized vezetett az Art Baselre történt meghívásához. Itt pedig újabb kapcsolatok születtek; múzeumokkal, gyűjteményekkel kiépíthető együtt-

működési lehetőségek indultak el; magyar fotómunkák (Halász Károly, Hajas Tibor, Perneczky Géza) kerültek fontos kollekciókba.

Kapcsolatrendszerét kihasználva további magyar művészek jutottak nemzetközi kiállítási lehetőségekhez, így Maurer Dóra, Attalai Gábor és Szombathy Bálint a The Art Institute of Chicago decemberben nyíló

Light Years: Conceptual Art and the Photograph, 1964–77 című bemutatójára. Pócze egyike azoknak a kurátoroknak, akik fáradhatatlanul küzdenek művészeink integrálásáért a nemzetközi szintérre. Emellett budapesti galériájának változatos programjában a világhírű klasszikusok éppúgy helyet kapnak, mint a hatvanas–hetvenes évek művészei és a kortárs fotográfia reprezentánsai (idén André Kertész, Bálint Endre, Erdély Miklós, Szabó Dezső, Ősz Bálint).

Azt már csak szomorúan jegyeznénk meg, hogy – anyagi támogatás hiányában – mindez nem elég arra, hogy a Vintage jövőre visszatérjen Bázalba.

5. Somló Zoltán és Spengler Katalin, műgyűjtők

Somló Zoltán a Mindshare ügyvezetőjeként a hazai médiaipar legbefolyásosabbjai között is mindig a legjobb tízben kap helyet, Spengler Katalin – lapunk munkatársa – a kortársgyűjtés aktív szakírója, számos kiadvány szerkesztője, a radiocafe megszűnéséig folytatott heti műsorában pedig a hallgatókat próbálta naprakésszé tenni a honi művészvilágban. Gyűjteményükbe több kiállítás (Godot Galéria, Vizivárosi Galéria, Szombathely – Irokéz Galéria, Múcsarnok – Mecénás Napok) és a 2007-ben megjelent katalógus adhat betekintést. A nyolcvanas évek művészetétől felépített anyag mára nemzetközi művekkel egészül ki, ezt a külföldi vásárokon kötött kapcsolatok tesznek lehetővé. Sokéves munka eredménye, hogy a külföldi galériák üzletfelnek tekintenek egy magyar gyűjteményt. Nem mulhat el FIAC, ARCO, Art Basel, Frieze, Vienna fair nélkülük, több nemzetközi kiállításon és vásáron jelenlétük jelenti a magyar vonatkozást. A Somló–Spengler-gyűjtemény talán az egyetlen a legnagyobb kortárs kollekciók között, amelyik nem rendelkezik még múzeumi háttérrel (ellentétben a Vass, Vörösvári, Irokéz-, Antal- és Kogart-gyűjteménnyel), legfeljebb a Ludwigban futathat össze néhány letétével.

Noha esetünkben egy házaspárról van szó, Spengler Katalin befolyása mondhatni kétoldalú: a kortársgyűjtés krónikásként évekig szerkesztette nagyvállalatok, bankok private banking- és reprezentációs kiadványait, idén pedig – a kortárspiac jelenlegi helyzetének rögzítése céljából – összeállította a Contemporary Art in Hungary című, interjúkból álló két nyelvű „kisokost”.

A megkérdezettek némelyike Somlói Zsolt és Spengler Katalin elfogadottságát, hitelességét vagy társasági szakmai aktivitását emelte ki, mások a gyűjtemény nemzetközi vonatkozásait hangsúlyozták.

6. **Pados Gábor**, műgyűjtő, műkereskedő, acb Galéria

Az egykori szombathelyi írószerkeszkedő ma egyike a művészeti színtér legtöbbet emlegetett szereplőinek. A közvélemény nagy része az általa (és Pajor Zsolt által) létrehozott Irokéz-gyűjtemény 2001-es műcsarnokbeli kiállítása kapcsán ismerte meg a nevét. Az anyagot 2008-ban a Magyar Nemzeti Galéria, idén – Hornyik

Sándor koncepciója alapján – a debreceni MODEM is bemutatta (Műértő, 2011. november). Ám ez még nem lenne elég egy ilyen pozícióhoz a legbefolyásosabbak között: Pados Gábor sokkal inkább a 2003-ban alapított acb Galéria idei aktivitásával hívta fel magára a véleményformálók figyelmét. Amellett hogy gyűjtőként is mértékadó szerepet tölt be a trendek alakításában, a galériájához tartozó művészek „helyzetbe hozása” példaértékű lehet a nemzetközi hírnévre és legalább magyar gyűjtőkre aspiráló műkereskedelmi vállalkozások számára. Alkotói (Société Réaliste, Tarr Hajnalka, Várnai Gyula, Barakonyi Zsombor) az elmúlt egy év alatt számos hazai és nemzetközi szereplési lehetőséggel, díjjal gazdagodhattak, a galéria saját standdal jelent meg a hongkongi kortársvásáron és a Viennafairen. Több művésze (Barakonyi Zsombor, Kiss Róka Csaba) is várományosa volt az idén először meghirdetett Leopold Bloom-díjnak, amelyet végül – az ugyancsak acb-s – Batykó Róbert vehetett át. Pados Gábor a mecénási szerepet a műkereskedő for-profit tevékenységével ötvözi, ahogy az egyik zsűritag említi: „művészek sorának biztosít megélhetést” kiállításaival és vásárlásaival. Többen erényeként hozzák fel az üzleti életből átmertett tudatosságát, a saját gyűjtemény promotálásának profizmusát, illetve azon törekvését, hogy növelje Magyarországon a kortársgyűjtők számát.

Az Irokéz-gyűjtemény kánonformáló szerepéről Pados Gábor a közel-múltban egy kerekasztal-beszélgetésen azt mondta: a kollekció nélkül mára néhány művész elveszett volna a köztudatból. Aki ezzel egyetért, az pontosan tudja, hogy mekkora a „hatalma” egy műgyűjtőnek.

7. **Petrányi Zsolt**, kurátor, osztályvezető, MNG

Ő az, akivel a kultúrpolitika idén kétszer is elbánt, ám vigaszul szolgálhat, hogy ettől a presztízse mit sem csorbult – a listán elfoglalt helye is ezt bizonyítja. Petrányi Zsolt számára az év úgy kezdődött, hogy hiába pályázott, nem hosszabbították meg mandátumát a Műcsarnok élén. Hamar kiderült, hogy a többi pályázóval együtt fölöslegesen csuklóztatták: az államtitkár más módot talált a pozíció betöltésére. (Pályázata nyilvános, olvasható az interneten.) Néhány hónapnyi szünet után, szeptember 1-jén kinevezték az MNG Jelenkori Gyűjteményének

vezetőjévé, ám hetekkel később ezt a pozícióját is zárójelbe tette egy kormányrendelet. A két dátum között pályázatot hirdetett a Fiatal Képzőművészek Stúdiója Egyesület 35 év alatti művészeinek körében, majd ennek eredményeként nyáron megnyílt az általa rendezett éves FKSE-kiállítás (Magáért beszél címen) az MNG-ben, amely a múzeum és az egyesület több évre tervezett együttműködésének első állomása. Az éves témák megvannak, de hogy mennyi lesz az a több év... A megkérdezettek Petrányi hatását előbbre helyezik mindenkorai pozíciójánál, hiszen ízlése és véleménye független kurátorként, tanácsadóként és oktatóként éppúgy meghatározó, mint amikor intézményvezetői székben ül. De azért jutottak még általa (is) jegyzett projektek az idei évre is: Borremans a Műcsarnokban, Joy and Disaster Krakóban, Strabag-díj zsűri Bécsben (Bencsik Barnabással), Télikert az Ernstben. Műcsarnoki éveinek záróakkordjaként jelent meg a Kézikönyv kezdő kurátoroknak című kötet, amelyben elméleti és praktikus tekintetben is megosztja tapasztalatait azokkal, akik erre a pályára merészkednek.

8. **Maurer Dóra**, képzőművész

Listánkon elfoglalt előkelő pozícióját Maurer Dóra egyszerre köszönheti képzőművészeti, oktatói és művészetszervezői tevékenységének. Tekintélyes nemzetközi elismerés az Isztambuli Biennálén való egyéni

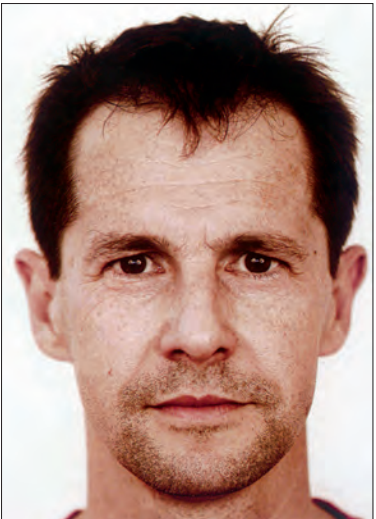
tárlat lehetősége, amelyre az ACAX iroda Check-In programjának köszönhetően választották ki a rendezvény kurátorai. A mainstream kiállítások közé előlépett törökországi bemutatón a művész 1970 és 1979 között készült fotó alapú és grafikai konceptuális sorozata volt látható (Műértő, 2011. november). De ez csak az egyike Maurer idei nemzetközi szerepléseinek, amelyekre bár többnyire a szavazás lezárását követően kerül sor, híruk minden bizonnyal befolyásolta idei tevékenységének megítélését. Novemberben a Vintage Galéria jóvoltából több munkája is látható

volt a Paris Photo vásáron, és jelenleg is nyitva tart a krakkói Dominik Art Project Context of Space című kortárs magyar tárlata, ahol Maurer Dóra kurátorként és kiállító művészként is közreműködik. A MoMA szeptember 13-án nyílt fluxusbemutatójának (Thing/Thought: Fluxus Editions, 1962–1978) keretében októberben a hat meghívott művész egyikeként előadást tartott, december 13-tól pedig a The Art Institute of Chicago Light Years: Conceptual Art and the Photograph, 1964–77 című kiállításán jelennek meg művei. A 2007-ben alakult és az óbudai Vasarely Múzeumban működő Nyílt Struktúrák Művészeti Egyesület (OSAS) kurátoraként tematikus tárlatokon mutatja be a magyar konstruktív-geometrikus művészet alkotóinak munkáit, célja az irányzat „folyamatoságának fenntartása, jelenlétének demonstrálása” és, illetve az egyesületet alapító művészek életművének egyben tartása és kutathatóvá tétele. Még arra is szakít időt, hogy figyelemmel kísérje és segítse volt tanítványai pályájának alakulását.

9. **Mélyi József**, műkritikus, kurátor

Mindenről megvan a véleménye, mégpedig érvelő-kifejtő és mindig figyelmet érdemlő módon, így kijár neki a tízes élboly. (Mint látható, a „Power 10”-ben több vitapartnere is helyet kapott.)

Szakmai és közéleti aktivitására való igényt kiválóan leképezi az AICA magyar tagozatának elnökeként betöltött funkció, és bár a döntéshozók többször mindenki értésére adták, hogy a műkritikusok szervezetét nem tekintik tárgyalópartnernek, a szakmai és a civil közvélemény számos fórumon értesülhet az AICA állásfoglalásairól. A múzeumi struktúrát érintő ügyek

ben is rendre megszólal, akár a saját véleményét fogalmazva meg, akár az AICA állásfoglalásait képviselve (Műcsarnok, MNG). Kiállításkritikái rendszeresen olvashatók az Élet és Irodalomban, egotripjei a Magyar Narancsban, köztéri, urbanisztikai meg-látásai a Mozgó Világban. (Ez utóbbiakért idén januárban át is vehette a folyóirat műkritikai nívódíját.) Megbecsült véleményformáló, a média „megtalálja”, ha releváns értekelést kíván hallani a Kerényi-féle alaptörvény-illusztrációkról, a pekingi megakiállítás anyagáról vagy a város bármely pontjára megálmodott múzeumnegyedtervekről. Művészettörténészként és kurátorként többek közt a Kádár-rendszer művészetének társadalomtörténete és kultúrantropológiája foglalkoztatja, két évvel ezelőtt a Ludwig Múzeumban rendezett Amerigo Tot-kiállítása egy lehetséges irányt jelölt ki a hatvanas–hetvenes évek hazai művészetének feldolgozásában. Idén a dunajvárosi Agrikultúra című tárlat folytatja ezt a vonalat.

10. **Csörgő Attila**, képzőművész

A festőként végzett, de intermédiára váltó Csörgő Attila még azt is elmondhatja magáról, hogy helyet kapott az ArtReview Power 100-as listáján, nevét a 96. helyezett,

Gregor Podnar által vezetett galéria erőnei között említi a folyóirat. A művészt a jelenleg Berlinben működő szlovén galériás képviseli. Csörgő Attila minden bizonnyal napjaink legjobban futtatott magyar alkotója a nemzetközi színtéren. Mobilszobrainak, optikai kísérleteinek köszönhetően helye van a kortárs médiaművészet élvonalában – ennek kifejeződése a Sydney Biennálén bemutatott Möbius-tér projektért elnyert 2008-as Nam June Paik-díj. (A díjra Peternák Miklós jelölte, aki tanárként, majd szellemi támogatójaként, kurátorként és szerzőként is folyamatosan segíti Csörgő Attila pályáját.) Podnarral való 1998-as találkozása és az 1999-es Velencei Biennále magyar pavilonjának egyik kiállítójaként történt megmérettetése óta folyamatosan jelen van külföldön. A Ludwig Múzeumban 2009-ben megrendezett Arkhimédészi pont című tárlata tavaly Luxemburgban, idén a hamburgi Kunsthallében volt látható. Listánk nyilvánosságra kerülésével egy időben, december 1-jén pedig a bécsi Secessionban nyílik egyéni kiállítása. Az életmű első húsz évét a tavaly kiadott Attila Csörgő: Archimedean Point című kötet dolgozza fel. A Galerija Gregor Podnar – és így Csörgő Attila is – állandó résztvevő a FIAC-on, a Frieze-on, az Art Basel-en, a Viennafairen és az összes berlini kortárs seregszemlén. Ahogyan egyik zsűritagunk jellemezte e gyümölcsöző kapcsolatot: „Csörgő és Podnar közös sikere, hogy a művész nem könnyen befogadható és nehezen konzerválható műveinek a gyűjtők körében mostanra kiépült a nemzetközi tábora.” Az ÖSSZEÁLLÍTÁST ÍRTA: GRÉCZI EMÓKE

A sorrend 1-től 50-ig			
1	1170	Bencsik Barnabás főigazgató, Ludwig Múzeum	
2	993	Baán László főigazgató, Szépművészeti Múzeum	
3	869	Gulyás Gábor főigazgató, Műcsarnok	
4	756	Pőcze Attila műkereskedő	
5	747	Somlói Zsolt és Spengler Katalin műgyűjtők	
6	678	Pados Gábor műgyűjtő, műkereskedő	
7	634	Petrányi Zsolt osztályvezető, Magyar Nemzeti Galéria	
8	625	Maurer Dóra képzőművész	
9	622	Mélyi József művészettörténész, kritikus	
10	608	Csörgő Attila képzőművész	
11	603	Andrási Gábor művészettörténész, főszerkesztő	
12	561	Kieselbach Tamás műkereskedő, műgyűjtő	
13	544	Szőcs Géza költő, államtitkár	
14	503	Valkó Margit műkereskedő	
15	484	Ledényi Attila kommunikációs szakember	
15	484	Németh Hajnal képzőművész	
17	426	György Péter esztéta, kritikus, tanszékvezető	
18	373	Virág Judit műkereskedő	
19	335	Szoboszlai János mb. tanszékvezető, kritikus	
20	328	Hegyi Dóra művészettörténész	
21	317	András Edit művészettörténész, kritikus	
22	304	Deák Erika műkereskedő	
23	288	Kovács Gábor műgyűjtő	
24	285	Einspach Gábor műkereskedő, lapkiadó	
25	260	Páldi Livia művészettörténész, kritikus	
26	258	Hans Knoll és Pilinger Erzsébet, műkereskedők	
27	249	Sugár János képzőművész	
27	249	Tóth Norbert műkereskedő	
29	248	Société Réaliste képzőművészcsoporthat	
30	245	Lakner László festőművész	
31	244	Kaszás Tamás képzőművész	
32	236	Kis Varsó képzőművészcsoporthat	
33	233	Szalóky Károly műkereskedő	
34	232	Birkás Ákos festőművész	
35	231	Antal Péter műgyűjtő	
36	221	Csák Ferenc igazgató, Magyar Nemzeti Galéria	
37	220	Nudelman László műgyűjtő, műkereskedő	
38	214	Fenyvesi Áron kurátor, Trafó Galéria	
39	210	Hornyik Sándor művészettörténész, kritikus	
40	205	Vass László műgyűjtő	
41	194	Rényi András művészettörténész, tanszékvezető	
42	193	Földes András kulturális újságíró	
42	193	Molnár Annamária műkereskedő	
44	187	Gerber Pál képzőművész	
45	186	Baglyas Erika képzőművész	
46	182	Szűcs Attila festőművész	
47	181	Beke László igazgató, MTA Művészettörténeti Kutatóintézet	
48	180	Faur Zsófia műkereskedő	
48	180	Nemes Csaba képzőművész	
50	173	Barki Gergely művészettörténész	
50	173	Tarr Hajnalka képzőművész	

Az 1. hely 100 pont, a 2. 80, a 3. 60, a 4. 55, az 5. 50, a 6. 45, a 7. 44. A 8.-tól egyesével csökken; az 50. hely 1 pont.

Pannonia Terra, Budapest

II. Rákóczi György 10 aranyforintja az élen

A vételre kínált 981 tétel közül mind a négy, Mária királynő (1382–1387) által kibocsátott aranyforintot visszavonták, s a 977 megvásárolható darab közül 831 el is kelt november 5-én a Pannonia Terra 33. Numizmatikai Aukcióján. A tételek 10 és 25 ezer euró közötti összegeken (az eurót a bejelentett 308 forinton számolva 3080 és 7,7 millió forint közötti kezdőárakon) szerepeltek a katalógusban, és 10 és 32 ezer euró között

(3080 és 9,856 millió forint közötti áron) cseréltek gazdát.

Az árverés szokás szerint időrendben haladva Árpád-házi érmékkel kezdődött, s közülük III. Endre (1290–1301) vitte a prímet: az eddig csak rajzról ismert, 1500 euróra beárzott, nagyon szép állapotú denárja (ÉH: 333, ritkaságfokozat: RRR) előzetes vételi ajánlat következtében a terembe 1800 eurón érkezett meg, a licit pedig 2200 euróra emelte az árát.

A vegyesházi királyok pénzeinek csoportjában Hunyadi János (1446–1453) jobb mint nagyon szép tartású aranyforintja (ÉH: 482/a, RRR) diadal-maskodott. E darab 5000 eurós kezdőárát előzetes vételi ajánlat 6500 euróra drágította, s ennyiért vághatta zsebre új tulajdonosa, mert a teremben senki sem korrigálta ezt az összeget. Szapolyai János 1527-es datálású, megközelítőleg uncirculated denárja (ÉH: 699/1) 20 eurón szerepelt a katalógusban, előzetes vételi ajánlattal az aukción 65 euróról indult, s 180 euróig meg sem állt. E kilencszerez ár a legnagyobb arányú értéknövekedést jelentette ez alkalommal. Utána ugyanez a típus következett megközelítőleg kiváló állapotban, szintén 20 euróra árazva, majd már 30 eurón kikiáltva s 35 eurón leütve. Ennyit ér az állapot.

Az erdélyi fizetőeszközök szokás szerint most is szép eredményt hoztak. Bethlen Gábor 1614-ben vert, jobb mint kiváló állapotban megmaradt aranyforintja (ÉH III.: 206/a) 5000 eurón szerepelt a katalógusban, s előzetes ajánlat következtében 6000 euróért (plusz 15 százalék árverési jutalékért) váltott tulajdonost. II. Rákóczi György

II. Rákóczi György 10 aranyforintja, 1652

1652-es dátumot viselő, jobb mint nagyon szép tartású 10 aranyforintját (ÉH III.: 335, RR) pedig 25 ezer eurón tűntették fel a katalógusban, vételi ajánlat miatt 30 ezren kiáltotta ki s 32 ezren ütötte le az árverést vezető Lengyel András. E darabért – amely a legnagyobb értéknövekedést produkálta – messze a legmagasabb összeget fizették ki. A Magyar Nemzeti Múzeumban található egy másik ugyanilyen évszámú 10 aranyforint, amelynek elő- és hátlapi verőtove megegyezik a most árverezett példánnyal. Apafi Mihály 1661-es évszámú, 5000 euróra becsült, megközelítőleg uncirculated tallérja (ÉH III.: 469/h, R) előzetes ajánlattal 6000 euróért kelt el.

A Habsburgok korszakából az I. Lipót által 1702-ben kibocsátott, uncirculated tallér (ÉH: 1022, RR) 3500 euróról indulva 4400 euróig vitte. A következő esztendőben kitört a Rákóczi-szabadságharc, s e darabok közül egy 1707-ben vert, verdejegy nélküli, nagyon szép állapotú X poltura (ÉH: 1133/a,

RRR) ára a ritka évszám miatt 2000 euróról 3000 euróra emelkedett. Közvetlenül előtte ugyanez a típust kínálták vételre verdejegy nélkül, jobb mint nagyon szép tartásban, 35 euróért, s e példány 50 euróért cserélt gazdát. Ennyit a dátum értéknövelő szerepéről.

Az 1848–1849-es szabadságharc érméinek csoportjában az 1848-as kelezésű, verdejegy nélküli, jobb mint kiváló állapotú aranydukát (ÉH: 1427/a) bizonyult a legértékesebbnek, miután a 300 eurós kezdőáránál 140 euróval nagyobb összegért cserélt gazdát, ugyanez a típus 250 euróról indítva, megközelítőleg kiváló állapotban 320 euróért került újdonsült tulajdonosához. A két darab – természetesen külön tételként 150 eurón kikiáltott, jobb mint kiváló ezüst 10 krajcár (ÉH: 1429) – közül mindkettőért 220 eurót fizettek ki.

Az Osztrák–Magyar Monarchia idejében, 1871-ben vert, megközelítőleg kiváló tartású 1 forint (ÉH: 1464, RR) 3000 euróról indulva 7000 euróig

szárnyalt, s ezzel az aukció harmadik legnagyobb értékű tételévé lépett elő.

A dualizmust követő Magyar Királyság kínálatából az 1938-ban, Horthy Miklós születésének 70. évfordulójára kibocsátott, megközelítőleg uncirculated ezüst 5 pengőre (ÉH: 1509, RR) mutatkozott a legnagyobb kereslet: a darab 1500 eurón szerepelt a katalógusban, s 2400 euróért vásárolta meg a legkitartóbb licitáló. E típus 1939-es dátummal a századát sem érte volna.

A Magyar Népköztársaság érméi közül a Zrínyi Miklós halálának 400. évfordulójára 1966-ban 330 példányban kibocsátott, uncirculated arany 1000 forint (ÉH: 1542, RRR) vitte a prímet, amely 10 ezer euróról rajtolva hozott 13 ezer eurós leütést. A Pannonia Terra májusi aukcióján ez a típus 8 ezer euróról indulva 14 ezerig vitte, igaz, az uniós valuta akkor nem 308, hanem 270 eurót ért.

A fantázia- és utánveretek kategóriájában az 1907-ben, Ferenc József magyar királlyá koronázásának 40. évfordulójára kiadott, uncirculated 100 koronás utánveretét 2500 euróra becsülte az árverező, s 3000-en ütötte le. Ugyanezen típus kiváló állapotú eredeti két példánya külön tételekben 2000 eurós kezdőáron szerepelt a katalógusban, s az egyiket 2400, a másikat 2500 euróért vásárolták meg.

A koronázási érmek, zsetonok közül a IV. Ferdinánd német-római császárra koronázásának alkalmából 1653-ban kibocsátott, 800 eurón kikiáltott kiváló tartású koronázási zseton volt a favorit: 850 euró lett az ára.

K. TÓTH LÁSZLÓ

1000 forint, arany, 1966, Zrínyi Miklós halálának 400. évfordulójára

Gratulálunk

az idei **Summa Artium** díjasoknak, akik az elmúlt években a legtöbbet tettek az üzleti élet és a kultúra közelebb hozásáért.

„A KORTÁRS MŰVÉSZETÉRT” KATEGÓRIÁBAN

ERSTE Bank

Az Erste Bank Hungary Zrt. az igényes, értékeket hordozó kultúra támogatója, alapvetően három irányban: a zeneművészet, a képzőművészet és a sajtó szerepel portfóliójában. A Bank a Művészetek Palotája stratégiai partnere, az Erste az elsőként ösztöndíj fenntartója. Sok éve fejleszt a „Kontakt” gyűjteményt, fenntartja a Transzit irodát és a tranzit.hu honlapot. Az Erste Bank – Amadeus Alkotói Ösztöndíjat a Pécsi Tudományegyetem Művészeti Karának hallgatói kaphatják meg. Az Erste Bank áll a Junior Prima Díj Magyar sajtó kategória mögött is. A zsűri a több művészeti ágra kiterjedő figyelmet, a regionális kitekintést, a minőségi elbírálást és a szakértelem tiszteletét látva hozta meg döntését.

„PATRÓNUS” KATEGÓRIÁBAN

Bodó Katalin

Bodó Katalin tanárnak indult, megfordult a reklámszakmában, volt kisfilm-producser és kulturális minisztériumi főosztályvezető is. 2000-ben magyar szoborkiállítás rendezett a Városligeti tavon. Ezután sok évig állami ünnepek különleges projektjeit szervezte. 2009-től egy minden eddiginél nagyobb nemzetközi projektbe fogott, ez lett az Art on Lake, a magyar EU-elnökség ékköve, amelyhez üzleti partnereket is talált. A zsűri a nemzetközi viszonylatban is párhát ritkító projekt gazdájának díjazásával a kreativitást, a kitartást és a mindenre kiterjedő figyelmet kívánta előtérbe állítani.

„PROJEKT” KATEGÓRIÁBAN

Maurice Ward Group / ACAX Iroda

Az ír szállítmányozó cég Magyarországon alapított vadonatúj elismerést, Leopold Bloom Képzőművészeti Díj néven. John Ward-ot a magyar kortárs művészet iránti rajongása indította arra, hogy megalapítsa a 10.000 EUR értékű díjat, mely nem pusztán pénztámogatást jelent a nyertes művésznek, de az általa megálmodott – és pályázatban benyújtott – külföldi helyszínen megrendezendő kiállítás költségeit is fedezni hivatott. A zsűri a nagylelkűség, a szakértelem maximális tisztelete és a kiváló együttműködés miatt döntött e projekt mellett – amely Magyarországon eddig ismeretlen, új minőséghez vezetett.

FŐTÁMOGATÓ

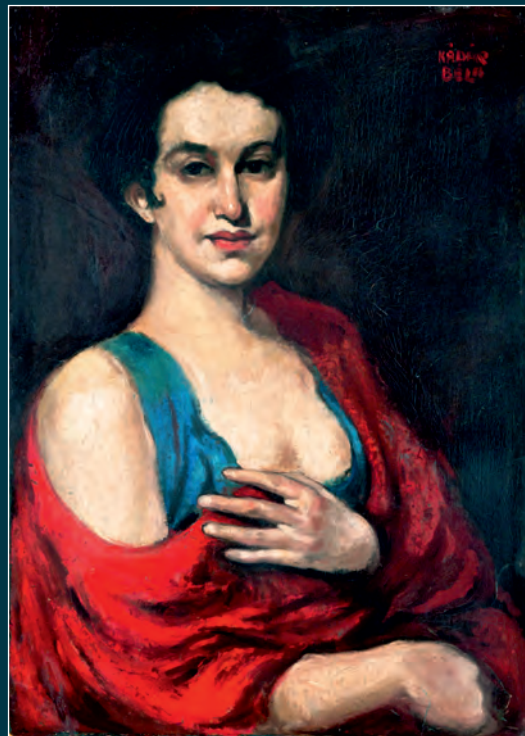
TÁMOGATÓ

EGYÜTTMŰKÖDŐ PARTNEREK

NAGYHÁZI GALÉRIA ÉS AUKCIÓSHÁZ

Kádár Béla: Felesége arcképe, 1918

AUKCIÓK

December 6. (kedd) 17 óra: régi mesterek és 19. századi festmények

December 7. (szerda) 17 óra: 20. századi festmények

December 8. (csütörtök) 17 óra: művészeti tárgyak a római kortól a középkorig, keleti tárgyak, fajanszok, bútorok

December 10. (szombat) de. 11 óra: ezüstök, ékszerek, művészeti tárgyak

December 11. (vasárnap) de. 11 óra: jótékonyági árverés

az „Összefogás az államadósság ellen Alap” javára (www.allamadossag2011.hu)

1055 Budapest, Balaton u. 8. www.nagyhazi.hu

Art Market Budapest

Több kérdés, mint felelet

Amikor Ledényi Attila és csapata tavaly néhány hét alatt összehozta az Art Market „nulladik” kiadását, kevesen gondolták volna, hogy erre az esztendőre az egyedül marad állva a kortárs művészeti vásárok piacán. Pedig így történt, és az Art Market élt a lehetőséggel: igazolta létjogosultságát, megtette az első lépést – egyelőre még távoli – célja felé, hogy idővel Közép- és Kelet-Európa meghatározó művészeti vására legyen.

A rendezvény új helyszínt avatott: a Millenáris B csarnoka csaknem ideális terep volt, s jövőre bizonyára jut majd energia arra is, hogy külső homlokzatán kellő nagyságú reklámhordozók hirdessék az eseményt és segítsék az eligazodást. Az időpont megválasztása kevésbé sikerült: október vége elvben megfelelő is lehet, ám idén a hosszú hétvége és az iskolai szünet miatt sok potenciális látogató nem volt Budapesten. Ilyen körülmények között különösen jónak mondható a tízezres közönséglétszám. Még ha egy ilyen jellegű vásár sikere szempontjából nem is ez az elsődleges mérce, a hangulatnak jót tett a sok ember. Ledényiek legnagyobb fegyverténye az volt, hogy megtudták nyerni a részvételnek a vezető hazai galériák többségét, ami a kvázi monopolhelyzet ellenére sem magától értetődő. Jelentősebb galériáink közül a Knoll, a Várfoke, a Kisterem és a Vintage maradt távol. A közel 70 stand felét bérelte kereskedelmi galéria, köztük néhány külföldi Ausztriából, Észtországból, Csehországból, Romániából és Szlovéniából. Feltűnő volt a hiány azokból a szomszédos országokból, amelyeknek galériái rendszeresen részt vesznek például az ugyancsak térségünkre fókuszáló ViennaFairen.

A kiállítók mintegy 300 művész 1100 alkotását hozták el a Millenárisra; a színvonal meglehetősen vegyesnek mutatkozott. A galériák a nehéz gazdasági helyzet, a visszafogott vásárlási kedv tudatában készültek, valószínűleg ezért volt az anyag műfaji tekintetben kissé konzervatív. Jó képből többet lehetett látni, mint jó standból, a jó képek ugyanis nem feltétlenül állnak össze valódi kiállítással; utóbbira a szándékot sem lehetett mindenhol érezni. A nemzetközi piacra már kilépett galériák, így az acb, a Viltin, a Dovin, a Videospace, a Deák Erika, a Faur Zsófi és a Molnár Ani Galéria rendre hozták megbízható formájukat, mellettük pozitív értelemben tűnt még fel absztrakt geometrikus anyagával a B 55, a „házi” kiállításairól már ismert új művészeivel a Virág Judit Kortárs Galéria, a Csernus Tibor mellett fiatal hiperrealista alkotók munkáit kiállító KOGART Galéria. Befutott mesterek, így Ujházi Péter, Bukta Imre, feLugossy László műveivel jelentkezett a Godot. Vegyes, de magas színvonalú anyagot állított ki Erdész László; az ő galériájának standján volt látható a vásár kiugróan legdrágább, PR-eszközként kitűnően bevált műtárgya, Keith Haring fehérarannyal bevont bronz szárnyasoltára is egymillió – no nem forintért, hanem – dollárért.

Az árak ritkán okoztak meglepetést, talán csak az tűnt fel, hogy néhány pályakezdő esetében a galériák előbbre tartanak az árképzésben, mint a művész „felépítésében”. Az eladásokat tekintve a kiállítóknak eleve nem voltak vérmes reményeik, s a valóság őket igazolta. A szervezők záróközleménye mintegy százra becsülte az értékesített művek számát, közülük néhány külföldi gyűjtők birtokába került.

A nem galériás standokon művészeti és egyéb projektek, múzeumok

és művészeti folyóiratok állítottak ki. A szándék dicséretes, részben a megvalósítás is, bár időnként úgy tűnt, a vásár sokat akart markolni, és nem minden kiállítóval lett érdemben gazdagabb. Ellentmond a megszokott nemzetközi gyakorlatnak, hogy műalkotásokat nemcsak galériák, hanem művészcsoporthok is árúshattak.

Miközben a szervezők és a kiállítók egyaránt érdekeltek a rendezvény sikerében, rész kérdésekben ütközhetnek érdekeik. Másként tekint például a két fél a befogadott kiállítók számára. Míg a rendezvény költségvetésének bevételi oldala nagyban függ a részt vevő galériák és egyéb intézmények mennyiségétől, a magas színvonalon teljesítő galériák több garanciát, egészen pontosan előzsűризést igényelnek a felhígulás veszélyével szemben. Ez jogos kívánság, amelynek teljesülésétől az Art Market jövője is függhet. Tény, hogy sokan, köztük a szakmában jól ismert

Cseh Lili: Pótolható veszteség, 2010

személyiségek bábáskodtak a rendezvény körül, vagy legalábbis adták a nevüket hozzá – akár védnökként, akár a kuratórium vagy a tiszteletbeli kuratórium tagjaiként –, de ez inkább PR-előnyökkel járt, és nem helyettesítheti a valódi szakmai zsűrit, aminek léte egyébként a komoly vásárok esetében általános gyakorlatnak tekinthető.

Érzékeny kérdés a rendezvény nyitottsága is. Kétségtávol jól hangzó gondolat kivinni a művészetet a múzeumból és széles tömegek élményévé tenni – a rendezők ezt a felfogást képviselték, többek közt a vásárnak a nemzetközi gyakorlatban rendkívül ritka ingyenességével és a kísérő rendezvények egy részével. Egészen kevés demagógia is elég ahhoz, hogy le lehessen söpörni az asztalról az ezt ellenzők érveit – hiszen ki ne tartaná fontosnak a kulturális értékek terjesztését, vagy hogy a műtárgyak élvezetéből ne legyenek kirekesztve a szerényebb anyagi körülmények között élők. Ám nem biztos, hogy ezt a problémát a művészeti vásároknak kell megoldaniuk – sokkal inkább segíthetné e missziót például a közgyűjteményi állandó tárlatok ingy-

nes látogathatóságának visszaállítása. A kereskedelmi galériák kiállításai ingyenességével amúgy is kiveszik részüket ebből a munkából. A vásár viszont vásár, ahol a galériáknak kell ideális körülményeket teremteni ahhoz, hogy bemutathassák az általuk képviselt művészek munkáit, a jelenlegi és a potenciális gyűjtőknek pedig ahhoz, hogy megismerkedhessenek ezekkel és többet tudhassanak meg alkotóikról. A különféle érdekek egyeztetésére többféle megoldás is elképzelhető: fenn lehetne tartani például az ingyenességet bizonyos napokon vagy napszakokban; lehetőséget lehetne teremteni a belépőjegyek árának levásárlására múzeumok, alapítványok standjainál.

A fenti kérdésekben úgy tűnik, többé-kevésbé egységes a galériák álláspontja, míg más ügyekben az ő véleményük is megosztott. Így nincsenek könnyű helyzetben a szervezők, amikor eleget akarnak tenni kívánságaiknak. Ilyen – egyébként örökzöld – kérdés, hogy tisztán kortárs legyen-e a vásár. A mostani ilyen volt, legalábbis abban az értelemben, ahogy a kortárs fogalmát a szakma kezeli. A tisztán kortárs profilt sokan nagy sikerként értékelik, míg mások azzal érvelnek, hogy a kortársat gyűjtők közül számosan gyűjtenek klasszikus moderneket is, és őket is teljes körűen kéne kiszolgálni, az eddig csak a klasszikus moderneket iránt érdeklődőket pedig éppen egy ilyen „vegyes” rendezvénnyel lehetne elcsábítani a kortársak felé. Ráadásul egy komolyan vett előzsűrizés esetén feltehetően nem is maradna annyi tisztán kortárs galéria, amennyi egy vásárt megtöltene. A kérdést így közelítők szívesen hivatkoznak a hasonló rendezvények etalonjára, az Art Baselre, amely ilyen vegyes profilú, de persze a másik megoldásra is bőven akad példa.

Ugyanígy izgalmas kérdés a rendezvény hatókörének földrajzi rádiusza. Azzal egyet lehet érteni, hogy az Art Market a közép- és kelet-európai régióban tör babérokra; ennél kisebb célt nem érdemes, nagyobb nem reális kitűzni. Több részvevő azonban úgy látja, hogy ennek a régióknak önmagában, legalábbis egyelőre, nincs akkora súlya, hogy tömegesen csábítaná ide a kurátorokat, a múzeumi embereket és nem utolsósorban a vastag pénztárcájú gyűjtőket a nemzetközi műkereskedelem élvonalába tartozó régiókból. Sajnos az idei rendezvény is ezt igazolta. Márpedig nélkülük az erőteljesebb nemzetközi integráció csak álom marad. A megoldás talán a tartalmi súlypont megőrzése mellett a földrajzi értelemben vett jelenlét bővítése lehet, azaz célszerű lenne azokat a nyugat-európai, vagy akár tengerentúli galériákat is megnyerni, amelyek intenzíven foglalkoznak közép- és kelet-európai művészekkel. Ilyenek pedig Berlinből Zürichen át Londonig és New Yorkig szép számmal akadnak.

EMÖD PÉTER

Elérhető elegancia

La Belle
NYAKLÁNC
ARANY, GYÖNGY, GYÉMÁNT

149 000 FT

La Belle
FÜLBEVALÓ*

SZETT BEN
+ 98 000 FT

CAPRICE

AJÁNDÉK
DÍSZDOBOZZAL

CAPRICE ÉKSZERKÖZPONT
SZENTENDRE, DÓZSA GY. ÚT 22.

CAPRICE *Boutique*
ANDRÁSSY 27. - INTERCONTINENTAL HOTEL

WWW.CAPRICE.CO.HU

*A FÜLBEVALÓK KIZÁRÓLAG A NYAKLÁNCVAL EGYÜTT, SZETT BEN VÁSÁROLHATÓK MEG, ONÁLLÓAN NEM KERÜLNEK ÉRTÉKESÍTÉSRE.

Ketterer Kunst, München

Avantgárd mellékutak

A bajor aukciósház október 28-án és 29-én rendezett árveréseket régebbi és újabb mesterek, valamint modernnek és kortársak műveiből, 2,6 millió eurós bevétellel. Robert Ketterer igazgató beszámolt arról, hogy a klasszikus festők esetében az új ügyfelek tették ki a vásárlók 34 százalékát – ami a tavaszi szezonhoz képest is 10 százalékos növekedés –, míg az avantgárd kategóriában átlagosan 50 százalékos áremelkedés volt jellemző a licitekre. Mindez szerint azt jelzi, hogy a képzőművészet vonzereje tovább erősödik, miközben a kvalitás iránti igényességgel párhuzamosan a műtárgyak értékkörzési szerepébe vetett hit is növekszik.

Az első nap legmagasabb leütését a nazarénus festők köréhez tartozó Ludwig Ferdinand Schnorr von Carolsfeld A tékozló fiú hazatérése című 1838-as vászna hozta, amely a schweinfurti Schäfer-gyűjteményből érkezett a müncheni árverésre, és egy Brandenburg térségéből való vevő tulajdonába került. A jelenet 75 ezer eurós kikiáltásról 98 820 eurós leütésig jutott, ami a művész esetében világrekord. Az 1680-as években készült a holland Willem I. van de Velde angol hadihajókat ábrázoló és szürke tónusokban tartott, tehát grisaille-festésű tengeri tája, amely 60 ezer helyett 78 080 eurót ért meg új gazdájának. Az árverésvezető értékelése szerint ilyen jelentős XVII. századi mestermű most került először a német aukciós piacra, és hasonló példány csak a párizsi Louvre-ban vagy az amszterdami Rijksmuseum-ban akad. Joost Cornelisz Droochsloot 1622-es téli faluja Bálint-napi felvonulással 24 ezer eurós becsértékének kétszereséig vitte 51 240 eurós végeredményével.

A cég a két világháború közötti német avantgárd „mellékútjait” (Seitenwege der deutschen Avantgarde) állította fókuszba – az ide tartozó művek többsége vagy a hitleri rezsim üldözésének, vagy a II. világháborúnak esett áldozatául. A katalógus szerint Max Schwimmer A félkarú férfi című 1919-es képe az „elveszett nemzedék” szimbóluma; a mű egy kitartó bajor licitáló jóvoltából 28 ezer eurós elvárása után 80 520 eurót hozott, ami a festő esetében egyéni világcsúcs. Egy berlini vásárló verte fel Karl Schmidt-Rottluff pasztell téli erdejének 8000 eurós kínálati árát 35 380 euróra, és azonos indítással szintén egy másik berlini gyűjtő tornázta fel Conrad Felixmüller Tükör előtt című jelenetét 34 160 euróig. A klasszikus avantgárd árverés a tavaly hasonló időszakban tartott rendezvény bevételének háromszorosát hozta.

A harmadik menetben, az 1945 utáni és kortárs kategóriában a listavezető Fritz Winter lett Vörös kék előtt című 1966-os festményével, amelyet 10 ezer eurós kikiáltás után egy svájci gyűjtő vitt el 43 920 euróért. Alig maradt el mögötte Andy Warhol kisméretű tusrája; ez azonos indításról 41 480 euróért került délnémet tulajdonba. Észak-Rajna-Vesztfáliába jutott Karl Hartung Delfoss elnevezésű bronzplasztikája 5500 eurós becsértékének közel négyszereséért, 20 625 euróért.

W. I.

Dorotheum és WestLicht, Bécs; Rahn, Frankfurt

Postagalamb hozta – vevő vitte

Ez év végén a fényképezőgép-árverések sora Bécsben és Frankfurtban fejeződött be. A Dorotheumban 2011. november 7-én rendeztek klasszikus fényképezőgépekből és tartozékaikból aukciót, ahol 162 tételre vártak vevőt. Az anyag legnagyobb-részt Leicákból állt (63 tétel), amelyek mellett 10 Voigtländer- és 9 Robot-tétel került új gazdához. Bőségesnek mondhatjuk a kínálatot Contaxból (26 tétel), Rolleiflexből és Rolleicordból is (15 tétel).

A korábbiaknál gazdagabb anyagot bemutató katalógus képeinek minősége a tavasszal megrendezett, hasonló tematikájú aukciós nyomtatványhoz képest sokat javult. A Rolleiflexek 188 és 625 euró közötti áron keltek el, a rugómotoros filmtovábbítású Robotokat már 225–300 euróért haza lehetett vinni. A Leica-tételek között 325 és 425 eurós leütések is előfordultak. Mindhárom márka tetszetős küllemű példányainak árszintje ennél olykor a boltokban és a fotobörzéken is magasabb. Az 1935-ben gyártott két fénykénás-tükörreflexes, kisfilmes Contaflex az egykorú konkurens termékekhez képest jóval ritkábban fordul elő a mai választékban, így a 25 százalékos jutalékkal növelt, összesen 813 eurós ár arányosan kedvezőnek látszik.

Igazi meglepetést okozott az 1930-as években Görlitzben gyártott tekercsfilmes, tükörreflexes, 6x6 centiméteres képméretű Primarflex, amely most 150 eurós kikiáltási árát megtöbbszörözve 2750 eurót ért. Az eredményesnek mondható árverés után a Dorotheum szakértője, a tételeket összeállító Simon Weber-Unger kérdésére azt válaszolta: a jó állapoton túl az 1937-ben csak kis példányszámban előállított Meyer Makro Plasmal objektív is szerepet játszott a Primarflex most elért magas árában.

Időben ugyan a Dorotheum elébe vágott a WestLicht aukciójának – ez utóbira november 12-én került sor –, de a kínálat és a leütési árak tekintetében Peter Coeln és csapata teljesen más dimenzióban tevékenykedik. A WestLicht ezúttal is két árverésre várta vevőit. A cég 20. régifényképezőgép-aukcióján 650 tételt indítottak. Az árverést vezető Nikolas Schauerhuber minden igyekezte ellenére az előzetesen jelzett időpontra – a fényképaució kezdésére – még csak az 584. tételnél tartott, mivel a vételi megbízások mellett sok licitáló telefonon vagy interneten jelezte szándékát, és ez jelentősen lassította az ügymenetet.

A 650 tételből 275 a Leica-gyűjtéshez kapcsolódott. Ezen túlmenően 18 Hasselblad, 59 Nikon, 23 Zeiss, 15 kém- és 13 miniatűr fényképezőgép, valamint 33 valóban „antik” kamera szerepelt a kínálatban. A 7 Rolleiflex-tételt feltűnően kevésnek, míg a kalapács alá került 103 objektívet szokatlanul soknak vélhették a zsebükbe meglehetősen mélyre nyúló érdeklődők: 16 tétel kelt el ugyanis 30 ezer euró feletti áron, ezen belül pedig 4 tételért adott új tulajdonosa több mint 100 ezer eurót. Ne mondjunk summás véleményt arról, hogy nagy összegeket jeleznek-e ezek a számok vagy sem. Tény, hogy manapság Magyarországon 35–40 ezer forint a régi fényképezőgépek árszintjének egyik megszokott plafonja, míg a másik, már kifejezetten „drága” minősítésű fényképezőgépek 120–190 ezer forintba kerülnek. Mint látjuk, 260 kilométerre tőlünk a mi árszintünk háromszázszorosára is akad jócskán példa – sőt eladó és vevő is.

Az angol szakíró, Paul-Henry van Hasbroek az 1970-es évek elején professzionális szintre emelte a Leica fényképezőgépek gyártásával kapcsola-

Fotó: Fejér Zoltán

Postagalambra szerelt miniatűr panoráma-fényképezőgép

tos adatok csoportosítását és gyűjtési szintű közzétételét. Sok esetben ő jött rá, ki is írta le, hogy egy-egy tíz, vagy akár százezerszáma gyártott Leica fényképezőgép közül melyik példány emelkedik ki és miért. Ezek az egykor az ő vagy korai követői tulajdonában lévő jó állapotú kamerák a WestLicht árverésén meglehetősen sok pénzbe kerültek. Az 1930-as években készült, disznóbőr burkolatú, még nem cserélhető objektíves Leicáért ezen az aukción 120 ezer eurót kellett fizetni. Az 1958-ban gyártott, tisztességesen megkopott, feketére lakkozott kivitelű MP-28 nem kevesebb, mint 121 200 eurót ért. Az amerikai haditengerészet részére 1970-ben gyártott Leica „víz alatti” tok 150 ezer euróba került. Ugyanennek az eszköznek egy kopottabb példányát 2003-ban, a WestLicht 4. árverésén már 18 125 euróért is magának tudhatta vevője.

Harmincezer euró körüli összegért vihette haza új tulajdonosa az 1942-

leütés borzolta a kedélyeket. Egy 1848-ban készült dagerrotípiá 36 ezer eurót ért meg vevőjének; az ismeretlen francia fényképész két férfit örökített meg, az egyik egy íróasztalnál ülve olvas, az álló alak pedig feltehetően maga a fotós – legalábbis a fotográfusok hagyományos fejedőjét viseli. A másik magas, 33 600 eurós leütést a férfiakjairól híres Wilhelm von Gloeden (1856–1931) egyik legismertebb, Cain című 1900-as fotójának korabeli mattalbumin nagyítása érte el.

A teremben, a büfében és az árverés után megrendezett, szokásosnak mondható gyűjtői konzíliumon egyaránt az hangzott el, hogy a WestLicht aukcióin nem a kopottas állapotú tucattermékeket kínálják, és nem véletlenszerűen kialakított alacsony áron. Az ott vásárlók a jelek szerint kifizetik a 6120 eurót az elefántcsontszínűre festett Contaxért, az 1440 eurót a postagalambra szerelhető miniatűr fényképezőgépért vagy a 780 eurót az 1864-ben Petzval József és segítő-társai, Franz Waibl és Carl Dietzler által gyártott objektívért.

A magyar fotótechnika-történet fontos fejezete a Duflex fényképezőgépről 1947-ben közzétett újságciikk, majd a kamera 1949-es forgalomba kerülése. Utóbbival egy időben a Budapesti Ipari Vásáron már bemutatták a konkurens keletnémet Contax S-t. A pentaprizmás Exakta prototípusa 1948-ban készült el a drezdai gyárban, de csak két évvel később került forgalomba. Ez a vetélytárs még fényképről sem ismert a magyar szakirodalomban. Ezt a hiányt mi most pótolni tudjuk, mivel Peter Coeln árverésén felbukkant és 6600 euróért el is kelt a csak egy példányban létező Exakta Diamant.

Mindezek mellett kérdés, hogy a WestLicht a jövőben is tartja-e a magas átlagos árszintet, vagy esetleg egy kétnapos aukcióval elmoz-

Fotó: Fejér Zoltán

Exakta Diamant prototípus, 1948

ben készült, 250 felvételt készítő Leicát, az 1944-ben a német légi-erő részére szállított szürke kamerát, a svéd légierő megrendelésére 1960-ban gyártott IIIg típust és az M3-as Leica 700059-es sorszámú példányát. Hasbroek szerint ez a kamera szerepelt az 1950-es évek végén a prospektusokban megjelent fotókon.

A többi tétel közül kiemelkedett a távmérős Nikonhoz gyártott motoros hátfal 37 400 eurós leütési ára, valamint egy 1911-ben, kis szériában készített légi fényképezőgép 36 ezer eurós végösszege. A valóban régi eszközök közül az 1830-as években rajzolósi segédeszközként alkalmazott összezsukható, fából készült camera obscura 38 400 eurós ára bizonyult rendkívül magasnak.

A 192 tételes régi- és kortársfénykép-árverésen két 30 ezer euró feletti

dul-e a könnyű kommersz felé. Már lapzártá után, 2011. november 26-án rendezte meg a Rahn A. G. Frankfurtban régifénykép-, majd 27-én antikfényképezőgép-árverését. Utóbbin 987 tétel került kalapács alá. A rendezők honlapján már október 22-én megjelent a vonzónak mondható kínálat, amely ráadásul viszonylag alacsony kikiáltási árakkal párosult. A műfaj iránt aktívan érdeklődők már ennek tudatában adhattak vételi megbízásokat vagy vásárolhattak a Dorotheumban, vagy a WestLichtnél. A Rahn A. G. tulajdonosai az előzetesen beérkezett vételi megbízásokat honlapjukon hozzáférhetővé tették, így a vevők az esetleges licitek ismeretében megpróbálhatták kiszámítani, marad-e elegendő pénzük a szezon utolsó erőpróbájára.

FEJÉR ZOLTÁN

CSÓK ISTVÁN ANTIKVITÁS ÁRVERÉSI ÉRTESÍTŐ

Galériánk kéthetente hétfőn aukciót rendez.

December 19-i aukciónkon többek között szerepelnek:

Thorma János
Pólya Tibor
Nagy Oszkár
Dudits Andor

Xantus Gyula
ifj. Czene Béla
Holló László
Edvi Illés Aladár

Berkes Antal
Olgyai Viktor
Neogrady Antal
Szász Endre...

...munkái valamint ezüsttárgyak, órák, ékszerek és egyéb műtárgyak.

Pohár
XIX. sz.
középe
24 000 Ft

Csont tüttartó
XIX. sz.
második fele
12 000 Ft

Parfümös üveg
XIX. sz.
középe
22 000 Ft

Piaget karóra
XX. sz.
vége
750 000 Ft

Ezüst szelence
XVIII. sz.
vége
30 000 Ft

Nevjegytartó
XIX. sz.
második fele
16 000 Ft

Elefántcsont tüttartó
XIX. sz.
első fele,
12 000 Ft

Ezüst vinaigrette
XIX. sz.
eleje
32 000 Ft

Ezüst szelence
XIX. sz.
középe
28 000 Ft

Tematikus és kamara árveréseinkre a felvétel folyamatos.

A kiállítás és az árverés helyszíne:
CSÓK ISTVÁN ANTIKVITÁS – 1052 Budapest, Váci utca 31/A.

Elérhetőségeink: 06-1-318-2862, info@csokantikvitas.hu, www.csokantikvitas.hu

Pavilion of Art & Design, London

A Frieze antitézise

Manapság ugyan már nem újdonság a különböző korokból származó képző- és iparművészeti alkotások együttes bemutatása, de a Pavilion of Art & Design (PAD) az egyetlen vásár, ahol minden évben kimagasló színvonalú, 1860 és napjaink közt készült darabokat láthatunk. A 15 évvel ezelőtt Párizsban útjára induló vásárt immár ötödik éve a londoni Berkeley Square-en is megrendezik, idén novemberben pedig első ízben New Yorkban is megnyitotta kapuit. A siker oka a rendezvény sa-

– a tervező rajzainak megfelelően, az eredeti lakkdíszítéssel –, de arra álmában sem gondolt, hogy a vásáron ezekre is lecsap majd egy gyűjtő. A párizsi Maria Wettergren galéria, a Dansk Møbelkunst és a Modernity specialitása a skandináv modern és kortárs design, az utóbbi galéria többek között Josef Frank egy igen ritka, 1951-es, mahagóniból faragott és kézzel festett papírral borított szekrényét árulta. A párizsi Perimeter galéria standján több különlegességet is kínált. Mathieu Lehanneur L’Age du

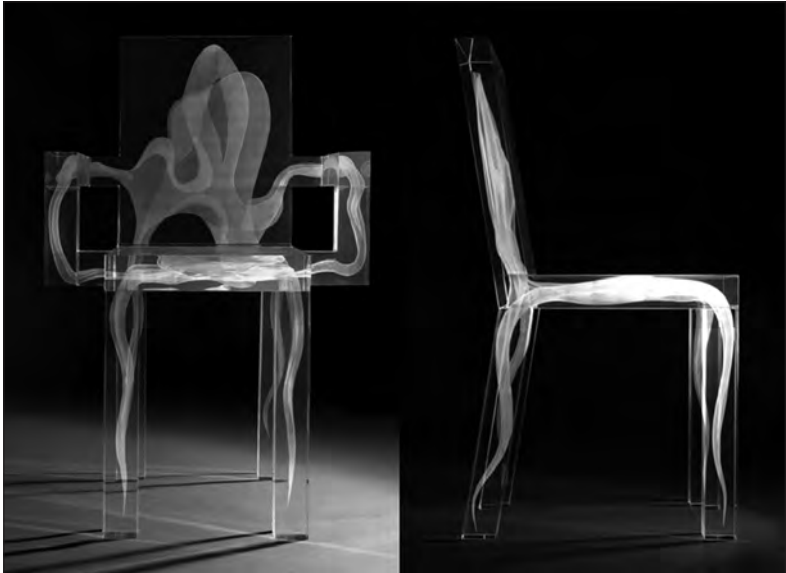
lyú Vedovi galéria Agostino Bonalumi szinte összes kiállított művét értékesítette, többek közt egy cím nélküli 1967-es alkotást 220 ezer fontért. Patrick Caulfield (1936–2005) brünni betonépületet ábrázoló 1963-as olajképét a vásár legjobb képzőművészeti alkotásának választották meg, és a Robin Katz Fine Art 450 ezer fontért értékesítette. A londoni The Mayor Gallery standjának ékesége egy 1962-es David Hockney-olajfestmény volt, a Big Stone (Nagy kő) című kép egymillió fontért volt kapható. A vásáron látott műtárgyak, elsősorban festmények és bútorok méltó kiegészítése volt a londoni Louisa Guinness galéria kínálata, amely olyan vezető kortárs művészeket kér fel egyedi vagy kis szériás ékszerek tervezésére és készítésére, mint Anish Kapoor, a görög–magyar származású Sophia Vari szobrász, Ron Arad és Antony Gormley. A vásár figyelemre méltó jótékonsági akciója volt egy Francis Sultana által szervezett kiállítás. Világhíres designereket – többek közt Zaha Hadidot, Max Lambot, Amanda Levete-et – kért fel Verner Panton ikonikus széke gyermekváltozatának újatervezésére. A kiállított 11 szék közül hét kelt el, 1500–5000 font közti áron.

A londoni PAD-dal egy évben, 2007-ben került először megrendezésre a SuperDesign, ahol a kiállítók kizárólagosan egyedi vagy kis szériás, kortárs designdarabokat árulnak. A vásár másik különlegessége, hogy a részt vevő 8–12 galéria egy térben állít ki; a hagyományos standrendszer megbontása, a galériák kínálatának keverése azt eredményezi, hogy a hangsúly nem egy-egy kiállítóra, névre, hanem inkább magukra az alkotásokra tevődik. Neill Brodie fiatal ausztrál designer itt mutatta be először Glacier (Gleccser) elnevezésű, tízpéldányos üvegobjektjének első darabját. A két méter hosszú alkotás elkészítésekor 135 liter üveget öntöttek formába, a hőmérsékletet pedig 80 napon keresztül lassan csökkentve jött létre a monolitikus, 300 kilós szobor.

A 2006-ban alapított holland Studio DRIFT mindkét designere, Ralph Nauta és Lonneke Gordijn az eindhoveni egyetemen tanult. A tavalyi PAD során Fragile Future Concrete Chandelier nevű világítótestük elnyerte a vásár különdíját, és ezzel bekerült a londoni Victoria & Albert Museum gyűjteményébe. Idén a kettős egy új, futurisztikus székkonceptiót mutatott be a SuperDesign alkalmával. A Ghost (Szellem) széria 11 plexiüveg ülőalkalmatosságból áll, a tervezőket a holland királynő székgyűjteménye inspirálta. Kétszáz évvel ezelőtt a palotában adott vacsorák alkalmával a király széke volt a legnagyobb és – a királynőével egyetemben – az egyedüli karosszék. A vendégek székének nem volt karfája, a szolgálok pedig falnak támasztott zsámolyokon pihenhettek meg. A Studio DRIFT e régi hagyomány és a legújabb technológiák segítségével készítette el az áttetsző ülőalkalmatosságokat, a struktúra belsejében futó, füstszerrű forma – valójában több millió apró légbuborék – a ráeső fény segítségével kel életre.

Mind a vásárlátogatók, mind a kiállító galériák pozitív visszajelzése azt támasztotta alá, hogy nem érdemes a különféle művészeti ágakat szeparáltan bemutatni, hiszen a gyűjtők többsége számára egy három példányban gyártott, újrahasznosított palackból készülő csillár is teljes értékű műalkotás.

MOLNÁR DÓRA

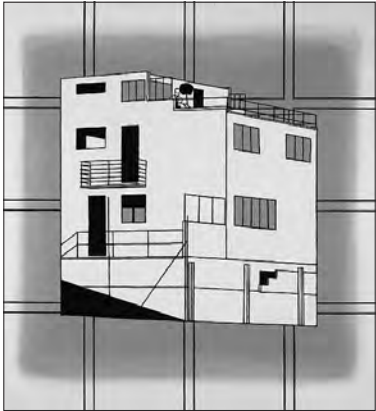

Studio DRIFT: Ghost Collection, 2011

játos koncepciója: a modern művészeti alkotások, az art deco, a háború utáni francia, illetve olasz bútorok, a fotó, valamint a törzsi művészetek egymás mellé állítása – rendkívüli ízléssel és átgondoltan. Emellett a PAD a „megavásárok” antitézise: a kiállítók száma nem haladja meg a hatvat, ennek köszönhetően a látogató egy meghitt, otthonos térben sétálva fedezheti fel a galériák kínálatát.

A vásár megnyitója a Frieze-látogatáshoz hasonlóan, szinte kötelező eseménynek számít, és minden évben sikeres eladások sokasága követi. A Dansk Møbelkunst az első 20 percben értékesített egy Finn Juhl tervezte széket 70 ezer euróért, a londoni 88 Gallery a megnyitó estéje során standja minden darabját eladta, többek közt a belga Ado Chale 1928-as Luna című asztalát 50 ezer fontért. A 2007-ben alapított New York-i Friedman Benda galéria Ettore Sottsass kerámiáiból rendezett kiállítást, az Offerta a Shiva szériába tartozó, 1964-ben készült egyedi tányérjai darabonként 35 ezer euróért kerültek európai magángyűjteményekbe. A Carpenter’s Workshop egyik alapítója, Loic le Gaillard azt tapasztalta, hogy míg a 20 ezer font alatti darabokat könnyű volt értékesíteni, a felett a vásárlók már többet kezelték. A brazil Campana testvérek a vásárra 8 példányban készítették el Sushi Buffet című bútorukat, a galéria ezek közül hat darabot egyenként 54 ezer fontért értékesített, míg az Atelier van Lieshout 20 példányban készült acél világítótesteit ennél olcsóbban, 4500–7000 font közt kínálta. A párizsi Willy Huybrechts Marc du Plantier (1901–1975) bútorairól rendezett egyéni kiállítást. A designer 1964-es Los Angeles-i tárlata egyik belső terének újraalkotása nagy siker aratott: a stand minden darabja elkelt, többek közt egy 1940-es évekből származó ülőbútor 40 ezer, egy 1962-es, pergamennel borított egyedi szekrény pedig 60 ezer fontért. A galerista a hitelesség kedvéért újragyártatta az egykori Du Plantier stand falait borító paneleket

Monde (A világ kora) című alkotása a világ új népesedési helyzetét jelenítette meg, a demográfiai adatokat kerámiaszobrokra transzponálva. Ezek a BRIC-országok korfáját elemezve születtek, mindegyik az adott ország elmúlt száz évének történetét meséli el és hasonlítja össze Franciaországgal. A New York-i Todd Merrill standjának egyik lenyűgöző alkotása volt Beth Katleman kerámiaszobrok alkotta, egész falat beborító installációja, a Folly (2010), melyet a The New York Times egyik újságírója úgy jellemezett, mint „egy babaméretű, gyilkosságot és családon belüli erőszakot sejtető rokokó színház”. A művésznő saját bevallása szerint csupán az érdekelte, hogy a porcelán tradicioná-

Patrick Caulfield: Betonépület Brunnben, 1963

lisan gazdagságot, kifinomultságot sejtet, és még az általa bolhapiacra vásárolt, önmagukban szomorú, szegényes darabok is képesek elegáns kompozíciót alkotni. Azt nem tudni, hogy a 12 példányban készült alkotás elkelt-e – ami biztos, hogy a galéria a szériában az első darabot a tavaszi, párizsi Pavilonon 150 ezer euróért értékesítette.

A képzőművészeti alkotások az idei vásár során is jóval magasabb áron keltek el, mint a bútorok. A londoni Dickinson Gallery Lucio Fontana 1966-os, piros Concetto Spaziale – Attese olajképét 2,5 millió euróért adta el. A brüsszeli–párizsi székhe-

FIAC 2011

Kolonializmus nélkül

Az idei párizsi FIAC (október 20–23.) legnagyobb újdonsága a kiállítók egy fedél alá szervezése volt: a korábban a Louvre Cour carrée udvarának sátrában elhelyezett galériák idén a Grand Palais impozáns üvegkupolája alatt mutathatták be műtárgyaikat. Persze nem mindenki. A helyváltoztatás azt is jelentette, hogy az így „elvesztett” közel 1000 m² miatt „csupán” 168 galéria állíthatott ki a tavalyi 194 helyett. A kisebbek a Grand Palais újonnan megnyitott emeletén kaptak helyet, ami nem mindenkinek nyerte el a tetszését. Gregor Podnar például azt mondta, ha előre tudja, hol lesz a standja, akkor el sem jön. Mások szerint a vásár egy helyszínen való megrendezése mindenképpen előnyös, a brüsszeli Catherine Bastide például úgy vélte, ennek köszönhetően értékesítette standja teljes kínálatát a VIP-megnyitó első órájában.

A nagygűyk a megszokott módon, a földszinten kaptak helyet, és úgy tűnt, hogy idén mind biztosra akartak menni. A londoni White Cube standján Damien Hirst Where Will It End? (Hol lesz ennek vége?, 1993) című alkotását a megnyitó reggelén egy európai magángyűjtő vásárolta meg 2,5 millió euróért. Gagosian Picasso Muskétások (1960 körül) című olajképét 4,5–6 millió euró közötti áron kínálta (ő volt az egyetlen kiállító, aki a standján biztonsági őrök jelenlétét érezte szükségesnek), a New York-i Van de Weghe Andy Warhol virágait, David Zwirner pedig Donald Judd installációit árulta. A látogató szinte a Sotheby’s vagy a Christie’s kortárművészeti aukcióit megelőző kiállításon érezhette magát. A kortárs és a modern festmények együttes bemutatása sikeres stratégiának tűnik, ennek az eladásokon túli további bizonyítéka, hogy a nagy konkurens, a londoni Frieze egy új, Frieze Masters című vásár elindítását jelentette be 2012-re.

A párizsi Tornabuoni többek közt Castellani, Basquiat, Dubuffet és Lucio Fontana műveit kínálta. A galéria vezetője, Roberto Casamonti úgy nyilatkozott, hogy éves bevételének 10–15 százalékát a FIAC-on történő tranzakcióknak köszönheti. Standján Fontana Concetto Spaziale szériájából öt alkotást állított ki 1–6 millió euró közötti áron. Véleménye szerint Fontana műveinek értéke 2003 óta megduplázódott, bár érdekes módon az elmúlt évek tapasztalatai azt bizonyítják, hogy a fehér és vörös monokróm képeket kétszer olyan drágán tudja értékesíteni, mint például a zöld vagy fekete változatokat. A párizsi Daniel Templon szintén a vásár öt napja alatt keresi meg galériája éves bevételének 10 százalékát, így habozás nélkül költött 60 ezer eurót standja kialakítására annak ellenére, hogy a négyzetméterár idén közel 470 euróra kúszott. A New York-i Cheim & Read 740 ezer euróért adta el Louise Bourgeois 2006-os, 24 darabból álló rajzszorozatát egy marokkói gyűjtőnek, az idén először kiállító svájci Gmurzynska pedig Miró egy 1972-es alkotását – amely egykor a New York-i MoMA gyűjteményének darabja volt – kínálta 2,5 millió euróért.

A londoni Victoria Miro galéria vezetője, Glenn Scott Wright úgy látta, hogy míg tavaly a francia gyűjtők voltak túlnyomó többségben, addig idén magas volt a nemzetközi látogatók száma, és az egyesült államokbeli vásárlók is visszatértek. A sikeres eladások ellenére a vásár nem zajlott teljesen zökkenőmentesen. Hatalmas felháborodást keltett a kereskedők körében, hogy a FIAC szervezői olyan jelentős gyűjtőket, mint François Pinault és Bernard Arnault, már a VIP-megnyitó előtti estén beengedtek, miközben a legnagyobb galériák vezetői a Musée d’Art Moderne épületében rendezett jótékonsági vacsorán ültek. Arne Glimcher, a New York-i Pace galéria vezetője úgy reagált, hogy egy kialakítás alatt lévő stand bemutatása mind a művész, mind a galéria munkáját tönkreteszi, és ha jövőre nem tér vissza, annak az oka ebben keresendő.

A kortárművészetre éhes látogatókat a FIAC ideje alatt idén is „off” vásárok sokasága várta, amelyek számára szemmel láthatóan egy erős identitás kialakítása jelenti a legnagyobb kihívást. A modern és klasszikus kortárművészetet előtérbe helyező Art Elysées idén is felállította a XX–XXI. századi designnak szentelt sátrát, ahol többek közt a New York-i Demisch Danant és a párizsi Arcanes állított ki. A Show Off vásáron résztvevő 26 galéria egy-egy művészenek rendezett egyéni kiállítást, a Chic Art Fair pedig egy új fotókat bemutató szekciót nyitott – bár a tavalyi designrészlege szinte teljesen megszűnt. A vásároknak sikerült 15 és 35 ezer fő közötti látogatót vonzaniuk, ami a FIAC-ot felkereső 68 ezres közönség tükrében jelentősnek tekinthető.

Az elmúlt időszakban már-már tendenciának tekinthető, hogy a „nagyok” új piacok felé fordulnak. Míg az Art Basel vezetősége idén az Art Hong Kong többségi tulajdonosává vált és 2013-tól kezdődően új, Art Basel Hong Kong név alatt tervezi a vásár folytatását, addig a londoni Frieze jövő májusban New Yorkban debütál. A földrajzi terjeszkedés azonban nem feltétlenül kulcsa a sikernek. Jennifer Flay, a FIAC művészeti igazgatója szerint „egy vásár sikerre viteléhez Los Angelesben, Szöulban vagy Rio de Janeiróban elengedhetetlen a helyi kulturális és műkereskedelmi élet, struktúra alapos ismerete. A vállalkozói kolonializmus napjainkban már nem működik.”

M. D.

BÁV, Budapest

Felülemelkedve

Furcsa sziget a magyar műkereskedelemben a Bizományi: egy válsággal nem annyira sújtott, sőt talán még meg is segített zálogfióklánc által támogatva rendezi biztonsággal félévenkénti művészeti aukcióit. Amellett hogy a cégnek láthatóan nincsenek pénzügyi problémái, az általa kínált műtárgyanyag sem hordoz túlságosan sokféle kockázatot. Hiszen drágakőre, aranyra, ezüstre ma kevesebb lelkiismeret-furdalással, ám annál több megfontoltsággal költenek az emberek, mint – klasszikus vagy kortárs – festményre. A kétféle tevékenység pedig gerjeszti is egymást: minél jobban teljesít a zálogüzletág, annál gazdagabb kínálattal állhat elő az aukciósház.

A novemberi árverés bevezetőjeként a BÁV egy ékszerbe foglalt dagerrotípiát ajándékozott a Magyar Nemzeti Múzeum Történeti Fényképtárának, amelyből eddig mindössze egy létezett az intézmény gyűjteményében. A műtárgy a tervek szerint a múzeum 2015-re tervezett dagerrotípiakiállításán is helyet kap majd.

Rögtön az első napon az ékszertételeknek csak a 15 százaléka maradt vissza, ami a jelen helyzetben nemhogy kiváló eredmény, de kielégítően bizonyítja a nemesfém és a drágakő értékmentő szerepét: egyszerűen szállítható és a határainkon túl is pénzre váltható. A változó trendek sem tudják elértekteleníteni ezt a műfajt, legfeljebb a stílusok közül emelkedik ki némelyik (art deco, biedermeier), míg mások kissé háttérbe szorulnak. De a cég szakértői szerint az árakat ez nem szokta jelentősen befolyásolni. Bár a visszamaradt tételek többnyire a félmillió forint fölötti kategóriából kerültek ki, azért így is voltak milliós leütések. Egy XVIII. századi svájci zsebóra 550 ezer forintról indítva 1,4 milliónál végzett, míg egy 6 karátos, régi csiszolású, rózsaszín árnyalatban pompázó briliánssal díszített női gyűrű megkapta 3,2 milliós kikiáltási árát. A csaknem 3,5 karátos briliánsköves másik aranygyűrű értéke 1,8 millióról egymillióval emelkedett. Egy magyar art deco nyakék (egy nagyobb citrinkővel és 93 kisebb briliánssal) 1985-ben 25 ezerrel 75 ezer forintért kelt el, most 1,1 millió forint lett az ára.

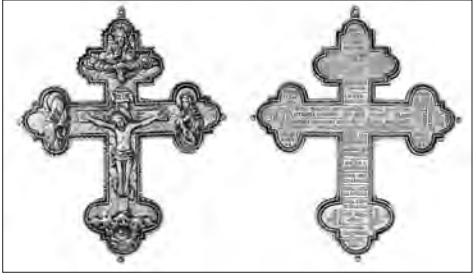
A második nap festményanyagának rendszerint több mint a fele, inkább a kétharmada klasszikus vagy a XX. századi akadémikus festészet terméke, a többi pedig korai modern, illetve az 1945 utáni évtizedekből kerül ki. Az arányok ezúttal is ezt a felosztást tükrözték, ami szerencsés konstelláció a cég számára, mert az eredmények a vevőkör konzervatív ízlésére utalnak. A vásárlókedv szinte megtorpant a szépen elkelt Istókovitsok, Neográdyk, Nyilasyk után, pedig csak a nagybányaiak vagy a római iskolások következtek, nem is az avantgárd. Kovács Mihály Pihenő családja (3,6 millió), Markó András Hazatérés a seravezzai vásárról című olajképe (4,8 millió) és Spányik Kornél Műterme (9 millió) szép eredménnyel elkelt, de Patkó, Aba-Novák, Vaszary nem keltett fizetőképes érdeklődést. A modernnek iránt volt valamelyes érdeklődés, mert gazdára talált Kádár Béla gouache Virágcsendélete (5 millió), Szőnyi Cséplése (3,4 millió) és Bene Géza jellegzetes fás-bokros tájképe az ötvenes évekből (2,6 millió), Batthyány Gyula 15 milliós kikiáltási árán leütem Bajaderjáról nem is beszélve. Ám Scheiber különleges portréja (Alexandra Exter) vagy Bálint Endre és Anna Margit egyébként merészen árazott művei visszamaradtak.

Az este hátralévő részében bútorokra és szőnyegekre lehetett licitálni. Mivel a BÁV számos üzletében értékesíti az ilyen típusú régiségeket, aukcióra csak válogatott darabok kerültek, és a kikiáltási árak is ezt tükrözték. Így is akadt jelentkező a tételek többségére, egy XIX. századi német írószekrény 2,8 milliós leütési ára pedig már-már az aranykort idézte.

A harmadik nap ezüsttárgyainál nem az volt a kérdés, hogy elkelnek-e, hanem hogy mekkora licitemelkedéssel. Egy bécsi neorokokó kandeláber ára 750 ezer forintig jutott; a nagy érdeklődéssel várt 12 személyes, 211 darabos étkészlet (négyzintes fadobozban) a kikiáltási árát kapta – igaz, az nem kevesebb mint 4,29 millió forintot tett ki. Itt kaptak helyet a modern kerámiák is. Gádor István 28 centiméter magas vázája a kikiáltási árát több mint kétszeresen meghaladva 130 ezer forintért kelt el, ez az eredmény bizonyára valahol az életműrekord közelében lehet. A Zsolnay-kerámiák közül egy Apáti Abt Sándor tervei alapján készült szecessziós díszváza bizonyult a legdrágábbnak, csak 1,5 millió forintért lehetett hazavinni. A többi Zsolnaynál nagy volt a szóráss a néhány tízezertől a 200-300 ezerig. Ezek után érkeztek az apró vitrintárgyak: szelencék, cukorfogók, miniatűrök, lornyonok – gyakorlatilag mind el is kelt, többnyire néhány 10–50 ezres leütéssel. Egy XIX. századi aranyozott francia úti óra lett ezekhez képest drágább 550 ezer forinttal, de ugyanezt az összeget egy 1880 körüli svájci zenélődoboz is elérte. Nagy elképedést okozott egy apró, kagylón ülő puttó bronzból – a jelzetlen mű feltehetően XIX. századi francia szobrász alkotása –, amely 240 ezres indítás után 1,4 milliónál végzett. Ehhez képest Vedres Márk eredeti öntésű Fiú korszóval című, friss attesztel ellátott kispasztikája 320 ezer után 750 ezerig vitte.

Az árverést egy újabb csoport jelentékeny méretű ezüst műtárgy zárta. Két XIX. századi német historizáló dísztál egyenként átlépte a félmillió forintot. Itt akadt néhány fájdalmas kudarc is: másfél milliós kikiáltási árra nem érkezett licit az aranyozott ezüst magyar barokk harangvirágserleg esetében, és ugyanígy járt 800 ezerrel egy aranyozott ezüst foglalatú szerpentinkő fedeles kupa. Mégis szép eredménnyel zárult a 710 tételes műtárgyárverés, mivel a dísztokjában kínált XVII. századi moszkvai ereklyetartó kereszt 3,4 millió forintért cserélt végül gazdát.

G. E.

Moszkvai ereklyetartó kereszt, 1687
tűzaranyozott bronz

51 árverés december 1–január 15.

Aukciós naptár

nap	óra	axio	tárgytypus	árverező	árverés helye	kiállítás helye	ideje
12. 01.	18.00		művészeti tárgyak	Bikszád Galéria	V., Falk Miksa u. 24–26.	az árverés helyszínen	az árverés előtt
12. 01.	18.30		Karácsonyi nagyárverés, festmény, szobor	Pintér Aukciósház	V., Falk Miksa u. 10.	az árverés helyszínen	az árverés előtt
12. 01.	17.00		2. könyvárverés	Babel Antikvárium	Hotel Parlament, V., Kálmán Imre u. 19.	V., Homvéd u. 18.	az árverés előtt
12. 01.	18.00		filatélia, képeslap, numizmatika, festmény, grafika	Darabanth Aukciósház	www.darabanth.hu	VI., Andrássy út 16.	az árverés előtt
12. 02.	18.30		Karácsonyi nagyárverés, bútor	Pintér Aukciósház	V., Falk Miksa u. 10.	az árverés helyszínen	az árverés előtt
12. 02.	17.00		könyv	Központi Antikvárium	ECE City Center, V., Bajcsy-Zsilinszky út 12.	V., Múzeum krt. 13–15.	az árverés előtt
12. 03.	15.00		3. Debrecen–Nagyvárad festmény, grafika	FOXIX Rendezvényiroda	HBZ Galéria, Debrecen, Galamb u. 27.	az árverés helyszínen	dec. 3-ig
12. 04.	10.00		könyv	Laskai Osvát Antikvárium	Szent Adalbert Központ, Esztergom, Szt. István tér 10.	Esztergom, IV. Béla kir. u. 6.	dec. 3-ig
12. 04.	18.00		31. Festményárverés	Abigail Galéria és Aukciós Ház	MOM Kulturális Központ, XII., Csörsz u. 18.	V., Váci u. 19–21.	dec. 3-ig
12. 05.	17.00		Karácsonyi Művészeti Aukció, festmény, szobor	Polgár Galéria	V., Váci u. 11/B. félelelet	az árverés helyszínen	dec. 4-ig
12. 05.	16.00		képeslap	Hodobay Aukciós Ház	VI., Vörösmarty u. 65. MABEOSZ-székház	V., Magyar u. 44.	dec. 4-ig
12. 05.	18.00		4. kamaraárverés	Csók István Antikvitás	V., Váci utca 31/A.	az árverés helyszínen	dec. 4-ig
12. 06.	17.00		régi mesterek, XIX. sz. festmények	Nagyházi Galéria	V. Balaton u. 8.	az árverés helyszínen	dec. 4-ig
12. 06.	17.00		Karácsonyi Művészeti Aukció, műtárg, bútor, szőnyeg	Polgár Galéria	V., Váci u. 11/B. félelelet	az árverés helyszínen	dec. 4-ig
12. 06.	17.00		könyv	Mike és Társa Antikvárium	Kino Mozi, XIII., Szent István krt. 16.	V., Múzeum krt. 15.	az előző héten
12. 07.	17.00		XX. sz. festmények	Nagyházi Galéria	V. Balaton u. 8.	az árverés helyszínen	dec. 4-ig
12. 07.	16.30		könyv	Opera Antikvárium	Apáczai Kiadó, VIII., József krt. 63.	VI., Hajós u. 7.	dec. 6-ig
12. 07.	17.00		Karácsonyi Művészeti Aukció, ezüst	Polgár Galéria	V., Váci u. 11/B. félelelet	az árverés helyszínen	dec. 4-ig
12. 07.	online		könyv	Múzeum Antikvárium	www.muzeumantikvarium.hu	V., Múzeum krt. 35.	dec. 7-ig
12. 08.	17.00		művészeti, keleti tárgyak, fajsansz, bútor	Nagyházi Galéria	V. Balaton u. 8.	az árverés helyszínen	dec. 4-ig
12. 08.	17.00		könyv, kézirat	Pest-Buda Árverezőház	VIII., Erzsébet krt. 37. I. emelet	az árverés helyszínen	az előző héten
12. 08.	18.00		ékszer	OREX Kereskedőház Zrt.	OREX Óra- és Ékszerszalón, VI., Andrássy út 64.	az árverés helyszínen	www.orex.hu
12. 08.	17.00		Karácsonyi Művészeti Aukció, ékszer	Polgár Galéria	V., Váci u. 11/B. félelelet	az árverés helyszínen	dec. 4-ig
12. 08.	online		térkép, látkép, metszet	Antiquarium Hungaricum	www.vatera.hu	V., Múzeum krt. 29. Avarium.hu	dec. 7-ig
12. 09.	17.00		könyv, kézirat, foto, térkép, papírrégiség	Hontenus Antikvárium és Aukciós Ház	Hotel Mercure Korona, V., Kecskeméti u. 14.	V., Múzeum krt. 35.	dec. 8-ig
12. 09.	online		térkép, látkép, metszet	Antiquarium Hungaricum	www.vatera.hu	V., Múzeum krt. 29. Avarium.hu	dec. 7-ig
12. 10.	11.00		ezüst, ékszer, művészeti tárgyak	Nagyházi Galéria	V. Balaton u. 8.	az árverés helyszínen	dec. 4-ig
12. 10.	16.00		festmény, grafika, műtárgy	Almárium Régiségbolt és Galéria	Győr, Schweidel u. 15.	az árverés helyszínen	dec. 9-ig
12. 10.	15.00		festmény, műtárgy	Villás Galéria és Aukciósház	Debrecen, Bem tér 2.	az árverés helyszínen	dec. 9-ig
12. 10.	15.00		34. Művészeti aukció	Belvedere Szalon	V., Szent István tér 12.	az árverés helyszínen	dec. 9-ig
12. 10.	11.30		grafika	Arte Galéria és Aukciós Iroda / arte.hu	VIII., Ötpathsirta u. 2.	V., Ferenczy I. u. 14.	dec. 9-ig
12. 11.	11.00		Jótekonysági művészeti árverés	Nagyházi Galéria	V. Balaton u. 8.	az árverés helyszínen	dec. 4-ig
12. 12.	17.00		Karácsonyi kamaraárverés	Villás Galéria és Aukciósház	Debrecen, Bem tér 2.	az árverés helyszínen	dec. 11-ig
12. 12.	16.00		képeslap, papírrégiség	Hodobay Aukciós Ház	VI., Vörösmarty u. 65. MABEOSZ-székház	V., Magyar u. 44.	dec. 11-ig
12. 13.	17.00		ékszer, ezüst, műtárgy	BÁV Aukciósház	V., Bécsi u. 1–3.	az árverés helyszínen	dec. 3–11-ig
12. 14.	17.30		könyv	Abaj Antikvárium	XIII., Visegrádi u. 9.	az árverés helyszínen	az előző héten
12. 14.	17.00		ékszer, ezüst, műtárgy	BÁV Aukciósház	V., Bécsi u. 1–3.	az árverés helyszínen	dec. 3–11-ig
12. 14.	online		könyv	Fekete Hattyú Antikvárium	www.vatera.hu	VIII., Nap u. 24.	dec. 5–13-ig
12. 15.	18.30		Karácsonyi nagyárverés, Zsolnay, ezüst, arany	Pintér Aukciósház	V., Falk Miksa u. 10.	az árverés helyszínen	dec. 15-ig
12. 15.	17.00		műtárgy	Pest-Buda Árverezőház	VIII., Erzsébet krt. 37. I. emelet	az árverés helyszínen	az előző héten
12. 15.	18.00		filatélia, képeslap, numizmatika, festmény, grafika	Darabanth Aukciósház	www.darabanth.hu	VI., Andrássy út 16.	az árverés előtt
12. 16.	levelezési		papírrégiség	Pest-Buda Árverezőház	levelezési árverés	VIII., Erzsébet krt. 37. I. emelet	www.bedo.hu
12. 17.	15.00		Karácsonyi aukció, festmény, szobor, üveg	Belvedere Szalon	V., Szent István tér 12.	az árverés helyszínen	dec. 10–16-ig
12. 17.	11. 00		Jótekonysági művészeti árverés	Szalmaszál a Hajléktalanokért Alapítvány	V., Arany János u. 32. Centrális Galéria	az árverés helyszínen	dec. 7–16-ig
12. 18.	18.00		Téli nagyárverés	Virág Judit Galéria	Budapest Kongresszusi Központ	V., Falk Miksa u. 30.	dec. 6–17-ig
12. 18.	18.00		Ázsiai kincsek	Belvedere Szalon – Zelnik István Délkelet-Ázsiai Arany múzeum	VI., Andrássy út 110. (Sövény Aladár Teaház)	V., Szent István tér 12.	dec. 17-ig
12. 19.	18.00		5. kamaraárverés	Csók István Antikvitás	V., Váci utca 31/A.	az árverés helyszínen	dec. 18-ig
12. 21.	18.00		festmény	Kieselbach Galéria	Marriott Hotel Budapest, V., Apáczai Csere János u. 4.	V., Szent István krt. 5.	dec. 12–20-ig
01. 01.	18.00		filatélia, képeslap, numizmatika, festmény, grafika	Darabanth Aukciósház	www.darabanth.hu	VI., Andrássy út 16.	az árverés előtt
01. 12.	17.00		könyv, kézirat	Pest-Buda Árverezőház	VIII., Erzsébet krt. 37. I. emelet	az árverés helyszínen	az előző héten
01. 15.	18.00		filatélia, képeslap, numizmatika, festmény, grafika	Darabanth Aukciósház	www.darabanth.hu	VI., Andrássy út 16.	az árverés előtt

A logóval jelölt aukciókon online lehet licitálni és/vagy az axioart.com címen a katalógusok megtekintethetők.

Megtalálja a Múértőt az axioart.com-on is!

Im Kinsky, Bécs

Tulipánrajongó majmok

A barokk palotában barokk festők kerültek az élre a november 8. és 10. között lezajlott háromnapos árverési sorozat alkalmával. Iris Gradenegger sajtófelelős összegzése szerint 4,4 milliós bevételt inkasszáltak, és valamennyi műfajban érték az átlagos értékesítési arányt. Egyes meredek licitlépcsők és kiugró árak viszont azt sejtetik, hogy a korábbi nál válogatósabbnak bizonyult gyűjtők, ha alaposan megfontolták vásárlási szándékukat, a kiválasztott műtárgy megszerzése érdekében úgy szólván nem ismernek határokat.

Már az első napon szenzációt jelentett Johann Georg Platzer (1704–1761) két bibliai képe, a Királyok imádása és a Levétel a keresztről, amelyeket együtt 150–250 ezer eurós becsértéken kínáltak, majd 360 ezer eurós leütéssel 429 ezer eurót fizetett érte új tulajdonosa. Ez a legmagasabb ár, amelyet régi osztrák mester saját hazájának árverésén eddig elért – persze a festő művei már életében is gyűjtői példányoknak számítottak. Noha ifj. Jan Brueghel A tulipománia allegóriája című műve a 25–50 ezer eurós sávban indult, a XVII. századi virágrajongókat majmökként ábrázoló kompozíciót végül 74 ezres leütéssel 92 500-ért adták tovább. Johann Wolfgang Baumgartner két párizsi látképe megnegyezerte kikiáltási árát, a tételt 35 ezer eurós ajánlat után 43 750 euróig vitték, ami szintén egyéni csúcsnak számít. Az itáliai gyűjtők 26 ezer eurós licitlépcsőig juttatták (a ke-

reskedelmi járulékokkal együtt pedig 32 500 euróig) Pietro Liberi Vénusz és Amort ábrázoló képét.

A XIX. századi művészet kínálatából kiemelkedett Corot A Bois-Guillaume síksága Rouen mellett című tája, amely 15 ezer euróról jutott 83 ezerig, ami 103 750 euró kifizetendőt jelent. Josef Nigg, a bécsi porcelánmanufaktúra híres virágfestője fajanszlapra festett óriás csokrával 50–100 ezer eurós sávjában 70 ezerig jutott (végösszeg: 87 500 euró). Robert Russ Napos udvara 45 ezer eurós leütésével 56 ezer eurójába került új gazdájának. A klasszikus modernek kategóriájában Bernard Buffet csupán 8000 euróra tartott virágcsendéletért 17 licitáló vetélkedett telefonon, és ennek nyomán 35 ezer euróra szűkött az ára. Picasso A festő és modellje című, eleve 150–300 ezer között indított tusrajzát 239 250-ért adták el, de Max Weiler képe is 137 500 eurót hozott a háznak. Josef Dobrovsky 1922-es vegyes technikájú festményét előzetesen 15–25 ezer euróra becsülték, ám végül 78 244 eurón végzett.

Varia-kategóriában még tavaly ősszel egy 1700 körülinek tartott bécsi elefántcsont lovacska 15 ezerrel 300 ezerig galoppozott. Később új tulajdonosában erős gyanú merült fel, hogy a kispasztika jóval későbbi. Mivel a természettudományos vizsgálat csak az alapanyag korát képes meghatározni, a faragás idejét nem, a Kinsky visszaváltotta a kétséges tételt. A darab mostani fellépésekor

becsértékhatárain belül maradt: a 38 ezer eurós leütés 47 500 eurós kifizetést jelent. Ugyanez történt Anton Kothgasser pompeji stílusú cilinderüvegével is (13 ezer, azaz 16 200 euróval) és egy halványzöld kis palack is azonos összegért ment el. A szóvivő sikernek tartja, hogy az utóbbi időben népszerűtlenné vált barokk szekrényekből ötöt értékesítettek.

A szecessziós tárgyak közül Josef Hoffmann tervezésében és a Wiener Werkstätte kivitelezésében két fotel 1906 tájáról 6–12 ezer euró helyett 25 ezer euró lett, vagyis 31 250 eurót hozott. Még magasabbra ért Otto Prutscher 18–30 ezer között kínált boros karaffája (31 ezer euró, bruttó 38 750 euró), Carl Otto Czeschka színes kövekkel ékesített ezüst bonbonos szelencéje pedig 10–20 ezer közötti értéksávjának felső határát súrolta (17 ezer eurós leütés után 21 200 eurós kifizetéssel).

Hazai vonatkozású tételek a XIX. századi és az avantgárd festészetben akadtak, de a kínált 13-ból csak három vittek el. Kaufmann Izidor-nak a belzi csodarabbi fiát megörökítő portréja olajjal falapon 15–30 ezer eurós sávjában 18 750 eurón végzett, Kolozsváry Lajos Három zsidó írástudó című vászna 4000–6000 közötti becsértéke alatt, 3750-ért kelt el, míg Theodor von Hörmann hagyatékából egy evező halászárol festett harmas variáció 1000–2000 között 1250-ért ment tovább.

WAGNER ISTVÁN

Babel, Antiquarium Hungaricum, Krisztina antikvárium, Budapest – Hess András Antikvárium, Solymár

Kossuth-levél és Petőfi-kötetek az élen

Elképzelhető, hogy az aukciósházak megfogadták évekre visszamenőleg hangoztatott figyelmeztetésünket az év végi torlódással kapcsolatban, mert október 21. és november 12. között heten is megmérették magukat – így a hátralévő időben valószínűleg elmaradnak az ütközések és torlódások. Színre lépett az Abaúj, a Babel (azaz a volt Országház), a Hess András, az Antiquarium Hungaricum, a Nyugat és a Krisztina antikvárium, valamint az Árverés 90 Bt.

Az Országházról **Babelra** átnévezett, de azonos összetételű csapattal dolgozó antikvárium október 21-én tartotta első árverését az Ece City Centert lassan kiszorító Hotel Mercure Korona rendezvénytermében. A néhány kivételtől eltekintve középkategóriás anyag a „besorolásának” megfelelően szerepelt, bár sztár-tételük, Giovanni Nicolo Doglioni történettudós Magyarországról szóló elemző műve, a L’Ungheria spiegata da Gio Nicolo Doglioni (Velence, 1595) 650 ezer forinton beragadt a kirívóan magas indulóár miatt. Ez a kötet még a „csúcsra járatás” idején, 2003-ban is csak 450 ezer forintot indulóárát hozta a Múzeum Antikvárium árverésén. Áldásy Antal (1869–1932) történetíró, heraldikus, egyetemi tanár pályája a bécsi történeti intézetben folytatott diplomatikai tanulmányokkal indult. A Magyar Nemzeti Múzeum levéltárának őre volt 1894 és 1912 között, majd a budapesti egyetemen a középkori egyetemes történelem tanára lett haláláig. Ő szerkesztette 1902 és 1924 között a Turul című heraldikai és genealógiai szaklapot. Szakmai munkásságának egyik legfontosabb eredménye A Magyar Nemzeti Múzeum könyvtárának címereslevelei című mű közzététele összesen 8 kötetben (Budapest, 1904–1942), amelyet halála után a 3. kötettől Czobor Alfréd rendezett sajtó alá. „Tudtunkkal a teljes sorozat egyben aukción még nem szerepelt!” – jelzi kiemelten a katalógus, a probléma csak az, hogy a mi tudtunkkal az ÁKV 1982-es, 1987-es és 1989-es aukcióján is indult komplett sorozat, amelyet 1982-ben 7500, 1987-ben 5 ezer forintért vittek haza, 1989-ben pedig 4 ezer forintért sem kellett senkinek. A szintén kiemelt „rendkívül ritka” jelző a sorozat hiánytalansága miatt elfogadható, valószínűleg ennek köszönhető a 180 ezer forintról elért nagyon magas, 230 ezer forintos leütés is. Ez egyben az aukció leütési rekordja is lett, éppen megelőzve a 150 ezer forintról 220 ezer forintért gazdát cserélő, a Központi Antikváriumnál időről időre kalapács alá kerülő és lapunk tudósításaiban is sokszor szerepelt híres „leideni” bibliát (1685-ös címlap, 1719-es nyomtatás). A harmadik legmagasabb leütést a Johann Matthias Haas német matematikus, asztronómus és kartográfus művei nyomán készített világtérkép (Nürnberg, 1746) érte el, 60 ezerről 100 ezer forintért lehet hozzájutni. Említést érdemel még a Tisza-Beői Hellebronth Kálmán által összeállított A magyar testőrségek névkönyve 1760–1918 (Budapest, é. n.), amelynek Harsányi Zsolt számára dedikált példányához nagyon baráti áron, már 60 ezer forintos kikiáltásáért jutott hozzá új tulajdonosa.

Kisebb-nagyobb szünetek után újra árverést rendezett a solymári illetőségű **Hess András Antikvárium** a Pest-Budai Árverezőházban. Az újabb színre lépés oka elsősorban Vidor Miklós (1926–2003) író, költő műfordító hagyatékának kalapács alá vitele volt. A József Attila- (1955) és

Bölöni-díjas (1982) író 1947-ben szerzett német–magyar–esztétika szakos diplomát és bölcsészdoktorátust. Az ezt követő két évben, 1947–1949-ben a Magyar Művészeti Tanács titkára volt, 1950-től pedig szabadfoglalkozású író, akinek közel 40 kötete jelent meg. 1993-ban megkapta a Magyar Köztársasági Érdemrend tisztí keresztjét. A kortárs íróknak dedikált kortárs művek nem igazán vonzották az érdeklődőket, az árverés kezdetén negatív rekordként mindössze 5 (!) gyűjtő volt a teremben. A licitek is ennek megfelelően alakultak, a nagyon alacsony áron elkelt tételek nagy többségét vételi megbízók vették el, az aukción jelen lévők szinte csak „nézőként” asszisztáltak. A 441 tétel közel fele visszamaradt. Néhány leütés a Vidor Miklósnak dedikált művek sorából: Göncz Árpád Magyar Médeia – Sarusok – Rácsok című (Budapest, 1979) drámakötete 3 ezerről 4 ezer, a Találkozások című (Budapest, 1980), szintén Göncz Árpád írta elbeszéléskötet 3 ezerről 3600, a verseskötetek közül Gyurkovics Tibor a Kenyértörés című (Budapest, 1963) 2400 forintos indulóárán, Hajnal Anatól a Csak ennyi? című (Budapest, 1971) munka 2400-ról 3600, Kálnoky Lászlótól a Farsang utóján (Budapest, 1977) 1800-ról 5500 forintért kelt el – mindegyik vételi megbízó birtokába került. A rekordleütést a Galaktika című (1972–1991) folyóirat

D. G. Fontana – E. Nesselthaler után: Buda ostroma 1686-ban
akvatinta, 555x1060 mm

teljes gyűjteménye hozta, amely 30 ezerről 55 ezer forintért jutott – mint az előbbiekből már sejthető – egy vételi megbízó tulajdonába.

Az **Antiquarium Hungaricum** csapata valószínűleg visszasírja a régi szép időköt, az előző évek százeres és milliós leütései után ugyanis az október 27-i aukciójuk 365 tételéből a legmagasabb leütés is csak 85 ezer (!) forint lett. Ez pedig nem volt más, mint a Babelnél is aukcionált Áldásy Antal-féle címeres levelek II–VIII. kötete. Az 1904-ben megjelent első kötet hiánya ellenére a 36 ezerről elért 85 ezer forintos leütésnek örülhetett a vevője, jó vétel volt. A Budapesti Czim és lakásjegyzék 23. évfolyama (Budapest, 1911) 20 ezerről indulva 42 ezer forintért cserélt gazdát, ez is szerencsés vételnek mondható. Campe Joákim Henrik A jelesebb utazások gyűjteményének (Pest, 1819–1821) két kötete ritkaságnak számít az aukciókon, adtak is érte 25 ezerről 65 ezer forintot. Tarczy Lajos (1807–1881) filozófus és természettudós, az MTA tagja teológiai és filozófiai tanulmányait a pápai főiskolán, fizikai és matematikai tanulmányait Bécsben és Berlinben végezte. 1833-tól a pápai református főiskola tanára, ahol oktatási reformokat hajtott végre, és az intézmény nyomdájának megalapításában jelentős szerepet játszott. A hazai

Szerelmey Miklós: Balaton-album
Pest, 1848

természettudományos és ismeretterjesztő irodalom egyik legjelentősebb korabeli művelője volt. Egyik ritkán előforduló munkája a Természettan elemei (Pápa, 1844), amely itt 6 ezerről 26 ezer forintot ért. Vajda Péter Növénytudomány című (Pest, 1836) műve is komoly ritkaságnak számít, ennek ellenére 24 ezerről indulva már 32 ezer forintért haza lehetett vinni. A Verne Gyula-köteteknél most kivételesen nem akadt magas leütés, A két Kip-testvér című mű

D. G. Fontana – E. Nesselthaler után: Buda ostroma 1686-ban
akvatinta, 555x1060 mm

(Budapest, 1904) vitte a legtöbbre, 6 ezerről 24 ezer forintig.

Két éve komoly meglepetést keltett a gyűjtők körében, hogy a **Nyugat Antikvárium** bekerült a hatos élmezőnybe, tavaly pedig folytatódott ez a tendencia, és a cég már az ötödik helyet nyerte el a toplistán. Ennek megfelelő volt a várakozás a november 11-i árverésen, amelynek a végén az a ritka eset fordult elő, hogy az aukciósház és a gyűj-

1929. május 1.
Budapest, é. n.

tők egyformán elégedettek voltak a végeredménnyel. A tavaszi árverés után – ahol 58 tételben sikeresen aukcionáltak többek között áruminta-katalógust, fotókat, kéziratokat, kisnyomtatványokat – most 128 tétellel indult ez a blokk, ismét sikerrel. Néhány érdekesség ezek közül: az Adila Fachiri néven nemzetközi karriert épített Arányi Adila hegédűművész képes levelezőlapja (1908) Bartók Bélához 3 ezerről 13 ezer, két Studebaker autóprospektus (1923–1924) 5 ezerről 17 ezer, két munkaszolgálatos, Böhm Kálmán és dr. Frank versei a tábori életről (Szamosfalva, 1941) 10 ezerről 23 ezer, a Fősör 1930-as reklám nap-tára 3 ezerről 30 ezer forintért cserélt gazdát. Két, 1849-ből származó, a szabadságharchoz kapcsolódó orosz nyelvű nyomtatvány is szerepelt a kínálatban, ezeket az Országos Széchényi Könyvtár levédette. Egyenként 15 ezerről indultak, és mindkettőt 18 ezer forintról ütötték le – az OSZK viszont, élve elővételi jogával, elvitte a ritkaságokat. A meglehetősen alacsony leütéseket a téma egyik ismert gyűjtője így indokolta: „Mivel levédték, tudtuk, hogy az OSZK úgylis elviszi.” Barsi Ödön (1904–1963) – eredeti nevén Rodriguez Ödön, Rodriguez Andre filmrendező testvére – író, műfordító, színész, rendező a Színiakadémia színészi és rendezői diplomát szerzett. A Magyar Rádió lektora és főrendezője volt 1935–1948 között. Kaland- és detektívregényei rendkívüli népszerűsége tettek szert, de az aukción felbukkant Álomfickó-meséi (Budapest, 1940 körül) című ritka mesekönyve alig ismert a téma gyűjtői körében, így volt, akinek 3 ezerről 19 ezer forintot is megért. A Budapesti cím- és lakásjegyzék 1911-es, 23. évfolyama az Antiquarium Hungaricumnál két hete 42 ezer forintot ért, itt az 1907-es, 19. évfolyam 25 ezerről 75 ezer forintig vitte. Nem lankad a kereslet Széchényi István művei iránt. Most a Magyar játékszínről (Pest, 1832) című munkájáért küzdöttek 120 ezerről 200 ezer forintig. Egy ritka, 12 rézmetsetet tartalmazó album Jean-Marc Nattier francia festő Rubens festménye után készült rajzai nyomán készült (Párizs, 1707–1710 között), és szerencsés vevője kikiáltási áron, 130 ezer forintért vihette haza.

Okkal tolongott közel száz gyűjtő a **Krisztina Antikvárium** 28. árverésének kezdetekor az Ece City Centerben, ugyanis a cég fennállásának egyik legerősebb anyagát gyűjtötte össze erre az aukcióra. Az aprónyomtatványblokkból csak az érdekesség kedvéért emeljük ki az 1929. május 1. című, mindöss-

ze nyolc levélből álló nyomtatványt, amely többek között Szakasits Árpád, Kéthly Anna és Várnai Zseni verseit tartalmazza. Indulóára 10 ezer volt, de végül 22 ezer forintot is megért valakinek. Szerelmey Miklós (1803–1875) litográfus és mérnök feltalálóként is ismert. A bécsi mérnöki akadémián tanult, ezután Itáliában működött mérnökkari tisztként, majd a hadseregéből kilépve szinte az egész világot bejárta. Néhány évig Bécsben élt, majd 1844-ben Pesten telepedett le, ahol 1845-ben könyomdát alapított. A szabadságharcban honvéd alvezéresként szolgált Komáromban, majd 1850-ben Londonban telepedett le, ahol az általa feltalált kőkonzeráló szert közel száz évig gyártották. A Balaton szerelmese volt, Balaton-albumát (1848) a legritkább és legszebb magyar kiadványok sorában tartják számon. Már 1851-ben újra kiadták, 1855-ben pedig németül is megjelent. Itt az első kiadás megszerzéséért 260 ezerről csak 300 ezer forintig tartott a küzdelem – elégedett lehet a vevője. A grafikai blokk legértékesebb darabja, a Buda 1686-os ostromát megörökítő Fontana–Nesselthaler-metszet 1853-ban Pesten három lemezről nyomtatott akvatinta reprodukciója kikiáltási áron, 160 ezer forintért volt hazavihető. Kálnoky Dénes grófról (1814–1888) megfeledeztek az újkori irodalmi és életrajzi lexikonok, pedig a háromszéki királybíró, később főispán, majd 1861-től Háromszék főkirálybíráját még perbe is fogták a szabadságharc alatti tevékenysége miatt. Ő alapította a Székely Gazdasági és Művelődési Egyesületet, tagja volt a Kisfaludy- és a Kemény Zsigmond-társaságnak. A vándor emlékei című (Pest, 1855)

Petőfi Sándor: A helység kalapácsa
Buda, 1844

kétkötetes munkájában úti élményeit írta meg. A ritka mű 22 ezerről 130 ezer forintig szűrtárolt. A kéziratok sztárja Kossuth Lajos 1892 októberében gróf Kreith Bélához írott autográf levele lett. Mivel az utóbbi időben aukcionált Kossuth-levelek nem értek el kimagasló leütést, komoly meglepetést keltett, hogy a 400 ezerről induló levél 500 ezer forintot is megért valakinek. A leglátványosabb eredményeket Petőfi első kiadásai hozták. A Felhők (Pest, 1846) ára 220 ezerről 500 ezer, A helység kalapácsa (Budán, 1844) 180 ezerről 480 ezer, a Tigris és hiéna (Pest, 1847) 150 ezerről 500 ezer forintra emelkedett – mindhárom vételi megbízó birtokába került.

A licitáló kedv és a leütési árak emelkedése némi bizakodásra ad okot, de ilyen kijelentésekkel érdemes megvárni az év végét.

HORVÁTH DEZSŐ

Időszaki kiállítások december 1–január 6.

BUDAPEST

28 Galéria
IX., Ráday u. 47. Ny.: H.–P. 14–18
Visegrádi Globál Lokál , XII. 15-ig.
A22 Galéria
VII., Akácfa u. 22. Ny.: H.–P. 12–17
Német kinetikus és fényművész , I. 5-ig.
acb Kortárs Művészeti Galéria
VI., Király u. 76. Ny.: K.–P. 14–18
Fülöp Gábor – Viz , XII. 2–23.
Angyalház Galéria
XIII., Szent László u. 55/A. Ny.: beje- lentkezésre: 0620-9377175
Jung szavakban, formákban, mozgásban , XII. 9–20.
Ari Kupsus Gallery
VIII., Bródy S. u. 23/b. Ny.: K.–P. 12–19, Szó. 10–14
Kondor Attila , XII. 30-ig.
Art9 Galéria
IX., Ráday u. 47. Ny.: K.–P14–18
Péter Ágnes szobrászművész , XII. 16-ig.
Nádas Alexandra grafikusművész , XII. 19–I. 13.
ArtBázis
VIII., Horánszky u. 25. Ny.: K., Sze., Cs. 15–19
Valóság-fikciók – Fiatalok Fotóművészeti Stúdiója , XII. 15-ig.
B55 Kortárs Galéria
V., Balaton u. 4. Ny.: K.–P. 12–18, Szó. 10–13
Gátlások nélkül , I. 7-ig.
Barabás Villa
XII., Városmajor u. 44. Ny.: H.–P. 9–18, Szó. 10–12
Karácsony képekben , I. 3-ig.
Barcsay Terem – Magyar Képzőművészeti Egyetem
VI., Andrássy út 69–71. Ny.: H.–P. 10–18, Szó. 10–13
Reformok évtizede – A Képzőművészeti Főiskola 1920–1932 között , I. 21-ig.
Boltives Galéria
VI., Podmaniczky u. 41. Ny.: K.– Cs., 10–18
Veress Enéh és Gál Lehel , I. 2-ig.
BTM – Budapest Kiállítóterem
V., Szabad sajtó út 5. Ny.: K.–V. 10–18
Nemzetközi Kepes Társaság , XII. 15–I. 15.
Budapesti Művelődési Központ – BMK Galéria
XI., Etele út 55. Ny.: H.–P. 8–20, Szó. 9–18
A XXVII. Vizuális Művészeti Hónap , XII. 12-ig.
CEU
V., Nádor u. 9. Ny.: H.–P. 10–17
Válogatás Rátiai Attila gyűjteményéből , XII. 9-ig.
Commerbank Galéria
V., Széchenyi rakpart 8. Ny.: H.–P. 10–17
Szabó Franciska és Hajas Katinka , III. 25-ig.
Csepel Galéria
XXI., Csete B. u. 15. Ny.: H.–P. 10–18
Kováts Group képzőművészek , XII. 9-ig.
Kelemen Dénes és Sántha Péter , XII. 16-ig.
Deák Erika Galéria
VI., Mozsár u. 1. Ny.: Sze.–P. 12–18, Szó. 11–16
Bullás József , XII. 8–I. 14.
Demo Galéria
VII., Akácfa u. 51. Ny.: H.–P. 10–18.
I. Country , XII. 9-ig.
Bartha Máté, Illés Zsófia, Klima Gábor , XII. 13-ig.
DOVIN
V., Galamb u. 6. Ny.: K.–P. 12–18, Szó. 11–15
Jagicza Patricia, Karsai Dániel, Rabóczky Judit, Takács Szilvia , XII. 7-ig.
Baranyai Levente , XII. 9–II. 8.
E-Galéria
V., Falk Miksa u. 8. Ny.: K.–P. 10–18
Petrás Mária keramikusművész , XII. 23-ig.
Elnök Utcai Művésztelep
VIII., Elnök u. 1. Ny.: K.–P. 11–18
A Művésztelep művészei , XII. 23-ig.
Erlin Galéria
IX., Ráday u. 49. Ny.: K.–P. 12–18
drMáriás , XII. 12-ig.
Fiat Lux csoportos kiállítás , XII. 13–I. 17.
Ernst Múzeum
VI., Nagymező u. 8. Ny.: K.–V. 11–19
Németh Ilona – Dilemma , I. 8-ig.
Ezüstgaléria
XII., Dolgos u. 2/2. Ny.: H.–P. 11–18, Szó. 10–13
Jégvirág az ablakon , XII. 2–22.
Faur Zsófi Galéria
XI., Bartók Béla út 25. Ny.: H.–P. 12–18, Szó. 10–13
Korcsmár Eszter Kores , XII. 7-ig.
Újratervezés – Trembeczki Péter , XII. 22-ig. (Panel-terem)
Hámori Anett, Alfredo Barsuglia, Duliskovich Bazil, Révész László László , XII. 9–I. 6.
Ferencvárosi Helytörténeti Gyűjtemény
IX., Ráday u. 18. Ny.: K.–P. 12–18, Szó. 10–14
Légius Budapest – légifotók a 60-as 70-es évekből , I. 7-ig.
Fézsék Galéria
VII., Kertész u. 36. Ny.: H.–P. 14–18
30 éves a Fézsék Galéria II. , XII. 16-ig.
Koleszár Kata , XII. 6–30.
Zászló , XII. 31-ig.
Fiktív Gastrogaléria
VIII., Horánszky u. 27. Ny.: H.–V. 10–24
Somogyi Ferenc , XII. 11-ig.
Kerényi Zoltán , XII. 18-ig.
FISE Galéria
V., Kálmán Imre u. 16. Ny.: K.–P. 13–18, Szó. 11–14
Vágó Szilvia keramikus művész , XII. 6–I. 6.
FUGA / Budapesti Építészeti Központ
V., Petőfi Sándor u. 5. Ny.: H.–Szo. 11–19
Solti Gizella textilművész , XII. 11-ig.
Magyar Elektrográfiai Társaság 10 éves jubileuma , XII. 15–I. 15.
Folyósó Galéria / Hegyvidéki Önkormányzat
XII., Böszörményi út 23–25. Ny.: H. 13–17.30, Sze. 8–16.30, P. 8–12
Vidovics István festőművész , XII. 31-ig.
Forrás Galéria
VI., Teréz krt. 9. Ny.: H.–P. 10–19
Orosz István grafikusművész , XII. 21-ig.
Francia Intézet
I., Fő u. 17. Ny.: H.–P. 10–19, Szó. 10–13
Sarkantyú Illés , XII. 23-ig.
Gaál Imre Galéria
XX., Kossuth L. u. 39. Ny.: K.–V. 10–18
A MAOE fotóművészeti tagozata , I. 15-ig.

Galéria 12
XII., Hajnóczy J. u. 21. Ny.: H.–V. 10–20
Jón a karácsony! , XII. 7–I. 10.
Galéria 13 Soroksár
XXIII., Hősök tere 13. Ny.: Sze.–P. 14–18
Nagy Gábor – Időmetszet , XII. 17-ig.
Galéria Lénia
II., Széher út 74/a. Ny.: K. 16–20, Szó. 14–18
bejelentkezésre: T.: 0620-9118121
Szakraális üzenetek – csoportos kiállítás , I. 3-ig.
Galéria Neon
VI., Nagymező u. 47. Ny.: H.–P. 14–18
Horváth Roland , XII. 8–I. 6.
Godot Galéria
XI., Bartók Béla út 11–13. Ny.: K.–P. 14–19, Szó. 10–13.
Nagy Kriszta , XII. 8–22.
Haas Galéria
V., Falk Miksa u. 13. Ny.: H.–P. 10–18, Szó. 10–13.
Modern klasszikusok–Klasszikus modernek VIII., XX. századi festmények, rajzok , XII. 5–IX. 8.
Home Galéria
II., Keleti K. u. 17. Ny.: beje- lentkezésre: 0630-9905806
Joseph K'dar – Siratófalnál , XII. 5–I. 10.
Hopp Ferenc Kelet-Ázsiai Művészeti Múzeum
VI., Andrássy út 103. Ny.: Szo.–V. 10–18
A hajnalpír országa – Koreai művészet a 18-19. században , 2012. IX. 2-ig.
Inda Galéria
VI., Király u. 34. Ny.: K.–P. 14–18
Martin Henrik , I. 6-ig.
Iparművészeti Múzeum
IX., Üllői út 33–37. Ny.: K.–V. 10–18
Főúri öltözetek az Esterházy-kincstárból , I. 15-ig.
Kortársaink voltak – a Magyar Művészeti Akadémia néhai tagjai , XII. 2–I. 1.
Megvalósult Művek 2011 – az NKA által támogatott iparművészek kiállítása , XII. 15–I. 30.
kArton Galéria
V., Alkotmány u. 18. Ny.: H.–P. 13–18
Baranyai B. András, Marton Zsolt, Orosz Richárd, Stark Attila , XII. 9–I. 10.
Karinthy Szalon
XI., Karinthy F. út 22. Ny.: H.–P. 11–18, Szó. 10–14
Rabóczky Judit Rita szobrász , XII. 13–I. 13.
K.A.S. Galéria
V., Váci u. 36. Ny.: H.–P. 14–18.00
XXI. Art Camp Művésztelep , XII. 6-ig.
Kassák Múzeum
III., Zichy-kastély, Fő tér 1. Ny.: Sze.–V. 10–17
A avantgárd magángyűjteményekben I. – a Kiss Ferenc-gyűjtemény , I. 15-ig.
Kempinski Galéria
VI., Erzsébet tér 7–8. Ny.: H.–V. 9–20
Korbely István , I. 23-ig.
Kertész29 Galéria
VII., Kertész u. 29. Ny.: K.–P. 12–18
Papp Sebők István , XII. 3–I. 5.
Kiscelli Múzeum – Fővárosi Képtár
III., Kiscelli u. 108. Ny.: K.–P. 10–16, Szo.–V. 10–18
lfj. Ficzek Ferenc , I. 15-ig.
Kisterem
V., Képiró u. 5. Ny.: K.–P. 14–18
Kis Varsó , XII. 23-ig.
Klauzál13 Galéria
VII., Klauzál tér 13. Ny.: H.–Szo. 10–19
Kállai András , XII. 7–I. 3.
Kleblersberg Kultúrúria
II., Templom u. 2–10. Ny.: H.–P. 10–18
Tóth József fotóművész , I. 3-ig.
Sprok Antal iparművész , I. 8-ig.
Páll Lajos festőművész , XII. 1–I. 3.
Knoll Galéria
VI., Liszt F. tér 10. Ny.: K.–P. 14–18.30, Szó. 11–14
Paul Horn – Miért mindig én? , I. 21-ig.
Kogart Ház
VI., Andrássy út 112. Ny.: H.–V. 10–18
San Franciscótól Woodstockig – Az amerikai rockplakát aranykora 1965–1971 , XII. 31-ig.
Kogart Galéria
VI., Andrássy út 108. Ny.: H.–P. 10–18
CUI BONO – Aron Demetz, Ugo Dossi, Fülöp Gábor, Alessandro Papetti , XII. 9–I. 13.
Kölgart Ház
VI., Andrássy út 112. Ny.: H.–V. 10–18
San Franciscótól Woodstockig – Az amerikai rockplakát aranykora 1965–1971 , XII. 31-ig.
Kogart Galéria
VI., Andrássy út 108. Ny.: H.–P. 10–18
Körönd Galéria
VI., Felső erdősor u. 16–18. Ny.: H.–P. 10–18, Szó. 10–14
Horváth Zsófia , XII. 14-ig.
KREA
V., Október 6. u. 18. Ny.: H.–P. 10–19
Térelmény – a KREA hallgatóinak vizsgamunkái , XII. 31-ig.
Le Meridien Szálloda
VI., Erzsébet tér 9. Ny.: H.–V. 9–24
Kiss Viktória , XII. 30-ig.
Lengyel Intézet
VI., Nagymező u. 15. Ny.: H.–Cs. 9–20, P. 9–17
Bereikai Judit és Tomasz Gudzwaty , I. 31-ig.
Léna & Roselli Galéria
V., Galamb u. 10. Ny.: H.–P. 11–18
Rejtett kincsek , I. 25-ig.
Ludwig Múzeum – Kortárs Művészeti Múzeum
IX., Komor Marcell u. 1. Ny.: K.–V. 10–20
Édentől keletre – Fotórealizmus: Valósággyőzotatok , I. 15-ig.
Yona Friedman – A nemépítés gyakorlata , II. 5-ig.
BAKOS. Rita Ackermann , III. 11-ig.
Lumen Galéria
VIII., Mikszáth tér 2. Ny.: H.–P. 9–19. Szó. 11–16
Halász Dániel – Fogd a pénzt és fuss , XII. 9–I. 18.
M Galéria – Marczibányi Téri Művelődési Központ
II., Marczibányi tér 5/a. Ny.: H.–P. 10–18
Morrell Mihály 100 éves , XII. 21–I. 15.
Rutkai Bori , XII. 3–19.

Magyar Alkotóművészek Háza
XIV, Olof Palme sétány 1. Ny.: K.–V. 10–17.
A MAOE fotóművészeti tagozata , XII. 3–15.
Hungart-ösztöndíjasok , XII. 18-ig.
Magyar Nemzeti Galéria
I., Szent György tér 2. Ny.: K.–V. 10–18
Rippl-Rónai József – Művek régi gyűjtők kezéből , IX. 23-ig.
Ferenczy Károly gyűjteményes kiállítása , V. 27-ig.
Magyar Nemzeti Múzeum
VIII., Múzeum krt. 14–16. Ny.: K.–V. 10–18
André Kertész retrospektív , XII. 31-ig.
Kertész-képek – André Kertész életművének egyes szakaszai , XII. 31-ig.
Mai Manó Ház – Magyar Fotográfusok Háza
VI., Nagymező u. 20. Ny.: H.–P. 14–19, Szó.–V. 11–19
Jung Zseni – Csenddé lett , XII. 18-ig.
Karácsonyi vásár , XII. 8–31.
Melange Galéria
XIII., Pannónia u. 6.III. em. 3. www.memoart.eu
Roskó Gábor – Apád ideges , I. 18-ig.
MissionArt Galéria
V., Falk Miksa u. 30.
Gémes Péter , XII. 13-ig.
Molnár Ani Galéria
VIII., Bródy Sándor u. 22. Ny.: K.–P. 12–18
Ernszt András – Rejtett rend , I. 13-ig.
Molnár-C. Pál Múterem-Múzeum
XI., Ménési út 65. Ny.: Sze. 10–13, Cs. 15–18, Szo. 10–13
Körösői-Kriesch Aladár , II. 25-ig.
MOM Kulturális Központ
XII., Csörsz u. 18. Ny.: H.–P. 10–18
Képző- és iparművészek kiállítása és vására , XII. 17-18.
Mono Galéria
V., Árkád u. 1. I. em. 11. Ny.: K.–P. 14–18
Verebics Ágnes – Latens , XII. 13–I. 20.
Műcsarnok
XIV, Dózsa Gy. út 37. Ny.: K.–V. 10–18, Cs. 12–20
Milorad Krstic: Das Anatomische Theater , XII. 12–I. 8.
Nádor Galéria
V., József nádor tér 8. Ny.: K.–P. 10–18
Művészterkép , XII. 9–I. 30.
Néprajzi Múzeum
V., Kossuth Lajos tér 12. Ny.: K.–V. 10–18
Erdélyi templomok – 1945 előtti fotók, grafikák , III. 18-ig.
Oceániai ékszerek – Bíró Lajos-gyűjtemény , I. 29-ig.
Nők, szönyegek, háziipar , VIII. 26-ig.
Antik Enteriőr , XII. 1–4.
Nemzeti Táncszínház
I., Színház u. 3. Ny.: H.–V. 10–18
Michael Milburn Foster , XII. 7–30.
NézHely
I., Attila út 133. Ny.: H.–Cs. 16–18
Fiatalok-felnőttkor – a Huba Művészcsoport , XII. 15-ig.
NextArt Galéria
V., Aulich u. 4–6. Ny.: K.–P. 12–18, Szó. 10–14
Hatházi László András , XII. 9–I. 7.
noMade Galéria
VI., Anker köz 2–4. Ny.: H.–P. 13–18
Gaál József és Szikszai Károly , XII. 13-ig.
Nyíró Gyula Kórház Kortárs Galéria
XIII., Lehel u. 59. Ny.: H.–V. 9–19
Családi Kriszta – Üzenet , XII. 15-ig.
Obudai Társaskör Galéria
III., Kiskorona u. 7. Ny.: K.–V. 14–18
három/négy – Paa Balázs, Csontó Lajos, Kononczí Endre , XII. 18-ig.
Országos Széchényi Könyvtár
I., Budavári Palota F. épület, Ny.: K.–Szo. 10–18
Bóbitától a Bibliáig – Hincz Gyula könyvillusztrációi , XII. 23-ig.
Ostrákrá Kulturális Fórum
VI., Benczúr u. 16. Ny.: H.–P. 10–17
Harald Hund , XII. 19-ig.
Ökológium Art Galéria
III., Szél u. 11–13. Ny.: H.–P. 10–19
Krivánszky Árpád fotói , XII. 1–23.
Ötkert
V., Zrínyi u. 4. Ny.: H.–V. 11–02
Nooka-kiállítás , XI. 7–21.
Balla Enikő és Varga Dorottya fotói , XII. 5–19.
Bhaga Photo: Balog Dániel fotói , XII. 19–31.
Park Galéria
MOM Park, XII., Alkotás u. 53. Ny.: H.–V. 7–24
Bukta Imre – GM Kukurica , XII. 8–VI. 8.
Parthenón-fríz Terem
VI., Kmetty Gy. u. 26–28. Ny.: H.–P. 10–18, Szó. 10–13
Németh Marcell , XII. 13-ig.
Párisi Galéria
VI., Andrássy út 39. Ny.: H.–V. 10–22.
Kaiser Ottó fotókiállítása , XII. 31-ig.
Pepper Art Projects
VI., Andrássy út 45. Ny.: H.–P. 14–18
Sinkó István , XII. 14–20.
Petőfi Irodalmi Múzeum
V., Károlyi M. u. 16. Ny.: K.–V. 10–18
Kolovratnik Krisztián, Lackfi János, Lukács Andor fotói , II. 10-ig.
Plátán Galéria
VI., Andrássy út 32. Ny.: K.–P. 11–19
Györfly László, Tomasz Mróz , I. 20-ig.
Ponton Galéria
I., Batthyány u. 65. Ny.: K.–Szo. 12–18
100/50 – 100 éves a kerámia , 50 éves az üvegoktatás, I. 21-ig.

 	index a művészet helyszínei / places of art
	no.87
	2011. december

Raiffeisen Galéria
V., Akadémia u. 6. Ny.: H.–V. 10–18
Chilfi Mária – Vakfolt , I. 8-ig.
San Marco Galéria
III., San Marco u. 81. Ny.: H.–P. 9–16
Benyő Ildikó-emlékkiállítás , XII. 7-ig.
Bráda Tibor festőművész , XII. 9–18.
Scheffer Galéria
XI., Kosztolányi D. tér 4. Ny.: H.–P. 14–18, Szó. 10–13
Transzcendencia a művészetben – csoportos kiállítás , XII. 14–I. 31.
Spiritusz Galéria
I., Várkok u. 14. Ny.: K.–Szo. 11–18
Szántó István – Máz , I. 14-ig.
Sterling Ékszergaléria
IX., Ráday u. 31. Ny.: H.–P. 12–20, Szó. 10–14
Fényt – kollektív ékszerkiállítás , XII. 9–I. 8.
Stúdió Galéria
VII., Rottenbiller u. 35. Ny.: K., Cs., P. 10–18, Sze. 12–20, Szo. 12–16
Patron – karácsonyi vásár a FKSE tagjainak munkáiból , XII. 14–17.
Farkas Roland , XII. 10-ig.
Szép művészeti Múzeum
XIV., Dózsa Gy. út 41. Ny.: K.–V. 10–18, Cs. 10–22
Múmiák testközelben , II. 19-ig.
El Grecótól Rippl-Rónaiig – Nemes Marcell, a mecénás műgyűjtő , II. 19-ig.
Hollán Sándor – A fa útja , I. 29-ig.
Tat Galéria
VIII., József krt. 69. IV. em. Ny.: Sze.–P. 12–19, Szó. 12–15
Köves Éva – emotional network , XII. 7–I. 20.
Trafó Galéria
IX., Lilium u. 41. Ny.: K.–V. 16–19
Kis Varsó: Lélekbén tomboló háború , XII. 30-ig.
Várkok Galéria
I., Várkok u. 11. Ny.: K.–Szo. 11–18
Françoise Gilot egyéni kiállítása , I. 14-ig.
Várnegyed Galéria
I., Várkör u. 1. I. em. 11. Ny.: K.–V. 11–18
Csikai Márta: Angyalí üdvözet , XII. 9–I. 5.
Vasarely Múzeum
II., Szentlélek tér 6. Ny.: K.–V. 10–17.30
Ornamentika – Szerialitás , I. 8-ig.
Videospace Galéria
IX., Ráday u. 56. Ny.: Sze.–P. 14–18; Szo. 11–15
Csáky Marianne – Adriane Wachholz , XII. 16-ig.
Viltin Galéria
V., Széchenyi u. 3. Ny.: K.–P. 12–18, Szó. 11–17
Szabó Klára Petra – Édes melankólia , XII. 2–I. 21.
Vintage Galéria
V., Magyar u. 26. K.–P. 14–18
Szalai Tibor és Vincze László – Fénykalligráfák 1981 , I. 20-ig.
Vízivárosi Galéria
II., Kapás u. 55. Ny.: K.–P. 13–18, Szó. 10–14.
Kun Éva és Kubinyi Anna , XII. 20-ig.
Vollnhofer ArtStúdió
XIII., Szent István krt. 12. Tel: 786-7681
Molnár Edit és Gorgius Dragar , XII. 22-ig.
Werk Galéria
V., Arany János u. 10. Ny.: H.–P. 14–20.
Marjai Judit – Halál a konyhában , XII. 9-ig.
West End
VI., Váci út 1–3. Ny.: H.–Szo. 9–18
Czabuk Anna, Lakatos Réka, Varga Erika , XII. 11-ig.

VIDÉK

BALATONFÜRED
Vaszary Villa, Honvéd u. 2–4.
Bibekananda Santra festőművész , I. 1-jéig.
Barabás Márton zongoraszobrai , XII. 31-ig.
Kisfaludy Galéria, Kisfaludy u. 1.
A Magyar Fotóművészek Szövetsége Senior Alkotócsoportja , I. 16-ig.
BEKÉSCSABA
Munkácsy Emlékház, Gyulai út 5.

Lille3000

Collector – Fantastic

Lille hét évvel ezelőtt, 2004-ben volt Európa Kulturális Fővárosa, ám mindaz a belföldi és nemzetközi figyelem, amit az akkori események keltettek, azóta nemhogy lankadna, hanem az észak-franciaországi nagyvárost ma már – az évek során tovább folytatott erőfeszítéseknek köszönhetően – a kortárs képzőművészet és a társművészetek egyik legdinamikusabb franciaországi központjaként tartják számon. A 2006-tól megrendezett lille3000 programnak idén a francia állam képzőművészeti gyűjteménye, a CNAP (Centre national des arts plastiques) az utóbbi negyven évben vásárolt szerzeményei állnak a középpontjában. A 220 évvel ezelőtt megkezdett állami vásárlásoknak köszönhetően jelenleg több mint 90 ezer műtárgyat számláló kollekcióból most több helyszínen 86 művész mintegy 150 alkotását láthatják az érdeklődők.

Wang Du: Défilé, 2000

Az egykor postai elosztóként, napjainkban pedig kortárművészeti központként működő Tri Postalban Ernest T. „kép+vers” alkotása fogadja a Collector (Gyűjtő) című kiállítás látogatóit. Ernest T. világunknak művészekkel és főleg műalkotásokkal való elárasztottságára hívja fel a figyelmet, amikor azt írja: „századunk a zsenik és az ipari

Részlet a kiállításról: Richard Fauguet, Pierre Joseph performansának szereplője és Gabirel Orozco munkája, 1993

menyiségben gyártott, el nem rothadó alkotások túltengésétől szenved, pedig a művészet kezdettől fogva képes biológiai úton lebomlani”. Képekkel teletöltött környezetünk foglalkoztatja Claude Closkyt is, akinek Szupermarket című, több falat beborító ready-made tapétáját a postaládáinkat naponta megtöltő prospektusok képei borítják. Eredeti funkciójukat elveszítve a reklámok Closkynál tartalom nélküli, színes dekorációvá válnak. Piszkos New York-i utcáival, hirdetésekkel teleragasztott falaival jól illeszkedik a kiállításnak ebbe a részébe William Klein 1955-ös fotósorozata, amely alapján a fotóst joggal tekinthetjük Closky és generációja előhírnökének. Az 1996-ban alakult H5-csoport adatbázisában több mint 40 ezer mindnyájunk által jól ismert vagy éppen kevésbé elterjedt – iparban, informatikában, kultúrában, divatban és más

Daniel Buren: La Cabane éclatée aux trois peaux, 2000

területeken használt – logó szerepel. Ezek közül mintegy 3000-t használtak fel ahhoz a fogyasztói társadalmat kifigurázó Logorama (2009) című 16 perces animációs filmjükhöz, amely 2010-ben Oscar-díjat kapott, 2011-ben pedig a francia César-díjat is elnyerte. Litográfiává átdolgozott kollázsai-ban a National Geographic, a Playboy, a Fortune és más színes magazinok kivágott képeit montázsolta

egybe Eduardo Paolozzi. A hat darabból álló portfólió lapjain a színek kavalkádjával együtt a politika, a tudomány, a sci-fi és a szex keveredik egymással féktelen szabadságban. A kiállítás egy másik része azzal a kérdéssel foglalkozik, hogy egy mű hogyan él tovább századokon keresztül; hogyan értelmezik, és hogyan építik bele munkájukba a következő generációk művészei.

Régi mesterek mára ikonná vált alkotásainak újrafeldolgozásával foglalkozik Richard Fauguet. A 69 falra ragasztott szoborsziluettből álló munka bemutatja, hogyan lehet akár egy mester-művet is giccsé változtatni, egyúttal azonban szórakoztató fejtörőnek is beillik. A művészettörténetben jártasak a fekete árnyképekben egyiptomi szobrokra és Degas, Brancusi, Jeff Koons, Picasso, Calder, Louise Bourgeois és Gilbert & George alkotásait azonosíthatják. Jean-Charles de Castelbajac, akit a közönség divattervezőként ismer, olyan képzőművésznek tekinti magát, akinek számára az öltözék csak egy kifejezési eszköz a sok közül. Ezt igazolja a Palais Royal-ban 2009-ben kiállított monumentális fémszobra vagy a IV. Henrik lovasszobra köré 2010-ben készített installációja a Pont-Neufön. A Tri Postalban most 1983-as Tisztelgések című ruhasorozatának egyik darabja látható, rajta Leonardo Mona Lisájával. A rejtélyes mosolyú hölgy sajátos felidézése a Fluxus-mozgalomhoz közelálló Robert Filliou 1969-es, A Joconde fent van a lépcsőházban című installációjának (vödör, felmosóröngy, partvis és rajta egy tábla a „10 perc múlva visszajövök” felirattal). Roberto Matta nagyra becsült mestere, René Magritte előtt tiszteleg zöld színű, almaformájú ülőbútorával, a MAgriTTA Puff-fal (1971–1999). A mű utalás Magritte Az ember fia című festményére, amelyen a keménykalapos, fekete kabátos férfi arcát félig eltakarja egy zöld alma. Egy másik helyszínen, a lille-i Modern és Kortárs Művészet Múzeumában (LaM) a saját tulajdonú gyűjtemény mellett számos, a CNAP-tól

letétbe kapott alkotás is helyet kapott. Ezekből rendeztek most Singulier(s)/Pluriel – Le CNAP au LaM (Egyes szám/Többszám – a francia állam képzőművészeti gyűjteménye a lille-i Modern és Kortárs Művészet Múzeumában) címmel kamarakiállítást, ahol többek közt Gaston Chaissac, André Masson és John Baldessari mellett Daniel Buren színes üvegfalakból labirintus-szerű tereket teremtő, bejárható „kunyhóját” és az Art & Language szintén egész termet elfoglaló munkáját is bemutatták. A rendezők külön részt szenteltek a női művészeknek, ahol a feminista Ida Applebroog és Kiki Smith, az igazán csak élete utolsó szakaszában elismert Louise Bourgeois, valamint a gyermekkorra visszautaló, de korántsem gyerekes gondolatokat közvetítő Annette Messenger alkotásai láthatók. Ugyan-csak itt tekinthető meg Ghada Amer vászonra festett és hímezett, pornográf újságokból merítő „antipornográf” képe és Mona Hatoum fotója, a Van Gogh háta, ahol a férfit háta borító szappanhabos szőrzet Van Gogh festményeinek jellegzetes textúrájához hasonló hatást kelt. Az állami tulajdonú videogyűjteményből a XIX. század közepén épült, ipari pályaudvarból kulturális központtá alakított Gare Saint Sauveurben (Mégváltó Krisztus-pályaudvar) látható válogatás, többek között Fischli & Weiss, Ange Leccia, Bertrand Gadenne és a fiatalabb generációt képviselő Edith Dekyndt, Yuki Onodera és Michel Blazy munkáiból. Az eseménysorozat 2012. január 1-jén zárul, és a szervezők máris hozzáfognak a következő, néhány hónappal később Fantastic címmel kezdődő újabb nagyszabású képzőművészeti program előkészítéséhez. A kultúrát bárki számára hozzáférhetővé tevő lille-i politikai törekvéseknek köszönhetően a Collector-tárlat belépőjegye nemcsak Lille, de a környező városok, sőt Brüsszel és Párizs bizonyos kiállításaira is érvényes.

CSERBA JÚLIA

M|N|G

MAGYAR NEMZETI GALÉRIA
HUNGARIAN NATIONAL GALLERY

FERENCZY

FERENCZY KÁROLY
(1862–1917)
GYŰJTEMÉNYES
KIÁLLÍTÁSA
2011. NOVEMBER 30 –
2012. MÁJUS 27.
MAGYAR NEMZETI GALÉRIA
BUDAVÁRI PALOTA, A ÉPÜLET

www.mng.hu

Ferenczy Károly: Madárdal, 1893
(MNG, részlet)

A KIÁLLÍTÁS FŐTÁMOGATÓJA:

ALEXANDRA

KIEMELT TÁMOGATÓ:

Munkácsy Alapítvány

TÁMOGATÓK:

Nemzeti Kulturális Alap

KINIZSI BANK

GENERALI Biztosító

GPC

Dallmayr

YAMAHA

future fleet gépjárműflotta kezelő

MTVA Magyar Televízió

metropol A minőségi napilap

ÉVSZÁKOK

NOL.HU

PORT.hu

Klasszikus rádió

Radio Zene

fidelio

FUZINE

A MAGYAR NEMZETI GALÉRIA FENNTARTÓJA:

NEMZETI ERŐFORRÁS MINISZTERIUM

Alte Pinakothek, München

Perugino újraértékelése

Idén ünnepli 175 éves fennállását a bajor főváros múzeuma. A jubiláris tárlatok záróakkordja a Perugino – Raffaello mestere című kiállítás. Ennek az 1490 táján befejezett oltárkép, a Szent Bernát látomása áll a középpontjában, amelyet az Alte Pinakothek alapítója, I. Lajos bajor király vásárolt meg 1829-ben az intézmény számára. Szintén a saját tulajdonukból került a falakra a Mária gyermekével, János evangélistával és Szent Ágostonnal (1500 körül); Perugino műhelyéből a Krisztus megkeresztelésének és feltámadásának párdarabja (XVI. század első fele), továbbá Raffaello követőjétől az Egy ifjú arcképe (1510–1520). A kortársi párhuzam kedvéért Memling Keresztelő Szent Jánosát (1470–1475) vették össze Perugino Krisztus megkeresztelésével (1490–1495), amelyet a bécsi Kunsthistorisches Museum adott kölcsön. A közel félszáz kiállított képből 33 köthető közvetlenül az itáliai művészhez, a többi korabeli vagy kései utóhatásáról tanúskodik, és valamennyi világhíró intézményekből való. Andreas Schumacher kurátor szándéka ugyanis Perugino „rehabilitálása” volt, kiszabadítása hatalmas tehetségű tanítványának, Raffaellónak óriásira terebélyesedett árnyékából.

Miközben a tárlatrendező elismeri, hogy Perugino sikeres műhelyvezető és Umbriában, Toscanában és más itáliai tájakon meglepően nagyszámú egyházi és világi monumentális építészeti projekt munkaszervezője volt, szembeszáll Vasari biográfiájával, aki ezt a tényt arra használta fel, hogy munkásságának nívóját degradálja, és ezzel megalapozza az utókor alulértékelését. Schumacher dokumentumokkal igazolja, hogy Perugino

Pietro Perugino: Szent Bernát látomása, 1489–1490
olaj, fa, 173x170,7 cm

festői kvalitásait kortársai Rómában, Velencében és Sienában is elismerték, ahol pápák, bíborosok, hercegek és vagyonos kereskedők voltak freskóinak, magáncélú kegyképeinek és portréinak kitarató megrendelői.

Művészetének klasszikus harmóniája és kontemplatív atmoszférája nemcsak korának esztétikai ízlését és vallásos érzelmeit elégítette ki; humanista elveivel, magas technikai színvonalával és újító kezdeményezéseivel az érett reneszánsz közvetlen előkészítőjévé vált. A müncheni oltárképet – amely eredetileg

a firenzei Santa Maria Maddalena dei Pazzi ciszterci templomának családi kápolnájába készült – Andreas Schumacher azért állította a mostani bemutató középpontjába, mert Perugino érett periódusa nyitányának tartja, amelyen a figurák, az architektúra és a tájképi háttér korábban ismeretlen összjátéka valósul meg.

Ilyen kivételes alkalmakkor más összevetésekre is lehetőség nyílik – például a Szent Sebestyén-téma variánsai esetében. A legrégebbi (1485) Stockholmból érkezett: a közel kétméteres fatáblán a mártír hegyes-erdős tájban, fához kötözve, égnek emelt arccal vár a sorsára. A középső (1495) érzékeny és festői mellképet az Ermitázsból; a legkésőbbit, egy temperával pergamenre festett, dúsan aranyozott miniatúrát 1500 tájáról pedig a British Libraryből kölcsönöztek.

Portréművészetében – a kurátor szerint – Perugino a németalföldi arcképek tanulságait egyéni módon fejlesztette tovább, ezt mutatja az ismeretlen férfit ábrázoló műve (1485 körül, Villa Borghese, Róma); illetve Lorenzo di Credi (1488, National Gallery, Washington); Francesco delle Opere (1494) és Don Baldassare di Antonio di Angelo (1500; mindkettő Uffizi, Firenze) arcképe. Felkészülési periódusáról és műhelytitkairól két vegyes technikájú rajz, a sapkás ifjú (1480–1485) és a fiatal hölgy portréja (1490–1500) alapján alkothatunk képet.

Perugino reneszánszát a XIX. századból a német romantikusok utánérzései mellett Degas ceruzarajza jelzi az utókornak. *(Megtekinthető 2012. január 15-ig.)*

W. I.

Holland Design Hét, Eindhoven

Roszból is megárt a sok

Ugyan ki tudja észben tartani a művészeti biennálék és vásárok példáján felbuzdulva gomba módra elszaporodott designkiállítások, díjak és vásárok áradatát? A média és a fogyasztói társadalom üdvöskéje az elmúlt tíz évben sohasem látott népszerűségre tett szert, és a modernista funkcionalizmuson táplált „ipari formatervező” foglalkozása igencsak háttérbe szorult a konceptuális és autonóm designerek érkezésével. A művészet jelentésszabadságát és az ennek köszönhető komolyabb társadalmi – és sokszor anyagi – elismerést megirigylendő, a designerek használati érték helyett kulturális többletértékekkel igyekeztek felruházni alkotásait. Ebbe belefért a formai esztétikum és a konceptualitás is, de a gazdasági, társadalmi és ökológiai valóság figyelembevétele már kevésbé. A globálisan begyűrűző krízis és zavargások kellettek ahhoz, hogy a perverz méreteket öltött tárgyfetizmus ölelése (amely sosem a tárgyról magáról szól, hanem a média által generált és az örökös kielégületlenség motorjától hajtott kép- és ideabirtoklásról) engedjen valamelyest.

A sztárdesignerek kora lejárt – mondják –, a design pedig új korszakába lépett. Az új korszakok pedig új jelszavaktól hangosak. Ez évben a 3D nyomtató és a social design (társadalmi design) az új varázsszó, amelyek hallatán megnyílnak a kapuk.

Massoud Hassani: Mine Kafon (Akna Kafon)
Design Academy Eindhoven, Art Direction: Petra Janssen

nem a dialógus, hanem a megosztás és az együtt alkotás. Az ilyen jellegű projektek mellett persze bőven akadtak még (és mindig is lesznek majd) tárgykultuszban gyökerező termékek (pusztán dekorációs funkciót betöltő vázák, székek, ékszerek), amelyek vélt másságuk ellenére oly nehezen különböztethetők meg számtalan elődjüktől. Ezért inkább az ettől a felejthető szürke zónától innen és túl található érdekes projektek némelyikére szeretném felhívni a figyelmet,

Maarten Kolk–Guus Kusters: Vízfolyás
DOEN Materiaalprijs, 2011

Az eindhoveni Holland Design Hét is tárt karokkal várta azokat a kreatívokat, akiket valós társadalmi és környezeti problémák ösztönöztek a tervezésre. Erre az alkotói tettvágyra – akármennyire is ott bujkál mindannyiunkban a cinikus – olyannyira szükségünk van, mint egy korty vízre a sivatagban. Nemcsak gyakorlati (túlélési) szempontból, hanem etikai megfontolásból is. És hogy szükség van-e designkiállításokra, díjakra, vásárookra? Ha nem pusztán belterjes, öncélú, felülről (ki)fundált és marketingcélből használt megaeseményekről van szó, akkor mindenképp. Mert ilyen esetben elnézzük azokat a promóciós üdvívalgásokat, amelyek az elképesztően növekvő helyszín-, résztvevő- és látogatószámok semmitmondó statisztikájával igyekeznek legitimálni magukat. Ehelyett arra a könnyen feledésbe merülő tényre figyelünk, hogy a most tízéves jubileumát ünneplő Holland Design Hét alulról szervezkedve, helyi szakmai és támogatói erőfeszítésekből nőtte ki magát ilyen nagyra.

A már fentebb említett 3D nyomtató és a társadalmi design jelenléte kétségkívül irányjelző funkciót töltött be az eindhoveni eseményekben. A szervezők az új, „netvörkölő” Kreatív Társadalom elérkeztét ünnevelték, amelynek mozgatórugója már

amelyek jól illusztrálják az új tervezői irányokban rejlő lehetőségeket. Hogy képpen legyünk: tavasszal került piacra az első, fogyasztóknak szánt nyílt forráskódú és tervrajzú 3D nyomtató, amellyel otthon bárki valós tárggyá nyomtathat digitális formában létező tárgyat. Mint minden technológiai újítás, ez is rohamléptekkel halad a tökéletesedés felé. A szakértők arra számítanak, hogy ennek a demokratikus előállításnak köszönhetően tíz év múlva teljesen átrendeződnek majd a globális piaci és társadalmi viszonyok. (Gondoljunk csak arra, hogy milyen hatással lehet ez például a mostani kínai ipari tömegtermelés helyzetére, a munkamegosztásra, a környezetvédelemre!) Joseph Beuys utópiája, miszerint mindenki művész, eddig sajnos nem vált valóra, de vigasztal azért úgy látszik, mindenki designer/tervező lehet már a közeljövőben. Ezt a jövőképet vetíti elénk az Unfold antwerpeni csoport KIOSK nevű tervezetével a Design a posztdigitális korban című kiállításon. Vízíójuk szerint egy fagyjárás triciklijébe költözött 3D nyomtató vár majd ránk minden utcáson, hogy bármelyik pillanatban kinyomtathassunk bármit, amire éppen szükségünk van. Szerző, eredetiség és terv ma érvényes jelentései pedig új értelmezést kap-

nak. Hogy a lehetőségek közül mi válik majd valóra, képtelenség megjósolni, de van, aki számára az esély már most elérkezett. A 3D nyomtató a magát kinetikus művésznek nevező kreatív, Theo Janssen két évtizedes álmát váltja valóra. Akkor születtek meg ugyanis képzeletében a szél által hajtott Tengerparti állatok: eredetileg PVC-csővekből épített csontváznak a miniatúrától egészen a monumentálisig terjedő dinoszauruszi világa. Tervei szerint teremtményei majd csordákba verődve folytathatják életüket a szeles tengerpartokon. Mert a 3D nyomtatónak köszönhetően még tökéletesebb lenyék érkezése várható, amelyek legkisebb verziói már most megvásárolhatók a művész webboltjában.

A szociális design környezetvédelemre fókuszáló terveinek ösztönzésére életre hívott díj, a DOEN Materiaalprijs jelöltjeinek munkáit a Van Abbemuseum állította ki. Ezek újító jellegű, tartós fogyasztásra készült termékek, amelyek magas esztétikai és funkcionális kritériumoknak is megfelelnek. Az ez évi díjat a Maarten Kolk és Guus Kusters tervezőpáros Vízfolyás című textilkollekciója nyerte el. Ha arra gondolunk, hogy a textilipar a világ egyik legnagyobb vízszennyező iparága, akkor a visszatérő vízmotívum itt nem valamiféle felszíni küllem, esztétikai esetlegesség. A tervezőpáros olyan gyártási módszereket fejlesztett ki (a digitális nyomtatás során a nyomtatóban visszamaradt kékesfekete hulladéktinta újrahasznosítása, a lehető legkevesebb víz felhasználása), amelyek a kollekció egyedi esztétikájához is alapul szolgáltak.

A Holland Design Hét legnépszerűbb része pedig idén is a Design Akadémia végzőseinek bemutatkozó kiállítása volt, és kétségtelen, hogy ez a legújabb designernemzedék nagyfokú társadalmi elkötelezettségéről tett tanúbizonyságot. Ennek egészen különleges apoteózisa az afgán Massoud Hassani műve, akinek témaválasztását saját nem mindennapi gyermekkori élménye ihlette, amikor miniatűr játékmodelljeit elfújta a szél, és aknamezőre tévedtek. Munkája egy óriás pityangra hasonlít, amely útja során működésbe hozza az aknákat, a szerkezet felszínére szerelt GPS-műszerek pedig továbbítják az információt egy olyan honlapra, ahol nyomon követhető, mely területek váltak aknamentessé. Csak emlékeztetőül: a 26 millió Afganisztánban 30 millió akna hever szerteszét. Ha egy ilyen projekt elegendő támogatottságot kap, akkor Hassanira és Afganisztánra egyaránt szebb jövő vár.

HUNYADI SZILVIA

Az alkotó nevének hitelt érdemlő, bizonyítékokkal alátámasztott megnevezéséért a díj:

30 000 Ft

Beküldési határidő:
2012. január 15.

Jelentkezéseket a 06-30-942-4878-as és a 398-7528-as telefonszámon várom.

Jeligés pályázatot is elfogadunk.

e-mail: mubarat@t-online.hu,
www.saphierart.hu

A kép megtekinthető a megjelenéstől két hónapig.

Helyszín:

NÁSFA ANTIK GALÉRIA

1055 Budapest, Falk Miksa u. 22.,
www.antique-city.hu

Saphier-pályázat

Gyűjteményembe cigányokat és cigányéletképeket ábrázoló festményeket keresek
továbbá Bató József, Szegedi Szűts István, Bauer Szilárd, E. Kandó Gyula, Róbert Miklós, Vásárhelyi Z. Emil, Zsolnay Pál Hanák József, műveit.

Teliholdnál, olaj, vászon, 40x50 cm

A Nahmad Gyűjtemény Zürichben

Heves viták keresztüzében

A tekintélyes zürichi Kunsthaus legújabb kiállítása a legfontosabb klasszikus modern mesterek száz kiemelkedő munkáját vonultatja fel; a látogatók hosszú, tömött sorokban érkeznek, hogy megcsodálják a remekműveket. A képek eredetiségéhez nem fér kétség, provenienciájuk pontosan dokumentált, restitúciós igények velük szemben nem ismertek. A szakma mégis erős fenntartásokkal viszonul a tárlathoz; sokan hibának tartják, hogy a Kunsthaus egyáltalán helyet adott neki.

De mi is váltja ki a heves ellenérzéseket a kétségtelenül kitűnő minőségű anyag kapcsán? „Miró. Monet. Matisse. A Nahmad Gyűjtemény” – hangzik a kiállítás címe, ám a fanyalgóknak természetesen nem a felsorolt művészekkel van bajuk. Abban sem találnak kivetnivalót, hogy egy magángyűjtemény mutatkozik be a Kunsthaus Bühle-termében, hiszen ilyenre is sokszor volt már példa. A dilemma elsősorban az, hogy jelen esetben beszélhetünk-e egyáltalán gyűjteményről.

A vita lényegének megértéséhez először meg kell ismerkednünk a Nahmad családdal és annak inkább ellenérzéseket, mint rokonszenvet kiváltó, de tagadhatatlanul eredményes műkereskedelmi és műgyűjtési filozófiájával. A szíriai Aleppóból származó szefárd zsidó család hosszabb libanoni, majd milánói kitérőt követően telepedett le Monte Carlóban, és innen kezdte kiépíteni hídfőállásait a műkereskedelem legfontosabb központjaiban, mindenekelőtt New Yorkban és Londonban. A szerteágazó dinasztia tagjai főként a ban-

Amedeo Modigliani: Paul Guillaume, 1916
olaj, karton, 53x37 cm

ki szférában keresik kenyerüket, és a műtárgypiacon kamatoztatják vagyoniukat. A Nahmad család nagyban játszik; a szakmában általánosnak mondható vélekedés szerint az utóbbi évtizedekben a nagy nemzetközi aukciósházakat leszámítva senki sem vett és adott el annyi csúcskategóriás művet, mint ők. Sikerük titka tulajdonképpen egyszerű: a rendkívüli tőkeerejük adta előnyöket használják ki következetesen – a ténykedésüket rossz szemmel nézők szerint kíméletlenül. Jelszavuk: venni és kivárni. A tőke lehetővé teszi, hogy akkor vásároljanak és akkor adjanak el, amikor erre a körülmények a legkedvezőbbek, és az sem okoz számukra gondot, ha a két időpont között évtizedek telnek el. „Raktárkészletük” a sokszorososa annak, amit akár vezető műkereskedők megengedhetnek maguknak. Nem véletlenül beszélünk raktárkészletről és nem

Pablo Picasso: A kis Pierrot virággal, 1923–1924
olaj, vászon, 92,1x73,6 cm

gyűjteményről, hiszen a képek közül csak nagyon kevés található a család otthonaiban, és még kevesebb, amire ki lehetne tenni a „nem eladó” táblát. A művek többsége a genfi repülőtér mellett, egy vámszabad raktárban várja, hogy a família galériáinak egyikében vagy valamelyik nemzetközi árverezőház aukcióján vevőre találjon. Hogy pontosan mit őriz a közel 1500 négyzetméter alapterületű épület, az családi titok; bennfentesek szerint azonban 4,5-5 ezer művet tárolnak ott, amelyek összesített értéke 3-4 milliárd dollárra tehető. Egyedül Picassótól 300 képet raktároznak, ezek ma együtt 900 millió dollárt érnek. Picasso örökösein kívül egyetlen magángyűjteményben sincs ennyi alkotás a mestertől.

A Nahmadok vásárlóereje akkora, hogy a kereskedelmi ügyletekben rendszerint ők diktálhatják a feltételeket, amelyeket – állítják többen azok közül, akik üzleti kapcsolatban állnak velük – még az alku megkötése után is szívesen változtatgatnak. Míg az aukciósházak ügyfeleinek a megvásárolt tételeket általában rövid határidővel ki kell fizetniük, Nahmadék egy-egy sikeres leütés után nemegyszer azt kéri az árverezőháztól, hogy ennek árát vonják le a legközelebb – esetenként jó néhány hónappal később – hozzájuk beadott kép értékesítéséből befolyó összegből. Előfordult, hogy az egyik nemzetközi aukciósháznak a család 20 millió dollárral tartozott. Lehet persze, hogy mindennek csak a fele

René Magritte: Sisakos kolbász, 1929
olaj, vászon, 55x46 cm

igaz, de Nahmadéktól ritkán érkezik cáfolat – a család általában kerüli a sajtónyilvánosságot.

Nem tudni, milyen „elfekvő készleteket” őriz a titokzatos genfi raktár, de tény, hogy a tulajdonosai kitűnő szimattal adnak-vesznek. Picassónak egy második feleségéről, Jacqueline-ről készült 1955-ös portréját például 1995-ben 2,6 millió dollárért vették a Sotheby'snél, és 12 évvel később 30,8 millióért adták tovább a Christie'snél. Egy Modigliani-portrén Londonban néhány hónap alatt 12 milliót nyertek; ezt a képet egy gyűjtőtől vásárolták, és a Christie's már említett aukcióján váltak meg tőle. Kortársakkal nem foglalkoznak, bár tudják, hogy a leggyorsabb hasznót velük lehet realizálni, ám ennek a jóval nagyobb kockázat az ára. Megmaradnak a klasszikus moderneknél, ahol a haszon kisebb, de biztosabb. Főleg ha sikerül igazán fontos munkákra szert tenniük – ami velük gyakran megesik. Ha Monet-képet vesznek, akkor az legyen 1873-ból való, ha Mirót vásárolnak, az legyen lehetőleg 1924-es – ez a két évszám fontos szerepet játszott az impresszionizmus, illetve a szürrealizmus történetében. Nahmadék ügyesen használják az aukciókat a birtokukban lévő képek árának feltornázására. Egy londoni árverésen például 5 Fontana-művet vettek nagyon magas áron, és további négyre is licitáltak. A genfi raktárban 100 Fontana-kép van; ezért, „ha egyért sokat fizetünk egy aukción, akkor ezzel, legalábbis elméletben, a másik száz értékét is növeljük” – magyarázza ritka interjúinak egyikében a klán második nemzedékéhez tartozó Helly Nahmad. (Ezt a nevet egyébként a család két tagja is viseli; egyiküknek Londonban, míg a másiknak New Yorkban van galériája.)

Ezek tehát azok a körülmények, amelyek miatt sokak számára kérdéses, vajon Nahmadék esetében valóban gyűjteményről van-e szó. Akik nemleges választ adnak e kérdésre, nem értenek egyet azzal sem, hogy a Kunsthaus – ahogyan ők fogalmaznak – egy kereskedő raktárkészletét mutatja be, ezzel nemcsak öt segítve erkölcsi sikerhez, hanem vélhetően eladásra szánt képeinek értékét is tovább növelve. A svájci lapok közlik

Henri Matisse: Portré kék kabátban, 1935
olaj, vászon, 91,3x59,8 cm

a Christie's egyik vezetőjének nyilatkozatát, aki kétségbe vonja, hogy például a New York-i MoMA beválna-e valaha is egy ilyen kiállítást. Christoph Becker, a Kunsthaus igazgatója s egyben a kiállítás kurátora elismeri, hogy a tárlat befogadásához „szükség volt némi bátorságra”,

de állítja, hogy a Nahmad-kollekció igenis mindinkább rendelkezik azokkal a vonásokkal, amelyek indokolják gyűjteményként való elismerését és múzeumi bemutatását. A viták bizonyára sokáig nem ülnék még el, a múzeumlátogatókat azonban ez szemmel láthatóan nem nagyon izgatja; ők akkor is örülnek ezeknek a nagyszerű alkotásoknak, ha azok esetleg 2-3 éve még egy aukciósház kínálatában szerepeltek, s esetleg nemsokára ott tűnnek fel újra. Ilyen „friss” kép egyébként jó néhány függ a falakon: az egyik Picassót 2005-ben ütötték le Nahmadéknak 9,3 millió dollárért; egy Kandinszkij 16,8 millióért, egy Matisse 22 millióért és egy Malevics 60 millióért 2008-ban került a család birtokába.

Nem biztos tehát, hogy a múzeum jól döntött a tárlat megrendezésével, biztosan jól dönt viszont az, aki megnézi a kiállított műveket, amelyeknek íve az impresszionizmustól (Monet, Degas, Renoir) a kubizmuson (Picasso, Braque, Juan Gris) és az absztrakttól (Kandinszkij, Malevics, Mondrian) át a szürrealizmusig (Tanguy, Ernst, De Chirico, Magritte) ér. A legnagyobb műcsoporthoz Picasso és Miró munkásságát reprezentálják; előbbiől évtizedek óta először szerepel például a nyilvánosság előtt A kis Pierrot virággal című, 1923–1924-ben született festmény. A muzeális értékű alkotások között a már felsorolt mesterek munkái mellett megemlíthjük még Bonnard álló női aktját, Matisse Portré kék kabátban című, a festő műzsáját ábrázoló művét, Modigliani Paul Guillaume-portréját és Toulouse-Lautrec ismeretlen fiatal nőt megörökítő korai olajképét.

(A kiállítás, amelynek a zürichi Kunsthaus az egyetlen állomása, 2012. január 15-ig tekinthető meg.)

E. P.

BELVEDERE SZALON, GALÉRIA ÉS AUKCIÓSHÁZ

34. MŰVÉSZETI AUKCIÓ 2011. december 10.

INSIGNIA 4x4

A FIZIKA SPORTOS OLDALA.

A legjobb autó, amit valaha építettünk. Adaptív összkérékhajtással is.

20 éves
az Opel
Magyarország

www.opel.hu

facebook.com/OpelHU

Kombinált használat esetén az Opel Insignia átlagfogyasztása: 4,9–11,7 l/100 km,
CO₂-kibocsátása: 129–265 g/km, változattól és forgalmi viszonyoktól függően. A kép illusztráció.

Wir leben Autos.